

МИКОЛА ВЕГЕШ

«МОЗОК СІЧІ»

**ПОЛКОВНИК
МИХАЙЛО КОЛОДЗІНСЬКИЙ**

Ужгород – 2021

УДК 94: 323.1+355.4 (477)

B26

Вегеш М. «Мозок Січі». Полковник Михайло Колодзінський: науково-популярний нарис. Ужгород: Видавництво «АУТДОР-ШАРК», 2021. 136 с.

Рецензенти:

Марчук В. В., доктор історичних наук, професор (ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені В. С. Стефаника»);

Міщанин В. В., доктор історичних наук, професор (ДВНЗ «Ужгородський національний університет»);

Ситник О. М., доктор історичних наук, професор (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького).

До книги увійшов розширений варіант статті доктора історичних наук, професора Ужгородського національного університету Миколи Вегеша, опублікованої в словацькому літературно-мистецькому та публіцистичному журналі «Дукля» (2020. № 6. С. 64–76).

На основі значної кількості мемуарної та наукової літератури зроблена спроба комплексного і об'єктивного висвітлення життєвого шляху одного з найрадикальніших представників українського інтегрального націоналізму першої половини ХХ століття Михайла Колодзінського. Автор простежує основні віхи в житті людини, яка з юнацьких років стала переконаним революціонером, активним членом заборонених у тодішній Польщі підпільних організацій Українське Військове Об'єднання, а згодом Організація Українських Націоналістів. М. Колодзінський («Кум», «Бурун», «Мішко», «Генерал», «М. Буджак», «Гузар») неодноразово ризикував своїм життям, беручи участь у антипольських акціях, за що кілька разів був заарештований та ув'язнений. Аналізуються ґрунтовні геополітичні наукові розвідки «Воєнна доктрина українських націоналістів», «Воєнне значення і стратегічне положення Закарпаття», «Залізнична комунікація в СРСР» тощо. Значна увага звертається на військову діяльність М. Колодзінського в Карпатській Україні, де він виконував обов'язки керівника генерального штабу ОНОКС.

Видання розраховане на широкий читацький загал.

ISBN

© Вегеш М., 2021

ПОЛКОВНИК МИХАЙЛО КОЛОДЗІНСЬКИЙ-ГУЗАР (1902-1939): СТОРІНКИ ЖИТТЯ І ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Хоча, на перший погляд, М. Колодзінському присв'ячено чимало статей, проте фактичний матеріал, який міститься в них, є далеко не повним. Окремі епізоди з життя і діяльності полковника Гузара, як правило, повторюються, переходять із публікації в публікацію. Це, на нашу думку, зумовлено кількома факторами: по-перше, М. Колодзінський завжди дотримувався суворої конспірації, щоб не видати себе (чимало очевидців знали його виключно за псевдонімами); по-друге, він був надзвичайно скромною людиною і, як писали сучасники, «більше слухав, а менше говорив». Можливо саме тому його прізвище ні разу не згадувалося у нотах протесту польського посла, який постійно вимагав від Чехословаччини негайної видачі членів ОУН, що перебували на теренах Карпатської України.

Окремі аспекти життєвого шляху М. Колодзінського висвітлені у публікаціях його сучасників М. Бажанського¹, Я. Гайваса², Л. Гірняка³, В. Гренджі-Донського⁴, М. Капустянського⁵, А. Кущинського⁶, С. Ленкавського⁷, В. Стахіва⁸, І. Стебельського⁹, В. Филоновича¹⁰, Ю. Химинця¹¹. Особливої уваги заслуговують спогади С. Єфремова, які свого часу ввів до наукового обігу відомий словацький дослідник М. Мушинка¹². Саме завдяки їм ми дізнаємося про безліч фактів із життя й діяльності М. Колодзінського протягом

¹ Бажанський М. Мемуарна мозаїка. К.: Критика, 1998. 336 с.

² Гайвас Я. Воля ціни не має. Торонто: Срібна Сурма, 1971. 316 с.

³ Гірняк Л. На стежках історичних подій. Карпатська Україна і наступні роки. Спогади і матеріали. Нью-Йорк, 1979. 341 с.

⁴ Гренджа-Донський В. Твори. Т. VIII. Щастя і горе Карпатської України: щоденник / Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, 1987. 487 с.

⁵ Капустянський М. Записи споминів 1929-1938 років. *Український Історик*. Журнал історії і українознавства / Під загальною редакцією Любомира Винара. 1987. Том 24. Числа 1-4 (93-96). С. 97-106.

⁶ Кущинський А. Закарпаття в боротьбі: спогад. Буенос-Айрес: В-во Юліана Середяка, 1981. 224 с.

⁷ Ленкавський С. Український націоналізм. Твори. Т. 1 / За редакцією Олександра Сича. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. 600 с.

⁸ Стахів В. П. Почалося в Ужгороді, а закінчилося в Мармароському Сиготі. Декілька фрагментів подій з новішої історії Закарпаття з приводу 15-річчя постанови держави Карпатська Україна. *Вісті Братства колишніх вояків 1 УД УНА*. 1954. Ч. 11-12 (49-50). С. 5-7, 10; Стахів В. П. Сім років українсько-японських взаємин. 1934-41 (Розділи з книжки спогадів «Силуети постатей і фрагменти подій»). *До зброї*. Журнал військово-політичної думки. 1955. Випуск 26 (39). С. 19-22.

⁹ Стебельський І. Шляхами молодості й боротьби: Спогади, статті, листування. К.: «Смолоскип», 1999. 368 с.

¹⁰ Филонович В. Березневі дні Карпатської України. Суми: ФОП Наталуха А. С., 2009. 100 с.

¹¹ Химинець Ю. Тернистий шлях до України. Ужгород: МПП «Гражда», 1996. 396 с.

¹² Єфремів С. Бої на Карпатській Україні 14-15 березня 1939 року. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2019. 96 с.

14-15 березня 1939 р. Рідкісні свідчення містяться у спогадах І. Попович-Крамарчук про його молоді роки¹³. П. Мірчук¹⁴ і З. Книш¹⁵ висвітлили життєпис М. Колодзінського через призму історії УВО-ОУН. Найбільш ґрунтовнішим нарисом про полковника Гузара, опублікованим у діаспорі, є стаття В. Яшана, яка кілька разів перевидавалася¹⁶. Цікавилися постаттю М. Колодзінського також сучасні українські історики О. Зайцев¹⁷, С. Лісіна¹⁸, В. Федина¹⁹, В. Худанич²⁰, М. Чернописький²¹. Оригінальним підходом до висвітлення військово-політичної діяльності М. Колодзінського відзначаються наукові розвідки О. Пагірі²² і М. Посівнича²³. Постать

¹³ Попович-Крамарчук Ірина. Пам'яті Михайла Колодзінського. *Городеничина*. Історично-мемуарний збірник. Український архів. Т. XXXIII / Зредагував Михайло Г. Марунчак; члени редакційної колегії: О. Копач, І. Боднарчук, Д. Гевко, М. Гнатчук, В. Гуцуляк. Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. С. 655-658.

¹⁴ Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920-1939 роки / Видання третє, доповнене. К.: Українська видавнича спілка, 2007. 1008 с.

¹⁵ Книш З. Далекий приціл. Українська Військова Організація в 1927-1929 роках. Торонто: Срібна Сурма, 1967. 471 с.; Книш З. Розбрат. Спогади й матеріали до розколу ОУН у 1940-1941 роках. Торонто: Срібна Сурма. 431 с.; Книш З. Справа східних торгів у Львові. Торонто: Срібна Сурма, 1965. 208 с.

¹⁶ Яшан В. Полковник Михайло Колодзінський. *Сурмач*. Об'єднання бувших вояків українців у Великій Британії. 1979. Ч. 1-2 (64-65). С. 11-17; Яшан В. Полковник Михайло Колодзінський. *Сурмач*. Об'єднання бувших вояків українців у Великій Британії. 1979. Ч. 3-4 (66-67). С. 24-29; Яшан Василь. Полковник Михайло Колодзінський. *Городеничина*. Історично-мемуарний збірник. Український архів. Т. XXXIII / Зредагував Михайло Г. Марунчак; члени редакційної колегії: О. Копач, І. Боднарчук, Д. Гевко, М. Гнатчук, В. Гуцуляк. Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. С. 632-654.

¹⁷ Зайцев О. Михайло Колодзінський: життя і думки революціонера-націоналіста. *«І слова стали чином живим...»*. Боротьба ОУН та УПА крізь призму людських доль та стосунків. Збірник біографічних нарисів / Відповідальний редактор О. Стасюк; НАН України. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2014. С. 7-30; Зайцев О. Український інтегральний націоналізм 1920-1930-х років: Нариси інтелектуальної історії. К.: Критика, 2013. 483 с.

¹⁸ Лісіна С. О. Військовий теоретик ОУН – М. Колодзінський. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія Держава і армія. Львів, 2007. С. 139-145; Лісіна С. О. Військово-організаційна діяльність ОУН 1929-1939 рр. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія Держава і армія. Львів, 2006. С. 139-145.

¹⁹ Федина В. Михайло Колодзінський (1902-1939). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 381-386; Федина В. Михайло Колодзінський-Гузар і Карпатська Україна. *Carpatica – Карпатика*. Вип.7 Ужгород, 2001. С.223-241; Федина В. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар – борець за незалежність Карпатської України. *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV (XVIII). Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11-12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С.93-96.

²⁰ Худанич В. Михайло Колодзінський – шеф генерального штабу Карпатської Січі. *Самостійна Україна*. 1999. С.19-25.

²¹ Чернописький М. Священний героїзм Михайла Колодзінського. *Березіль*. 2000. №5-6. С.146-153; Чернописький М. Священний героїзм Михайла Колодзінського (26. 07. 1902 – 18. 03. 1939). *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV (XVIII). Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11-12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 97-101.

²² Пагіря О. Зовнішньополітичні маневри уряду Карпатської України в умовах угорської агресії (середина березня 1939 р.). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Історія. 2019. Випуск 2 (41). С. 8-19; Пагіря О. Карпатська Січ: військово формування Карпатської України: науково-популярне видання. К.: Темпора, 2010. 152 с.: іл.

²³ Посівнич М. Життя і діяльність полковника Михайла Колодзінського (Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. 287 с.). С. 255-271; Посівнич М. Закарпаття в концепціях ОУН у 1937-1938 рр. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. 2015. Випуск 2. С. 173-178; Посівнич М. Колодзінський Михайло Франьович. *Енциклопедія Сучасної України*: У 30 т. / Редакційна колегія: І. М. Дзюба та ін. Т. 14 (Кол –

полковника Гузара знайшла відображення на сторінках різноманітних енциклопедичних видань²⁴. О. Зайцев²⁵, В. Кримінський²⁶, В. Рог²⁷, О. Кучерук²⁸ і О. Баган здійснили ґрунтовний аналіз головної геополітичної праці М. Колодзінського «Воєнна доктрина українських націоналістів». Останній справедливо відзначив, що «студія М. Колодзінського (автор вважає, що саме так треба писати його прізвище – Авт.) була своєрідним синтезом військово-геополітичних ідей українського вольового націоналізму міжвоєнної доби, вона відзначалася особливим духом експансіонізму, віри в перемогу націоналізму як світогляду й ідеології, що витворюють новий морально-психологічний простір у світовій історії»²⁹. О. Погібко справедливо відзначав: «Що стосується Воєнної доктрини України, серед перших спроб викладення системного погляду слід виділити наукову працю одного з діячів національного руху минулого століття М. Колодзінського. Зокрема, М. Колодзінський підкреслює, що дати точне визначення воєнної доктрини так само важко, як наприклад, дати визначення права»³⁰.

Метою цієї наукової розвідки є комплексне висвітлення життєвого шляху і військово-політичної діяльності М. Колодзінського як активного діяча УВО-ОУН, автора низки

Кос.). К., 2014. С. 68; Посівнич М. Полковник Михайло Колодзінський: воєнний теоретик і практик ОУН. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2012. Випуск 22. С. 398-408; Посівнич М. Р. Військово-політична діяльність ОУН в 1929-1939 роках. Львів: Афіша, 2010. 368 с.; Посівнич М. Р. Формування військової доктрини ОУН (1938-1939). *Український визвольний рух* / Центр досліджень визвольного руху; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів, 2003. Збірник 1. С. 34-44; Посівнич М. Участь членів ОУН у Карпатській Січі. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2015. Випуск 27. С. 240-252.

²⁴ Колодзінський Михайло (1902-39). *Енциклопедія Українознавства*. Словникова частина / Головний редактор В. Кубійович. Т. 3. Париж – Нью-Йорк: Видавництво «Молоде життя», 1959. С. 1083; Колодзінський Михайло. *Довідник з історії України (А – Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 330; Посівнич М. Колодзінський Михайло Франьович. *Енциклопедія Сучасної України*: У 30 т. / Редакційна колегія: І. М. Дзюба та ін. Т. 14 (Кол – Кос.). К., 2014. С. 68; Прилуцький В. Колодзінський Михайло. *Малий словник історії України* / В. Смолій, С. Кульчицький, О. Майборода та ін. К.: Либідь, 1997. С. 202-203; Федака С. Колодзінський-Гузар Михайло. *Енциклопедія історії України*: У 10 т. / Редколегія: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2007. С. 456.

²⁵ Зайцев О. Воєнна доктрина Михайла Колодзінського. *Україна модерна*. 2014. № 20. С. 245-256.

²⁶ Кримінський В. Аналіз світогляду радикального крила членів ОУН через призму «воєнної доктрини» Михайла Колодзінського. *Військово-історичний меридіан*. Електронний науковий фаховий журнал. С. 51-61.

²⁷ Рог В. Вступне слово (Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. 287 с.). С. 3-8.

²⁸ Кучерук О. Рико Ярій – загадка ОУН. Львів: Літературна агенція «Піраміда», 2005. С. 174-175.

²⁹ Баган О. Нове видання з історії ідеології та геостратегії українського вольового націоналізму. Рецензія на монографію: Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. Київ, 2019. 287 с. *Проблеми гуманітарних наук*. Серія Історія. 2019. Випуск 2 (44). С. 332.

³⁰ Погібко О. І. Воєнна доктрина України – нормативно-правове підґрунтя законодавчого забезпечення оборони держави. *Прикарпатський юридичний збірник*. 2015. Випуск 3 (9). С. 18.

геополітичних досліджень кінця 30-х років та одного з організаторів і керівників збройних сил Карпатської України.

Михайло Франьович Колодзінський народився 26 липня 1902 р. в селі Поточиськах Городенківського повіту на Станіславщині (тепер – Івано-Франківська область) в римо-католицькій родині Франка (Франя) Колодзінського і Олени (Марії) Буджак. Ставши професійним революціонером, М. Колодзінський буде використовувати різноманітні псевдоніми («Кум», «Бурун», «Мішко», «Генерал», «Гузар»), одним з яких буде «М. Буджак» на честь своєї матері. «Батькова лінія йшла, мабуть, із зайшлої зукраїнізованої шляхти, материнська – з корінних покутян. – писав один із дослідників М. Колодзінського М. Чернописький. – Батько після гасіння пожежі у селі помер від запалення легень десь 1929 року, а мати в 1948 році. Михайло мав старшу сестру Марію (в одруженні Федак), молодшу Ганну (була неодружена, пішла в черниці) та Настю, яка померла молодою 1916 р. під час воєнної евакуації (під час Першої світової війни – Авт.) в с. Глушкові біля Городенки»³¹. «Родину Колодзінських дуже шанували й цінили в домі мого діда, – пригадувала І. Попович-Крамарчук, – і пам'ятаю, – це була, мабуть, єдина родина в селі, куди наша бабуня йдучи, брала нас, онуків, зі собою. Усміхнена Франчиха привітно виходила до нас із решетом грушок чи горіхів, а з-за вугла хати чи стодоли заглядав старший за нас – теж ще дитина, Михайло, що дома звали його Мішком (теж один із псевдонімів М. Колодзінського – Авт.). Він частенько забігав на те прекрасне тоді Поточиське приходство. І я можу з певністю твердити, що свою релігійність виніс Мішко з родинної хати, під незаперечним впливом мого діда, о. Стефана Макогонського – тодішнього пароха Поточиськ і декана Городенського, людини непересічних високих релігійних і моральних вартостей, який впродовж тридцяти років взірцево провадив церкву і парохію»³².

Хоча директор поточиської школи вважав родину Колодзінських польською, вдома говорили виключно по-українськи. Батьки Михайла активно підтримали ініціативу місцевого вчителя Олекси Іваночка щодо спорудження в селі пам'ятника Іванові Франкові. Один з

³¹ Чернописький М. Священний героїзм Михайла Колодзінського (26. 07. 1902 – 18. 03. 1939). *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV (XVIII). Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11-12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 98-99.

³² Попович-Крамарчук Ірина. Пам'яті Михайла Колодзінського. *Городеничина*. Історично-мемуарний збірник. Український архів. Т. XXXIII / Зредагував Михайло Г. Марунчак; члени редакційної колегії: О. Копач, І. Боднарчук, Д. Гевко, М. Гнатчук, В. Гуцуляк. Нью Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. С. 656.

біографів М. Колодзінського писав: «Коли виявилось, що польська влада не дасть на це дозволу, то поточиські селяни завзялися і впродовж однієї ночі поставили пам'ятник. Влада мусіла погодитись з доконаним фактом. В цьому ділі брав участь і молодий Михайло Колодзінський»³³. Про українські погляди М. Колодзінського розповідав син його сестри Марії Федак Володимир Петрович, який ріс і виховувався при Михайловій матері: «одного разу директор місцевої школи влаштував у читальні зібрання до якоїсь okazji польської держави і виголосив на тому зібранні промову, в якій обґрунтовував право поляків володіти «східними кросами» як нібито історично польськими. Михайло тут же спростував фальшиві тези прислужника окупантів, а коли кинулась схопити його поліція, публіка прикрила сміливця і допомогла йому вислизнути»³⁴.

До речі, невдало завершився для нього вступ до польської гімназії в Коломиї. Причина невдачі на іспиті полягала в слабкості знань із польської мови. Довелося спочатку завершити чотири класи навчання в городенківській українській гімназії, удосконаливши свої знання польської мови, і лише в 1922 р. перейти до Коломиї. Навчався добре, до того ж брав активну участь у складі місцевої футбольної команди «Хортиця». В липні 1924 р. М. Колодзінський успішно склав іспит, одержавши атестат про закінчення гімназії. На початку 20-х років він став членом «Пласту» (перебував у відділах у Коломиї, Львові та Празі)³⁵.

Варто погодитись із твердженням В. Яшана, що навчаючись у коломийській гімназії, М. Колодзінський «зачитувався у воєнній літературі, пристрасно студіюючи життя й діла великих полководців»³⁶. В цьому легко переконатися, коли аналізувати бібліографічний апарат його наукових праць, зокрема «Воєнної доктрини українських націоналістів». На сторінках цієї фундаментальної праці зустрічаємо згадки про Людовіка XI

³³ Яшан Василь. Полковник Михайло Колодзінський. *Городеничина*. Історично-мемуарний збірник. Український архів. Т. XXXIII / Зредагував Михайло Г. Марунчак; члени редакційної колегії: О. Копач, І. Боднарчук, Д. Гевко, М. Гнатчук, В. Гуцуляк. Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. С. 632.

³⁴ Чернописький М. Священний героїзм Михайла Колодзінського (26. 07. 1902 – 18. 03. 1939). *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV (XVIII). Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11-12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 99. Також див.: Чернописький М. Священний героїзм Михайла Колодзінського. *Березіль*. 2000. №5–6. С.146–153.

³⁵ Посівнич М. Полковник Михайло Колодзінський: воєнний теоретик і практик ОУН. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2012. Випуск 22. С. 399.

³⁶ Яшан Василь. Полковник Михайло Колодзінський. *Городеничина*. Історично-мемуарний збірник. Український архів. Т. XXXIII / Зредагував Михайло Г. Марунчак; члени редакційної колегії: О. Копач, І. Боднарчук, Д. Гевко, М. Гнатчук, В. Гуцуляк. Нью-Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. С. 633.

Розсудливого, французького короля Карла VIII, короля Арагону, Валенсії, Сардинії та Наварри Фердинанда, Карла V Габсбурга, Густава II Адольфа. М. Колодзінський ґрунтовно опрацював військову спадщину Г. Мольтке, А. Шліффена і особливо знамениту працю «Про війну» К. Клаузевіца. Давньоруських князів Олега, Ігоря, Святослава та Володимира Мономаха М. Колодзінський вивчав на основі стародавніх джерел, зокрема праці Л. Диякона. В історії запорізького козацтва майбутній дослідник особливо захоплювався діяльністю Богдана Хмельницького, Івана Богуна та Івана Мазепи. Будучи вченим-аналітиком, він об'єктивно і всебічно аналізував події національно-визвольних змагань 1917-1920-х років, давав оцінку УНР і ЗУНР, УГА. Вивчав він також військове мистецтво Червоної армії, знав імена М. Тухачевського, К. Ворошилова, В. Блюхера, бо «ворогів треба знати». Захоплювався Наполеоном Бонапартом як військовим стратегом. Ці знання, багато з яких він почерпнув ще з гімназії, пізніше знадобилися М. Колодзінському під час роботи над своїми науковими розвідками.

Восени 1924 р. М. Колодзінський проходив військову службу спочатку в кінній артилерії, а згодом у польській піхоті. Після рекрутського вишколу його перевели до старшинської школи, яку він закінчив з надзвичайно хорошими показниками. Один з біографів відзначав, що Колодзінський «любив військо, його порядок і дисципліну. Він залюбки чистив зброю, дбав про одяг і весь зовнішній вигляд. Військові обов'язки виконував солідно і завзято студіював військові підручники. Але на пропозицію залишитися в польському війську не погодився»³⁷. Більш конкретно, на основі матеріалів Державного архіву Львівської області, перебування М. Колодзінського в польській армії висвітлив М. Посівнич: «Після рекрутської підготовки зарахований у старшинську школу в Острові-Коморові, яку закінчив у ранзі підхорунжого (5.01-10.07.1925) та повернувся у 21-й полк. З 30.09.1925 по 2.09.1926 р. перебував у відпустці за станом здоров'я. Звільнений у запас 2.01.1927 р. та приписаний до 68-го піхотного полку у Вжесні, з яким провів військові маневри 21.07-14.09.1929 р.»³⁸.

³⁷ Яшан Василь. Полковник Михайло Колодзінський. *Городеничина*. Історично-мемуарний збірник. Український архів. Т. XXXIII / Зредагував Михайло Г. Марунчак; члени редакційної колегії: О. Копач, І. Боднарчук, Д. Гевко, М. Гнатчук, В. Гуцуляк. Нью Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. С. 634.

³⁸ Посівнич М. Полковник Михайло Колодзінський: воєнний теоретик і практик ОУН. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2012. Випуск 22. С. 399.

Навчання на правничому факультеті Львівського університету (поступив у жовтні 1928 р.) співпало зі вступом М. Колодзінського до Української Військової Організації (УВО), а згодом Організації Українських Націоналістів (ОУН). За участь у нелегальній УВО його п'ять разів заарештовували й ув'язнювали (загалом просидів близько трьох років). Цей факт дав підставу М. Посівничу стверджувати, що М. Колодзінський провчився 5 семестрів³⁹. В. Яшан притримується думки, що він все ж закінчив університет. Якби там не було, маємо всі підстави стверджувати, що М. Колодзінський володів глибокими знаннями з історії, геополітики, теорії й практики сучасного йому військового мистецтва. До того ж він вільно володів багатьма іноземними мовами. Відомий факт, що автор «Воєнної доктрини українських націоналістів» планував перекласти на українську мову працю К. Клаузевіца «Про війну».

В полі зору польської поліції М. Колодзінський опинився під час подій 1 листопада 1928 р. (хоча польські агенти за ним стежили ще раніше), коли у Львові відзначали десятиріччя Листопадового повстання 1918 р. Цю подію яскраво описав один з його друзів З. Книш – майбутній відомий історик націоналістичного руху: «Ще до кінця панахиди зібраний на площі народ побачив, як над його головами з церкви св. Юра залопотів великий жовто-блакитний прапор з вишитими на ньому чорними буквами УВО. Вивісили його два члени Української Військової Організації, Михайло Колодзінський та О. Т. Тільки прогомніли останні слова проповіді священика о. Яценкова, коли на балконі св. Юра з'явився цивільний бесідник і палко почав промовляти до народу. Маса немов окам'яніла, стало тихо, кожне слово чітко відлунювало і доносилося до найдальших рядів зібраних людей. Багато впали навколішки і шепотіли слова молитви. Незнайомий промовляв коротко й гаряче, візвавши приявних засвідчити перед світом, що Львів був, є і завжди буде український. Звідкись узялися впорядчики, що почали уставляти людей походом у напрямі середмістя. Похід рушив вулицею Міцкевича вниз. Коли дійшов до будинку дирекції залізниць, дорогу заступила йому кінна й піша поліція, зібрана заздалегідь і розставлена по бічних вулицях довкола комплексу забудовань св. Юра. Якийсь комісар, вимахуючи шаблею, кричав до людей, щоб розходилися. Ніхто не зважав на нього, людський потік роздвоївся, двома своїми раменами обминув комісара з групкою поліцистів і поплив далі, тягнучи його за собою. Далися

³⁹ Там само.

чути співи «Ще не вмерла Україна» та «Гей, у лузі червона калина». Тоді з бічної вулиці вилетів більший відділ кінної поліції і сильно напер на чоло демонстративного походу, витискаючи його вгору вулиці, назад на площу св. Юра. Зі всіх сторін піднявся несамовитий крик і вереск. Кричали поліцаї, гуділа юрба, а на дерева Єзуїтського Городу повилазили малі гімназисти й інші хлопчачки, кишені мали випхані камінням, жбурляли його на поліцію і на все горло верещали: «Смерть ляхам! Ганьба поліції!». Зібрана на площі св. Юра густа юрба тиснула на передніх учасників походу, що не мали куди подітися: з одного боку б'є поліція, з другого не пускає десятитисячна маса народу. Затріскотіли стріли: спершу один, другий, далі кільканадцять і потім цілі сальви. Ніхто не знав, хто до кого стріляє, всі думали, що це поліція відкрила вогонь по демонстрантах. Розшаліла з жаху і гніву юрба заколихалася, як море: одні кинулися в розтіч, другі з ненависною люттю ринули голірuch на поліцаїв. Настало нечуване пекло...»⁴⁰. В цій та інших аналогічних ситуаціях М. Колодзінський почувався «як риба у воді». Це була його, радикального націоналіста, стихія. Тоді йому пощастило уникнути арешту.

Перший Конгрес Українських Націоналістів у 1929 р. присвятив багато уваги військовим справам. «Військову Референтуру доручено мені. – пригадував М. Капустянський. – Я для своєї військової діяльності одержував широку базу суспільно-політичної організації і можливість плекання молодих військових кадрів у широкому масштабі... Одним з моїх перших завдань було організувати Військову Референтуру (Штаб), яка мала бути керівним ядром військової галузі розлогого дерева Організації, яка мала свої крайові екзекутиви, в яких були також військові референтури під кермою військових старшин»⁴¹. З ініціативи М. Капустянського були створені три осередки штабу – в Австрії, Голландії та Франції. На першій конференції ОУН, що відбулася в Академічному Домі у Львові в першій половині лютого 1929 р., було прийнято рішення запропонувати Голові Проводу ОУН Є. Коновальцю призначити першим крайовим провідником Богдана Кравціва. До Крайової Екзукативи ОУН також увійшли Зенон Пеленський – заступник Крайового Провідника і політичний референт; Степан Охримович – організаційний референт; Зенон Коссак – бойовий референт; Степан Ленкавський – ідеологічний

⁴⁰ Книш З. Далекий приціл. Українська Військова Організація в 1927-1929 роках. Торонто: Срібна Сурма, 1967. С. 229-230.

⁴¹ Капустянський М. Записи споминів 1929-1938 років. *Український Історик*. Журнал історії і українознавства / Під загальною редакцією Любомира Винара. 1987. Том 24. Числа 1-4 (93-96). С. 98.

референт; Михайло Колодзінський – референт військового вишколу; Іван Габрусевич – керівник підреферентури юнацтва⁴². 7 вересня М. Колодзінський взяв участь у замаху на «Східні Торги» (торговельно-промислова виставка, яка проходила у Львові – Авт.). Під час виставки пролунали три вибухи, від яких постраждали дві особи. У Львові почалися арешти підозрюваних членів ОУН, які могли бути причетні до цієї акції. М. Колодзінський, щоб уникнути такої участі, вирішив перечекаати в рідному селі. Вже згадувана нами вище І. Попович-Крамарчук пригадувала про нетривале його перебування в Городенці: «Восени, 21 вересня, був празник в Городниці, і Мішко, приїхавши саме тоді зі Львова додому, прийшов, як звичайно, до нас. І бачу його як нині – стояв у їдальні біля шафи, якийсь стриманий, стрункий з блискучими, чорними, очима, – з поглядом замріяним, але якимсь рішучим, – таким, що знає свою ціль... І подобався мені тоді Мішко. Мені стало його чомусь жаль... Я постановила бути для нього доброю. І в тому вечорі, як відбувались у нас товариські забави, а між ними й невідкличний тоді «монастир», – я рішила покликати Мішка. І не забуду цього ніколи! – Дослівно в тій самій хвилині в хаті счинився рух і оторопіння: «... поліція обступила хату»... І пам'ятаю, як стояв Мішко скований у кухні (моя мама випросила час, щоб приготувати йому їжу) – я з обуренням наївно сварилась з поліцаями, що воно не чемно забирати нам гостя з хати... Вийшов спокійно, поважно, гідно...»⁴³.

Слідство провели доволі спішно, а 26 травня 1930 р. почався судовий процес, який тривав три тижні. Серед сімнадцяти підсудних був і «Михайло Колодзінський, літ 28, студент». Всі звинувачувані були притягнуті до кримінальної відповідальності за приналежність до нелегальної УВО, збирання зброї, саботажі й терор. М. Колодзінського також звинувачували «за вишкіл членів УВО». Зрозуміло, що він, як і переважна більшість його побратимів, все заперечував, навіть членство в УВО. Наведемо деякі фрагменти із його виступу на суді: «Михайло Колодзінський: до УВО не належав. Про ту організацію знаю з часописів. Знаю, до чого змагає УВО, а йде вона до своєї цілі шляхом культурно-освітньої праці між українським народом і шляхом збройного повстання, що тепер до уваги не береться...

⁴² Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920-1939 роки / Видання третє, доповнене. К.: Українська видавнича спілка, 2007. С. 100.

⁴³ Попович-Крамарчук Ірина. Пам'яті Михайла Колодзінського. *Городенщина*. Історично-мемуарний збірник. Український архів. Т. XXXIII / Зредагував Михайло Г. Марунчак; члени редакційної колегії: О. Копач, І. Боднарчук, Д. Гевко, М. Гнатчук, В. Гуцуляк. Нью Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. С. 656-657.

Прокурор: Хто ви є по політичних переконаннях? Колодзінський: Я націоналіст. На питання прокурора обвинувачений Михайло Колодзінський відповідає, що в програмі націоналістів є вироблення сильного характеру і сильної волі в людини, розбуджування і скріплювання національної свідомости в українському народі та щіплювання в нього почуття єдності, щоб усі могли одностайно стати за святе діло, коли знову надійде 1917 або 1918 рік. Про збройне повстання проти окупантів українських земель між націоналістами тепер не говориться, бо воно в сьогоднішній політичній ситуації виключене. Органом націоналістів є «Розбудова Нації», котрий то журнал польська влада недавно заборонила доставляти поштою. Оборонець д-р. Старосольський: Чи ідея створення незалежної української держави спільна всім українським політичним угрупованням? Колодзінський: Всім, крім комуністів, бо в їхню державницьку програму не вірю. Обвинувачений зробив на присутніх своїми зізнаннями доволі корисне враження»⁴⁴.

Під час слідства підозрюваний Крушельницький зізнався, що М. Колодзінський був членом УВО та навіть належав до його «трійки». Проте, суттєвих доказів його вини слідчі не виявили. На цьому акцентував його адвокат: «Щодо Михайла Колодзінського, то його ім'я висказав хтось у нещасливий мент. Він до цієї справи зовсім непричасний, він виказав своє алібі. Знаєте, панове, чим він займався, що сам заробляв на своє утримання, а в вільних хвиликах посвячувався науці. Є виключене, щоб він належав до УВО. Я переконаний, що буду речником і прокурора і трибуналу, коли проситиму вас, щоб ви звільнили Колодзінського. Панове! Судіть на підставі того, що було доказане. Коли кидатимете слово «так» або «ні», завжди тямте, що ви є тільки суддями і ваш вердикт мусить бути справедливий!»⁴⁵. М. Колодзінського суд оправдав і його звільнили.

На волі М. Колодзінський перебував до 17 січня 1932 р., коли знову був заарештований. За цей невеликий проміжок часу він встиг взяти участь у з'їзді, який організував Р. Ярий, та підготувати ряд статей до часописів «Розбудова Нації» та «Сурма». Хоча жодна з його публікацій не була ним підписана, слідчі звинувачували М. Колодзінського за реферат, що був вміщений у «Розбудові Нації» на тему військового виховання. Можливо, авторство реферату слідчі встановили після того, як М. Колодзінський у Академічному домі

⁴⁴ Книш З. Справа східних торгів у Львові. Торонто: Срібна Сурма, 1965. С. 85-86.

⁴⁵ Там само. С. 141.

прочитав доповідь «Націоналісти і військове виховання». Його також звинуватили у виданні під псевдонімом «М. Буджак» брошури «Польське повстання 1863», в якій автор, на думку слідчих, заохочував українців до революційної боротьби проти Польщі на зразок того, як це робили поляки під московською окупацією⁴⁶. До речі, на цей раз М. Колодзінський визнав своє членство в ОУН та авторство публікацій. В. Яшан, який вивчав матеріали цієї кримінальної справи, писав: «Коли предсідник трибуналу, мабуть суддя Ягодзінський, запитав Колодзінського, як він – римо-католик з виразним польським прізвищем – може належати до української, до того таємної, революційної організації, яка послуговується терористичними актами, – він відповів, що віровизнання не встановлює національної приналежності. А коли той сам суддя звернув йому увагу, що ідеї, за які бореться ОУН, будуть вимагати багато жертв, багато крові, Колодзінський відповів, що український народ не відступить від боротьби за своє право на вільне життя у своїй власній державі, хоч би то коштувало ріки крові, аж поки не осягне своєї мети»⁴⁷. Один з друзів М. Колодзінського А. Демодовгопільський (А. Дад) справедливо вважав, що завдяки своєму інтелектуальному рівню він піднімав авторитет націоналістичного руху навіть серед польської феміди: «Прокуратор схилив голову перед засудженим, висловлюючи, що він ніколи не сподівався, щоб ОУН мало так солідно підготованих військовиків. Він мав до цього часу таке враження, що члени ОУН це звичайні авантюристи, які кидаються з мотикою на сонце»⁴⁸. Вироком суду від 10 червня 1932 р. М. Колодзінського засуджено на рік, але згідно з амністією звільнено.

Над головною своєю працею М. Колодзінський працював у період між 1935 та 1937 рр., перебуваючи в еміграції (Німеччина, Бельгія, Франція, Югославія). З окремих його листів відомо, що у написанні цієї книги був зацікавлений тодішній керівник ОУН | Є. Коновалець, який просив «закасати рукави і підготовляти Ваш реферат»⁴⁹. Аналогічне прохання висловив Я. Стецько: «Пропоную

⁴⁶ Лісіна С. О. Військовий теоретик ОУН – М. Колодзінський. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія Держава і армія. Львів, 2007. С. 141.

⁴⁷ Яшан Василь. Полковник Михайло Колодзінський. *Городеничина*. Історично-мемуарний збірник. Український архів. Т. XXXIII / Зредагував Михайло Г. Марунчак; члени редакційної колегії: О. Копач, І. Боднарчук, Д. Гевко, М. Гнатчук, В. Гуцуляк. Нью Йорк – Торонто – Вінніпег, 1978. С. 636.

⁴⁸ Дад А. Чотири з тисячі: В дворіччя Березня Карпатської України. Прага: Секція мистців, письменників та журналістів УНО в Празі, 1941. С. 9.

⁴⁹ Кучерук О. Осмислення Організацією Українських Націоналістів в добу Євгена Коновальця проблеми підготовки до збройної боротьби за державне відновлення України. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2014. Випуск 24. С. 109.

Вам опрацювати для нашого журналу реферат під назвою «Українська воєнна доктрина». До Вашої вступної праці на цю тему пересилаю Вам замітки, які читав пан Мудрий [псевдонім Є. Коновальця] і з ними згідний. До Вас належало б крім історичної ретроспективи дати і перспективу, базуючи нашу доктрину на тих завданнях, що їх ми ставимо перед Україною. Реферат Ваш має бути готовий до 1.VI. цього року [1938]»⁵⁰. Лист Я. Стецька датований 10 березня 1938 р., тобто за 7-8 днів до загибелі М. Колодзінського. На перший погляд може здатися, що полковник Гузар не встиг завершити книгу, однак таке твердження буде невірним. Відомо, що в рукописному варіанті книга розповсюджувалася серед членів ОУН, її переписували від руки й обговорювали. Доказом цього є спогади Я. Гайваса: «Коли я прибув до Відня, були в нас – і з Ярославом Барановським та іншими і на Ляндштрассе-Гавптштрассе – загальні балачки про неминучість скорої війни. Якийсь час після цього заговорили про підготовку повстання, причому гаряче дискутовано воєнну доктрину Михайла Колодзінського»⁵¹.

Перша частина праці М. Колодзінського «Українська воєнна доктрина» (В архіві книга зберігається під назвою «Воєнна доктрина українських націоналістів» – Авт.) була видана 1940 р. у Кракові, а 1957 р. перевидана в Торонто «Товариством колишніх вояків УПА». Інші частини праці, про що вже йшлося, поширювалися у рукописному вигляді серед членів ОУН і доля їх донедавна вважалася невідомою. Зараз праця зберігається у Центральному архіві УПА у Києві. Розділ «Національне повстання» з коментарями сучасного українського історика О. Зайцева опубліковано 2013 р. в журналі «Україна модерна». Повністю книга видана 2019 р. у київському видавництві «Основа». Її супроводжують передмови В. Рога і О. Куцина та ґрунтовна біографічна стаття М. Посівнича⁵².

Уже з першого розділу книги М. Колодзінського – «Проблема війни й воєнної доктрини в Україні й Європі в минулому» – видно, що її автор опрацював величезну кількість джерел, до аналізу яких підходив критично й об'єктивно. «Воєнна доктрина»

⁵⁰ Кучерук О. Осмислення Організацією Українських Націоналістів в добу Євгена Коновальця проблеми підготовки до збройної боротьби за державне відновлення України. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2014. Випуск 24. С. 109..

⁵¹ Гайвас Я. Воля ціни не має. Торонто: Срібна Сурма, 1971. С. 265.

⁵² Рог В. Вступне слово (Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. 287 с.). С. 3-8; Куцин О. Колодзінський в моєму житті (Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. 287 с.). С. 9-11; Посівнич М. Життя і діяльність полковника Михайла Колодзінського (Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. 287 с.). С. 255-271.

М. Колодзінського цілком проникнута ідеєю незалежності. «Є щось фаталістично-величаве в нашій боротьбі за самостійність. – стверджує автор. – Так, як Цезар, здобуваючи Галію, відкривав цілу Європу для римської культури й цивілізації, так наші націоналістичні революційні армії мають відкрити західноєвропейській культурі простір, що простягається на схід і південний схід від України. А промінюючим центром цієї культури буде Київ. І цю нашу культурну місію, започатковану й полишену в спадщину нам прадідами, мусимо взяти як один муж в основу воєнної доктрини українських націоналістів, бо це надає глибокого змісту нашій нинішній боротьбі й єднає нас з минулим, як теж надає ціль нашому існуванню на майбутнє»⁵³.

Змістовним у всіх відношеннях є «Історичний огляд української воєнної доктрини», який М. Колодзінський поділив на окремі етапи: княжі часи; козацькі часи; найновіші часи. До речі, запропонована автором періодизація дає нам змогу простежити українську історію через призму державотворення. На глибоке переконання М. Колодзінського «український народ має вроджені військові прикмети, які його окреслюють як народ войовників», а власне Україна «уявляла з себе в тому давньому часі воєнний табір і в цьому таборі виростали войовники, яких Олег, Ігор, Святослав та Мономах водили на підбій світу та Чорного моря»⁵⁴. Серед вищеназваних давньоруських князів М. Колодзінський особливо симпатизує саме Святославу, який, йдучи на ворога, любляв уживати вираз: «Іду на вас!». М. Колодзінський акцентує ще на одному висловлюванні Святослава, яке повністю поділяв: «За нашими військами завсіди була така слава, що без труду відбивали ми сусідні народи й без пролиття крові тримали в покорі цілі народи. Пропаде та слава, як тепер соромно уступимо перед греками. Від предків одержали ми мужність. Пригадаймо ж, яка непереможна була до цих часів наша сила й міцно биймося за своє спасіння. Це не наш звичай втікачами йти додому. Нам або жити з перемогою, або славно полягти, як слід хоробрим мужам»⁵⁵. Слова Святослава «поляжемо, а не осоромимо української землі, бо мертві не мають сорому» не просто слова, але й тверді переконання автора «Воєнної доктрини українських націоналістів». Майбутні події в Карпатській Україні це яскраво довели. Відповідаючи на вимогу

⁵³ Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. С. 39.

⁵⁴ Там само. С. 40-41.

⁵⁵ Там само. С. 42.

угорського посла скласти карпатським січовикам зброю, М. Колодзінський рішуче заявив: «Ми не знаємо слова «капітуляція»... Ми складаємо найвиразніше свідоцтво своєї органічної приналежності до української нації»⁵⁶.

Порівнюючи добу Святослава з часами визвольних змагань 1917-1920-х рр., М. Колодзінський писав: «Нам не можуть імпонувати малі армії, малі концепції й малі люди. Творити мусимо велике й захоплююче, відповідно до нашого історичного призначення. Перемога наша в руках Бога, але героїство наше в наших руках. Тільки під Крутами й Базаром гинули так, як Святослав Завойовник. Більшість відділів української армії не вміла здобутися на ту великість. До перемоги, як і до лицарської смерті, треба нам великого духа». Загалом оцінюючи військово-політичну діяльність київських князів, М. Колодзінський справедливо підсумував: «Завдяки военній силі Україна мала военну славу в Європі. Наші полки стрічалися в бою з греками, болгарами, уграми, поляками, литовцями та з різного роду степовими ордами. Бої йшли з різним щастям. Але наші князі мали в той час найбільшу державу в Європі й ніхто пізніше не виявив у нашій історії більшої експансії від них»⁵⁷.

Колись класик англійської геополітики Г. Макіндер визначив основні постулати у геополітиці сили, які згодом набули особливої популярності в середовищі політиків: хто керує Східною Європою, той керує хартлендом (центр землі, серцевина суходолу – Авт.); хто керує хартлендом, той керує Світовим островом (включає два континенти – Євразію та Африку, оточені Світовим океаном – Авт.); хто керує Світовим островом, той керує світом⁵⁸. М. Колодзінський чудово розумів усю важливість цієї класичної формули, коли стверджував: «Воєнна доктрина українських націоналістів не може забути про те, що кожна п'ядь української землі пересякла нашою кров'ю. Не потом, бо піт ллє і невільник, але чистою кров'ю, пролитою в боротьбі... Це все затверджує за нами право на Схід Європи й усякі зазіхання на наші землі з боку інших народів ми мусимо з обуренням відкинути»⁵⁹. Хоча головним ворогом України М. Колодзінський цілком аргументовано вважав більшовицьку Росію, проте він також рішуче засудив гітлерівську Німеччину: «Про територіальні апетити цієї держави в Східній Європі можна би не згадувати в военній доктрині, якщо би

⁵⁶ Єфремів С. Бої на Карпатській Україні 14-15 березня 1939 року. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2019. С. 62.

⁵⁷ Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. С. 45.

⁵⁸ Дністрянський М. С. Геополітика: Навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. С. 68.

⁵⁹ Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. С. 47.

вони були тільки політичної натури. Одначе Гітлер в «Майн кампф» пов'язує майже існування німецького народу зі здобуттям Сходу Європи, а тим самим робить з цього світоглядну справу націонал-соціалізму. Нас мусить обурити така експансивність Гітлера». А далі ще різкіше: «Бандити вони всі міжнародні, які хочуть з України зробити публічний дім, щоб могли провадити тут свої хижацькі плани. Звідки Гітлер дійшов до цього, щоби якраз Схід Європи вибрати для експансії німецького народу? Що його великий і ним обожнюваний народ вклав протягом віків у Схід Європи? Де ж були тоді німці, коли найбільша військова сила, яка коли-небудь була на землі, під проводом Бату-хана злягла на Східну Європу? Ціла середня Азія викинула з себе все, що мала войовничого, на підбій України. Наші предки не злякалися одначе тієї повені диких орд. Київ не піддався без боротьби татарам. Ця оборона Києва гідна того, щоб поставити її на першому місці в світовій історії...»⁶⁰.

Хоча М. Колодзінський усвідомлював геополітичну роль Німеччини у тогочасній Європі, розумів, що з таким станом справ не можна не рахуватися, однак був прихильником самостійної державницької політики. «І Гітлер говорить, що Німеччина є матір всіх народів! – констатує автор. – Одначе український народ мусить власними силами стати на ноги. Тому ми не можемо узалежнювати нашої майбутності й визвольної боротьби від європейської, чи то світової політики. Навпаки, ми своєю революційною активністю мусимо примусити світ достроюватися до нас. Хто має інтерес у тому, нехай нам помагає... Противно, якщо та Європа стає побічною причиною нашого поневолення... Така Європа, як нинішня, яка заключає союзи з Москвою і Польщею, є нам ворожою, тому ми в своїй революційній боротьбі мусимо на перше місце ставити славу, добро і майбутнє української нації, а не добро Європи. Ми боремося за «землю руську», а не за те, щоб бути щитом Європи. Коли ж із нашою боротьбою сплелася нерозривно справа оборони західноєвропейської цивілізації проти московського варварства, то це тільки прикрашує нашу боротьбу й надає їй світового значення»⁶¹.

У козацькій добі, яка наступила після занепаду Давньоруської та Галицько-Волинської держав, М. Колодзінський побачив нове відновлення колишньої української воєнної доктрини. Як серед київських князів він виділяв постать Святослава, то піднесення

⁶⁰ Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. С. 47-48.

⁶¹ Там само. С. 49-50.

козаччини справедливо пов'язував з іменем Богдана Хмельницького. Усіх попередників Великого гетьмана М. Колодзінський вважав «воєнними романтиками». Постать Великого гетьмана цікавила автора перш за все з військової точки зору, адже «таку армію, як її мав Хмельницький, виставляли тільки найсильніші імперії й великі вожді. Битви Хмельницького належать до найбільших у світовій історії, а щодо числа військ, впроваджуваних у бій, можна ставити Хмельницького нарівні з Ксерксом, Батисом, Тамерланом чи Наполеоном, дарма що таке порівняння може залякати наших поміркованих політиків і військовиків. Навіть у минулій війні 1917-20 рр. Україна не спромоглася виставити таку численну армію, як Хмельницький, хоч населення України виносило 20 разів більше, як за Хмельницького»⁶². Сучасні українські історики В. Смолій і В. Степанков, відзначаючи величезний полководницький талант гетьмана, цілком вірно стверджували, що Хмельницький «зумів створити боездатну, добре організовану й озброєну армію»⁶³.

Заслугою Б. Хмельницького був той факт, що йому вдалося підняти на захист козацької України переважну більшість народу: «Наша воєнна доктрина знає тільки тотальну війну, в якій мусять брати участь всі фізичні, духовні й матеріальні сили української нації. Лише в тотальній війні може проявитися вповні геній України, як це було за Хмельницького, коли то на бойовому полі українського народу з'явилася ціла плеяда героїв, що можуть бути гордістю найвибагливішої і найславнішої нації»⁶⁴. Ці думки, висловлені М. Колодзінським дуже нагадують ідеї, висловлені Т. Карлейлем у праці «Герої, пошанування героїв і героїчне в історії». До військово-політичної еліти найближчого оточення Хмельницького М. Колодзінський відносив Івана Богуна, Данила Нечая, Михайла Кричевського, Станіслава-Нестора Мрозовицького (Морозенка), Івана Золотаренка, Антіна Ждановича, які «були не тільки добрі виконавці планів Хмельницького й великі полководці під його рукою, але й самостійні вожді, які ні в чому не уступали маршалам Наполеона, а навіть їх перевищували»⁶⁵.

Полковнику І. Богуна М. Колодзінський навіть присв'ятив окремий історичний нарис. Перед нами ґрунтовне військово-наукове дослідження життя й діяльності І. Богуна через призму народно-

⁶² Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. С. 54.

⁶³ Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький. К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2003. С. 398.

⁶⁴ Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. С. 56.

⁶⁵ Там само. С. 56.

визвольної війни 1648-1654 рр. Щоб не вдаватися в деталі, звернемо увагу тільки на один аспект. М. Колодзінський одним з перших в історіографії звернув увагу на партизанські здібності полковника. «Богун – це перший партизан в козацьких війнах на більший розмір. – стверджує автор. – Поляки від нього навчилися цього способу провадження війни. Прославлений поляками Чарнецький від Богуна навчився партизанської війни, при помочі якої прогнав з Польщі шведів. Чарнецький дорого платив Богунові за науку. Кілька разів стрічалися вони, Чарнецький завжди на голову бував розбитий, хоч мав кілька разів чисельніше військо. Порівняймо тепер, якої слави заживає Чарнецький у поляків, як у нас мало по суті знають про Богуна»⁶⁶. Відомо, що М. Колодзінський ґрунтовно вивчав теорію і практику ведення партизанської боротьби, читав лекції на цю тематику. Під час оборони Карпатської України він цілком серйозно роздумував над можливістю ведення партизанської «малої війни» проти угорських військ.

«Найновіші часи» в розумінні М. Колодзінського – події національно-визвольних змагань українського народу 1917 – початку 1920-х рр., коли «ми одержали українську державу без великого бою, однак ми не вміли вдержати нашої самостійності, тому що не вміли зорганізувати відповідної військової сили»⁶⁷. Ці слова, безперечно, стосуються також здобуття Україною незалежності в 1991 р. Сьогодні, коли шостий рік триває українсько-російська війна, агресор анексував Крим й окупував частину Донецької та Луганської областей, актуальними продовжують залишатися висновки М. Колодзінського, що «воєнна доктрина українських націоналістів мусить спиратися на соборній традиції, яка має значення для цілого народу, а не є предметом культу однієї провінції чи околиці»⁶⁸. Під «культу однієї провінції» М. Колодзінський мав на увазі окремішність діяльності урядів ЗУНР і УНР, бойових операцій галицької та наддніпрянської армій. Він піддає нищівній критиці керівників Центральної Ради, Гетьманату та Директорії, які не доклали достатніх зусиль, щоб на захист держави став весь народ. «Одинокий наказ УГА, – зауважує М. Колодзінський, – з якого пробиває мужність, почуття відповідальності, взагалі стиль і дух героїв Плутарха, це наказ шефа штабу УГА генерала

⁶⁶ Колодзінський М. Полковник Іван Богун: історичний нарис. Народня бібліотека «Наступ». Число 9. Прага: Накладом видавництва «Пробоем», 1941. С. 45.

⁶⁷ Там само. С. 60.

⁶⁸ Там само.

Курмановича перед Чортківською офензивою»⁶⁹. Та цього було замало, бо «сьогоднішні часи вимагають від нас більших планів, більших жертв, більших боїв, більше ризику, розгону й слави»⁷⁰.

«Воєнна доктрина» М. Колодзінського претендує на соборність і всеукраїнський характер, коли рідну державу активно підтримує переважна більшість її громадян: «Для нас є замало робити Чортківську офензиву. Ми хочемо виграти війну, велику й жорстоку війну, яка зробить нас володарями Східної Європи. Ми хочемо виграти ту війну стратегічно, а не тільки тактично. Тому війну українських націоналістів треба брати в цілості... Тому теперішні наші воєнні підготування мусять відповідати політичним вимогам ОУН і тому духові, що опановує молоде покоління українських націоналістів. Без уваги на те, чи наша націоналістична армія буде складатися з одного роя, чи з кількох мільйонів, чи вона буде організуватися над Дніпром, в темнім Поліссі, Закарпатті, Кубані, Зеленому Клині, Америці, чи деінде, – всюди і скрізь за основу організації націоналістичної армії мусимо прийняти засади воєнної доктрини українських націоналістів»⁷¹.

М. Колодзінський був глибоко переконаний, що українські політики повинні робити висновки з попередніх невдач, аналізувати причини цих поразок, вивчати військовий досвід розвинутих держав. Він був одним з небагатьох військових фахівців того часу, що закликав «студіювати війни, які вели більшовики на Сході Європи й в Азії за панування над шостою частиною земної кулі. В майбутній війні ми будемо мати подібні обставини, як мав їх Ворошилов, Блюхер чи Тухачевський. Це не апофеоз більшовицьких маршалів, коли ми студіюємо, яким способом вони виграли війну не тільки з нами, але з десятками інших ворогів. Історія є вчителька життя, а без знання воєнної історії не можемо братися до організації армії й ведення війни. Треба знати, як більшовики організували свою армію і чим визначалися їх полководці, бо ж нема де правди діти – ми програли війну, а вони – виграли. Коли хтось добачає в студіюванні більшовицької війни й більшовицьких вождів рекламу для них, то він стягає на себе підозріння, що його побоювання диктує заздрість.

⁶⁹ Колодзінський М. Полковник Іван Богун: історичний нарис. Народня бібліотека «Наступ». Число 9. Прага: Накладом видавництва «Пробоем», 1941. С. 62.

⁷⁰ Там само. С. 65.

⁷¹ Там само. С.65.

А втім, більшовики – наші смертельні вороги, тому нам треба знати все про них...»⁷².

У той час, коли М. Колодзінський працював над своєю «Українською воєнною доктриною» геополітика розвивалася швидкими темпами, перетворюючись у справжню науку. Німецький вчений К. Гаусгофер навіть очолював «Інститут геополітики», у виданнях якого друкувалися провідні фахівці цієї галузі знань⁷³. Значний внесок у розвиток світової геополітики зробили С. Рудницький, Ю. Липа, Д. Донцов та ін.⁷⁴ Геополітична концепція М. Колодзінського була більш радикальна за праці вищеназваних учених. Її автор, наприклад, географію українських земель С. Рудницького називав «перестарілою», віддаючи перевагу новітнім на той час дослідженням В. Кубійовича. «Воєнна географія і кордони України» – таку назву має окремий розділ в монографії М. Колодзінського. У стилі традиційної політичної географії та геополітики автор стверджував, що «держава з малим простором буде мати іншу воєнну доктрину, ніж держава з великим простором. Воєнні плани і перебіг війни буде залежати від ширини і довжини простору, охопленого війною. Знання терену, його геологічна структура, полога будова, атмосферні прикмети, підземні багатства, антропологічні і політичні відносини й загалом все, що на терені воєнних подій знаходиться, росте і живе, мало і буде мати величезний вплив на воєнні події»⁷⁵. М. Колодзінський зробив спробу «витворити собі географічний образ України, за яку ми боремося». Він був глибоко переконаний, що «кордони української держави мають покриватися з нашими політичними, стратегічними і економічними потребами. Як далеко зайде український меч і плуг, так далеко буде сягати влада Володимирового Тризуба. Безперечно, що велика частина майбутньої української держави буде покриватися з нашими етнографічними землями. Але не треба забувати, що велику частину треба буде повести

⁷² Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. С. 69.

⁷³ Вегеш М. М., Петрінко В. С. Геополітична енциклопедія: Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. 492 с.; Вегеш М. М. Світовий процес і геополітика. Навчальний посібник. Ужгород: «ФОП Сабов А.М.», 2017. 303 с.; Вегеш І. М., Вегеш М. М. Карл Гаусгофер: штрихи до портрета геополітика. *Регіональні студії*. 2020. № 20. Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 137-145; Вегеш М. М. Геополітична концепція Карла Гаусгофера. *Relatii Romano-ucrainene, istorie si contemporaneitate. Rumunско-українські відносини. Історія та сучасність. Romanian-ukrainian relations, history and present*. Editura Muzeului Satmarean, 2015. С. 143-152.

⁷⁴ Донцов Д. Твори. Т. 1. Геополітичні та ідеологічні праці. Львів: Кальварія, 2001. 488 с.; Липа Ю. Всеукраїнська трилогія: У 2 т. Т. 1: Призначення України. К.: МАУП, 2007. 336 с.; Т. 2: Чорноморська доктрина. Чорноморський простір (Атлас). Розподіл Росії. К.: МАУП, 2007. 392 с.; Академік Степан Рудницький – основоположник української географічної науки. Збірник наукових праць / Відп. ред. О. І. Шаблій. Львів, 1994. 136 с.

⁷⁵ Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. С. 75.

згідно з геополітикою Західної Європи й історичною місією української нації»⁷⁶.

М. Колодзінський скрупульозно і точно робить опис того, що він називає «українським простором»: південні кордони України, кордони України з Румунією, кордони з Мадярищиною і Чехословаччиною, кордон з Польщею, кордон з білорусами, кордон з Московщиною, кордони з Кавказькими народами. Говорячи про південні кордони України, М. Колодзінський переконував, що «Україна мусить мати відповідний військовий флот, щоби Дарданелли стали для неї отвором. Вистачить поглянути на карту Східної Європи, щоби засвідчитися, що життєвий центр України лежить над берегом Чорного моря». Що стосується Криму, то «наш народ мусить бути приготований психічно в разі потреби скотитися лавиною степів і скинути кожного в море, хто буде оспорювати наше право на Крим»⁷⁷. Актуальність цих слів М. Колодзінського важко заперечувати з огляду на сучасні події.

На думку М. Колодзінського «зі сторони Румунії не буде загрожувати велика небезпека Україні, хіба щоби Румунії поспішили на допомогу інші держави. Наступ з румунської сторони може іти тільки в напрямі на Одесу і криворізький залізний басейн. З нашого боку наступ мусить іти просто на Бухарест і нафтові центри в Дамбовіца і Бузеу на північ від Будапешту, як рівно ж в Бакеу в Молдавії по відкиненню румунського фронту за Серет. Зрештою, проти Румунії ми будемо мати завжди союзників серед задунайських держав»⁷⁸. Додамо, що упродовж всього міжвоєнного періоду Румунія перебувала у дружніх стосунках з Чехословаччиною і допомагала Карпатській Україні поставками кукурудзи. Румунська влада засуджувала напади угорських і польських терористів на населені пункти Закарпаття. Ставши союзником Німеччини у Другій світовій війні, румунські війська взяли участь у захопленні Одеси. Про цей напрям румунської агресії й писав М. Колодзінський.

Значну увагу приділяв М. Колодзінський геополітичному становищу Закарпаття. «Через посідання Закарпаття і хребта Чорногори, Горганів, Високого і Низького Бескида, – писав він, – ми фактично стаємо ногою в середній Європі. Посідання Карпатського хребта від Дунайця по Золоту Бистрицю підносить оборонність України не тільки в разі нападу з півдня, але і з заходу. Карпати будуть

⁷⁶ Колодзінський М. Військова доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. С. 77.

⁷⁷ Там само. С. 79.

⁷⁸ Там само. С. 82.

закривати вихід в наше запілля, бо легкий перехід через гори уможливилює нам скорі перекидання військ на Закарпаття»⁷⁹. Цікаві думки висловив М. Колодзінський щодо подальшої долі Чехословаччини: «Соборна Україна буде найбільшим оборонцем самостійності чехів і словаків»⁸⁰. Невдовзі він стане свідком подій, які призвели до державного розпаду ЧСР і утворення Карпатської України⁸¹.

М. Колодзінський у журналі «Війна й техніка» опублікував ґрунтовну наукову статтю «Воєнне значення і стратегічне положення Закарпаття», яка через деякий час була перевидана у збірнику статей Я. Оршана (Я. Чемеринського) німецькою мовою. У ній йшлося також про Німеччину, а тому не дивно, що нею зацікавилися німецькі фахівці: «Чехословаччина врізується в саме серце середньої Європи, а точніше кажучи – в Німеччину... Багато нині говориться і пишеться, що Чехословаччина буде всюди, а особливо на Закарпатті, леговища для більшовицьких літаків. А втім не тільки для більшовицьких... французьке літунство може дуже добре вилетіти з заходу, скинути над Німеччиною бомби, осісти в Чехословаччині й вернутися назад до Франції... Таким чином Чехословаччина має служити для своїх союзників стратегічним тереном для причалення їх повітряних флот... Найбільш чутливі центри Німеччини: Ляйпціг, Бреслав, Мюнхен і шлезький індустрийний басейн – віддалені від чехословацьких летищ на 100-300 км. Відень на 50-60 км. Це не фантазія, що 1000 більшовицьких бомбовозів за кілька годин може прибути з України до Чехословаччини й по хвиливі відпочинку повезти на Берлін бомби... Закарпаття є найдалі висуненою частиною Чехословаччини. Закарпаття заінтересувало політичні і військові кола тоді, коли Чехословаччина заключила військовий договір з ССРСР... Закарпаття буде авіаматкою для більшовицько-московського повітряного флоту...»⁸².

⁷⁹ Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. С. 83.

⁸⁰ Там само. С. 84.

⁸¹ Вегеш М. Карпатська Україна. Документи і факти. Ужгород: Видавництво «Карпати», 2004. 432 с.; Вегеш М. М. Колодзінський Михайло Франьович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород: Карпати, 2002. С. 490-492; Вегеш М. М. Наш край назавжди залишиться українським! [Про національно-визвольну боротьбу закарпатських українців у 1938–1939 роках]. *Наука і суспільство*. 1991. №2. С.26–29; Вегеш М. М. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар у Карпатській Україні. *Визвольний шлях*. Суспільно-політичний і науково-літературний місячник. 1993. Річник XLVI. Кн. 8 (545). С. 955-957; Вегеш М., Горват Л.-І. Біля керма штабу Карпатської Січі. *Вегеш М., Горват Л.-І. Сторінки історії Закарпаття: Історичні статті, есе, історико-біографічні нариси*. Бухарест: Видавництво Мустанг, 2003. С. 368-373.

⁸² Організація Українських Націоналістів. 1929-1954. Париж: На чужині, 1955. С. 132.

М. Колодзінський у черговий раз акцентує на значенні Закарпаття для української держави: «Через Закарпаття ми стали б твердою ногою в середній Європі й мали б відповідний вплив на її політику. Під оглядом стратегічним Закарпаття було б неоцінним для оборонної системи української держави... Сильно уфортифіковані Карпати зможуть здержати ворожий наступ рівно з полудня як і з заходу. В цьому випадку має для нас неоціненне значення Лемківщина. З неї ми вічно будемо загрозувати полудневій Польщі. Ніякий поляк не відважиться перейти на схід від Вісли, якщо наперед не буде здобутою Лемківщина, сполучена фортифікаційною системою з Перемишлем і Львовом»⁸³. Думки М. Колодзінського підтримували М. Капустянський, Є. Онацький, В. Курманович та інші високі чини ОУН. Прихильно ставилася до проблеми самостійності України й частина представників німецького генералітету. М. Колодзінський, як і всі інші керівники ОУН, негативно відносився до тогочасної Польщі. Він взагалі сформулював тезу, що «Польща є непотрібна держава в Європі, якщо є самостійна Україна»⁸⁴. Що стосується майбутнього українсько-польського кордону, то його «треба пересунути далеко на захід за Сян і не доходити до Вісли. На схід від Вісли є чисто польське населення, а посідання Вісли ще не творить сильними наші західні кордони, так, приміром, як посідання на сході Волги. По обох берегах Вісли є корінне польське населення. Відколи сягає наша історія, то ми не опиралися на заході на Віслу...»⁸⁵. Під час короткочасного існування Карпатської України Варшава всіляко підтримувала Будапешт у його територіальних претензіях до Закарпаття. Після окупації Карпатської України гортіївськими військами на Верецькому перевалі в березні 1939 р. відбулося братання угорських і польських вояків з нагоди утворення спільного кордону.

Що стосується білорусів, то, на думку М. Колодзінського, вони є нашими союзниками, а геополітика Східної Європи «засуджує нас з білорусами на вічну дружбу»⁸⁶. Це стосувалося також майбутніх українсько-литовських відносин. Автор «Української воєнної доктрини» справедливо відзначав, що «кордони з Москвою (СРСР – Авт.) на півночі є найтяжчі, бо тут нема природних перешкод», «лихо є ще в цьому, що Київ лежить заблизько до етнографічного кордону і підходи до нього зі сходу і з півночі є майже без жодної природної

⁸³ Організація Українських Націоналістів. 1929-1954. Париж: На чужині, 1955.

⁸⁴ Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. С. 87.

⁸⁵ Там само. С. 85.

⁸⁶ Там само. С. 89.

перешкоди»⁸⁷. На жаль, ситуація з близькістю російського кордону до української столиці продовжує залишатися в такому вигляді до сьогоднішнього дня. Виходячи з цього М. Колодзінський пропонує радикальне відсування українсько-російського кордону: «Коли Брянськ, Курськ і Вороніж є в наших руках, то москалі мусять відсунути свою воєнну базу на Орел, Єлець, Липецьк і Тамбов. В цей спосіб північний фронт знаходився би далеко від Києва і Харкова»⁸⁸. «Якщо ми тепер не посунемо наші кордони на Волгу, але згодимося на «донську державу», – пише М. Колодзінський, – то за кілька днів по здобуттю самостійності будемо змушені вести нову війну, але вже не тільки з Москвою, а і з донською державою. Така донська держава послужить базою для Москви до наступу на Україну зі сходу і до підбиття Кубані. Якщо до такої війни долучаться й інші держави, то наша справа буде засуджена на програш»⁸⁹. «Одним словом, – підсумовує автор, – крім стратегічних оглядів промовляють і всі інші, щоби станули твердо ногою над Волгою. Саратов, Царицин і Астрахань – це є три вістря нашого Тризуба, звернені на схід. Всякий ворог, що схоче вдертися зі сходу на Україну, мусить настромитися на них»⁹⁰. Чіткою є позиція М. Колодзінського стосовно кордонів із кавказькими народами: «Бар'єр Кавказу забезпечує нас від сухопутного нападу з Малої Азії»⁹¹.

Охарактеризувавши усі відтінки майбутніх українських кордонів, М. Колодзінський, будучи справжнім патріотом соборної держави, підсумовує: «... Українські націоналісти не сміють зректися ані одного квадратного метра з цієї землі. Тільки в цей спосіб проведені кордони дадуть українському народові змогу проявити себе в історії. Тільки такі кордони піднесуть оборонність України і дають всі можливості для українського народу розвинути до максимуму свої духовні і фізичні сили. Так зазначена Україна – це є наш стовп хребетний. Тут буде сконцентрована вся сила українського народу і тут лежить наша підстава для дальшого походу в наше майбутнє»⁹². Коли М. Колодзінський завершував рукопис своєї праці, Україна перебувала в складі різних державних утворень – СРСР, Польщі та Чехословаччині. Невеличким острівком омріяної свободи стала маленька Карпатська Україна, яка спочатку виборола автономію, а

⁸⁷ Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. С. 92.

⁸⁸ Там само. С. 93.

⁸⁹ Там само. С. 96.

⁹⁰ Там само. С. 101.

⁹¹ Там само. С. 102.

⁹² Там само. С. 108.

згодом проголосила незалежність. Саме в ній бачив М. Колодзінський зародок тої України, яку він описав у своїй «Українській військовій доктрині».

Велика Соборна Україна за задумом М. Колодзінського повинна була виникнути під час великих революційних перетворень, які він назвав «націоналістичним повстанням», бо саме ОУН, на його переконання, мала його провести. Власне чіткий план цього повстання був не менш радикальним, ніж вся його концепція: викликати повстання на всіх українських землях; надати йому зорганізованих форм і зорганізувати з повстанських мас українську націоналістичну армію; поширити й закріпити владу на українських землях; знищити живі ворожі сили й перенести війну на ворожі землі⁹³. Сьогодні це може видатися чимось фантастичним. Концепція М. Колодзінського не лише була більш радикальною, ніж праці Ю. Липи і Д. Донцова. Полковника «Гузара» називали ідеалістом і мрійником навіть керівники ОУН. Можливо, саме завдяки його радикалізму, книга 80 років знаходилася в архіві, не будучи опублікованою у повному обсязі.

Працю М. Колодзінського завершують розділи «Роль української еміграції в націоналістичній революції», «Україна і Центральна Азія», «Прометейський союз українського націоналізму і месіанізму», «Українська еміграція на Зеленому Клині», «ОУН і союзники». Чекають на публікацію матеріали, які зберігаються в Архіві ОУН, зокрема це стосується його епістолярної спадщини. Варто також опублікувати і перевидати ґрунтовні статті та брошури М. Колодзінського «Націоналісти й військове виховання», «Польське повстання 1863», «Залізнична комунікація в СРСР», «Полковник Іван Богун», «Воєнне значення і стратегічне положення Закарпаття», «Боротьба італійців за незалежність і соборність», «Партизанська війна» тощо.

Ще в листопаді 1937 р. Є. Коновалець запропонував створити окремий штаб Проводу Українських Націоналістів для Закарпаття, а в лютому 1938 р. він почав діяти. До нього увійшли В. Курманович (керівник), Р. Сушко, Р. Ярий, О. Гасин, М. Колодзінський, В. Колосовський та М. Селешко⁹⁴. Проголошення автономії Карпатської України у жовтні 1938 р. викликало величезний резонанс не тільки на Закарпатті, але й у переважній більшості європейських

⁹³ Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. С. 133.

⁹⁴ Стахів В. П. Почалося в Ужгороді, а закінчилося в Мармароському Сиготі. Декілька фрагментів подій з новішої історії Закарпаття з приводу 15-річчя постанови держави Карпатська Україна. *Вісті Братства колишніх вояків І УД УНА*. 1954. Ч. 11-12 (49-50). С. 5-7, 10.

держав. Особливу активність проявляли українські емігрантські організації Європи, США і Канади. Не залишалися осторонь різноманітні націоналістичні організації, які в 30-х роках минулого століття своїм місцем осідку обрали західноєвропейські держави. Хоча позиція Проводу Українських Націоналістів упродовж існування Карпатської України буде змінюватися, напередодні Другої світової війни його керівники розглядають Закарпаття як важливий регіон у своїй геополітичній концепції. Вже наприкінці 1938 р. із Східної Галичини, яка тоді перебувала в складі Польщі, масово переходять кордон рядові члени ОУН. Вони прагнуть вступити до Карпатської Січі, яка організаційно формується на початку листопада 1938 р.

Хоча масові нелегальні переходи польсько-чехословацького кордону суттєво ускладнювали становище автономного уряду А. Волошина, про що свідчили численні ноти протесту польського посла, керівництво молодої держави намагалося замовчувати ці процеси. До того ж Карпатській Січі не вистачало досвідчених кадрових військових, які були спроможні перетворити напіввійськову організацію у боєздатну і ефективну армію, здатну чинити опір можливому агресору. Саме з цією метою Закарпаття в різний час відвідали добре відомі у військових колах того часу Віктор Курманович, Всеволод Петрів, Сергій Єфремов, Микола Капустянський. У новій столиці Карпатської України – Хусті з'явилося чимало провідних членів ОУН, які, суворо дотримуючись конспірації, діяли під різноманітними псевдонімами: Зенон Коссак (Тарнавський), Євген Врецьона (Волянський), Гриць Барабаш (Петро Чорний), Юрій Лопатинський (Калина), Осип Карачевський (Свобода), Євген Кульчицький (Гут), Роман Шухевич (Щука), Євген Стахів (Павлюк), Анатолій Демо-Довгопільський (Дад) та багато інших. Наприкінці 1938 р. в Карпатській Україні опинився Михайло Колодзінський (полковник Гузар).

Безперервні напади угорських і польських терористів, антиукраїнська діяльність проугорської «п'ятої колони», бажання допомогти чехословацьким військам захищати територію краю, змусило уряд А. Волошина прискорити процес створення місцевих збройних сил. «Назву Карпатська Січ, – писав один з ініціаторів створення організації Л. Гірняк, – треба завдячувати групі українських пластунів, а в першу чергу ініціаторові наради в справі створення якоїсь відповідної обставинам організації інж. Євгенові

Кульчицькому, знаному пластунові»⁹⁵. Є. Кульчицький згодом пригадував: «До Хусту я приїхав з початком листопада 1938 р... Зараз на другий чи третій день я скликав до дому радника Рубиновича моїх давніх добрих друзів. Це були самі пластуни, крім мене були: Рубинович, Забавський, Блістів, Сич, Пап. Я тоді подав короткий огляд положення й зробив висновок, що нам треба подумати про якусь організацію півмілітарного характеру для оборони національних інтересів Карпатської України, як аналогію я навів УСС-ів»⁹⁶. Вирішили назвати нову військову організацію Карпатською Січчю, підготували її Статут. Підготовлені матеріали повинні були бути затверджені міністром внутрішніх справ. Труднощі виникли відразу, як тільки проект Статуту ліг на стіл В. Комаринському, який очолював відділ преси і пропаганди. Останній заявив, що Статут має бути значно доопрацьований, а також необхідно змінити назву організації. «По довгих переговорах, – продовжує Є. Кульчицький, – ми врешті усталили текст Статуту й остаточно прийняли назву «Організація Народної Оборони Карпатська Січ»⁹⁷.

9 листопада 1938р. в Хусті відбулися установчі збори ОНОКС, на яких було прийнято Статут організації. Програма установчих зборів включала: «а) створення зборів та вибрання председателя та протоколянта зборів; б) прочитання статуту та його прийняття; в) впис членів; г) вибір коменданта; д) закриття зборів». Збори відкрив Д. Климпуш, головував на них М. Бандусяк, а протокол вів Ю. Шпілька⁹⁸. В Статуті так визначалася головна мета Карпатської Січі: «Оборона державних і національних інтересів Підкарпатської Русі та плекання оборонного духа в українському громадянстві... краю, побороювання протидержавної пропаганди та всестороння підтримка правительства Під-карпатської Русі, зокрема для удержування ладу та безпеки»⁹⁹. Керівництво січовими відділами здійснювала Головна Команда, що перебувала в Хусті. За пропозицією С. Папа-Пугача командантом Карпатської Січі було обрано Д. Климпуша. До штабу організації увійшли І. Роман, І. Рогач, С. Росоха. Що стосується двох останніх, то вони навіть не служили в армії. Однак цей штаб був суто

⁹⁵ Вегеш М. До питання про виникнення та діяльність Організації Народної Оборони Карпатська Січ (1938–1939 рр.). *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Ужгород, 1996. Річник I (XV). Ужгород, 1996. С.147.

⁹⁶ Там само.

⁹⁷ Там само. С. 147-148.

⁹⁸ Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 1. Карпатська Україна. Документи і матеріали / Упорядники – О. Д. Довганич, О. М. Корсун, О. М. Пагіря. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2009. С. 99.

⁹⁹ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 19. Арк. 9.

політичним, бо ще існував військовий, сформований з досвідчених військових фахівців.

9 листопада 1938 р. Д. Климпуш, Ю. Шпілька і С. Пап звернулися з листом до Міністерства внутрішніх справ: «Просимо о ласкаве затвердження приложеного Статуту організації Народної Оборони «Карпатська січ», яка була заложена 9 листопада 1938»¹⁰⁰. Рішення установчих зборів Карпатської Січі було затверджено міністром внутрішніх справ Карпатської України Ю. Реваєм 10 листопада 1938 р. У листі до Д. Климпуша Ю. Ревай констатував: «... Дозволяю, щоби товариство зачало нинішнім днем свою діяльність. Одночасно потверджую вибір коменданта в особі п. Дмитра Климпуша, промисловця з Ясіня. Про основання поодиноких відділів маєте все сей час подати оголошення приналежному окружному урядови. Проти того рішення не має апеляційного средства інстанцій ним шляхом. Один примірник статуту з клявзулою «Міністерство внутрішніх справ» по згоді з предсідником правительства Підкарп. Русі рішенням з дня 10 листопада 1938 чис. 372/1938 вищенаведені статuti Народної Оборони «Карпатська Січ» – затвердило»¹⁰¹. 10 листопада 1938 р. Міністерство внутрішніх справ Підкарпатської Русі звернулося до окружних урядів автономного краю з приводу створення ОНОКС і сприяння в її роботі: «З огляду на це, що товариство має за завдання переводити консолідаційну працю для привернення та удержання ладу та спокою і скріплення державної думки, взиваю всі уряди, щоби вийшли на зустріч діяльності того товариства, в законних рамках підтримували єго чинність та з тим товариством та складовими єго організаціями тзв. «відділами» співпрацювали»¹⁰². Місцева влада затвердила статут ОНОКС 18 листопада 1938 р.¹⁰³. 21 листопада Команда ОНОКС утворила організаційні округи у Великому Березному, Воловому, Іршаві, Перечині, Рахові, Сваляві, Середньому, Тячеві та Хусті¹⁰⁴. Сучасний український історик О. Пагіря запропонував основні етапи становлення Карпатської Січі як військової структури: 1) від установчого зїзду 9 листопада 1938 р. та прийняття статуту ОНОКС до першого зїзду Карпатської Січі (організаційного) 4 грудня 1938 р.; 2) від 4 грудня 1938 р. до проведення другого зїзду

¹⁰⁰ Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 1. Карпатська Україна. Документи і матеріали / Упорядники – О. Д. Довганич, О. М. Корсун, О. М. Пагіря. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2009. С. 99.

¹⁰¹ Там само. С. 102.

¹⁰² Там само. С. 103.

¹⁰³ Там само. С. 111.

¹⁰⁴ Там само. С. 118.

ОНОКС (крайового) 19 лютого 1939 р.; 3) від другого зїзду ОНОКС 19 лютого 1939 р. до 15 березня – до кінця існування Карпатської України¹⁰⁵.

Крім офіційного, політичного штабу Карпатської Січі, був також створений нелегальний, військовий, до якого увійшли досвідчені фахівці, ветерани попередніх війн, члени ОУН. Кандидатури до нього обговорювалися на нараді Військового штабу ОУН у липні 1938 р. М. Капустянський, Р. Ярий, В. Курманович, Р. Сушко, С. Чучман, О. Сенік і Я. Барановський зупинилися на кандидатурі М. Колодзінського, який повинен був за короткий проміжок часу створити боєдатні військові відділи, готові до вирішення складних завдань. Це був правильний вибір, про що свідчать сучасники тих подій. В. Гренджа-Донський називав полковника Гузара «мозком» Січі: «Його висока постать завжди була мені імпонуючою, – тепер просто його обожую. Хоч він і ходить у цивільному одязі, зразу видно, що вояк. Палає ненавистю проти ворогів, його спокійне, врівноважене обличчя є виразом хороброї душі, ті тверді риси віддзеркалюють безмежну, незастрашиму відвагу...»¹⁰⁶. Щось подібне відзначав А. Дад: «Скромний, замкнений у своїй глибокій індивідуальності, нерозмовний, він одночасно з тим був дуже привітний і завжди усміхнений. Його особливою здібністю у співжиттю з людьми, було уміння їх слухати... На Карпатській Україні його струнка військова постать у сірім цивільнім плащі була добре znana. Називано його популярно інструктором, або полковником»¹⁰⁷.

За короткий проміжок часу М. Колодзінський із семінаристів та гімназистів сформував два боєдатних відділи, яким 10 листопада 1938 р. було доручено евакуювати українські державні установи з Ужгорода до Хуста після рішень Віденського арбітражу¹⁰⁸. Він продовжував готувати офіцерські кадри у під старшинській школі, яку успішно пройшли 40 осіб, отримавши звання підхорунжих-вістунів. Необхідно погодитися із твердженням М. Посівнича, що М. Колодзінський «цікавився діяльністю і побутовими умовами окремих відділів, які часто відвідував, переважно пішки, давав їм слушні вказівки і поради, брав активну участь в обговоренні мистецького оформлення прапорів

¹⁰⁵ Пагіря О. Карпатська Січ: військове формування Карпатської України. К.: Темпора, 2010. С. 61.

¹⁰⁶ Гренджа-Донський В. Твори. Т. VIII. Щастя і горе Карпатської України: щоденник / Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, 1987. С. 187-188.

¹⁰⁷ Дад А. Чотири з тисячі: В дворіччя Березня Карпатської України. Прага: Секція мистців, письменників та журналістів УНО в Празі, 1941. С. 5, 9-10.

¹⁰⁸ Посівнич М. Полковник Михайло Колодзінський: воєнний теоретик і практик ОУН. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2012. Випуск 22. С. 404.

січових куренів»¹⁰⁹. Свого часу ми опублікували посвідчення вояка Карпатської Січі Федора Бобера, підписане полковником М. Колодзінським (Гузаром), З. Коссаком (Тарнавським) та іншими членами штабу Січі: «Команда Інструкторського Курсу стверджує, що Бобер Федір, уроджений 13/9 1908 в Воловім, пройшов в днях 14 січня – 25 лютого 1939 р. Інструкторський курс і покінчив його з добрим вислідом»¹¹⁰. Здавалося, що він все підмічав, доповідав уряду про проблеми, які необхідно вирішувати. Зокрема звернув увагу на брак машин, мотоциклів та кінних відділів. Пізніше цей факт відіграв негативну роль під час евакуації уряду. Говорив він також про відсутність надійного телефонного зв'язку, що створювало відповідні труднощі для координації січових відділів, які були розкидані по всьому Закарпаттю. Свої пропозиції він нерідко висловлював А. Волошину. Але найбільшою проблемою була відсутність зброї, що призвело до спроби захопити її в чехів і вилилось у кровопролитні бої між чеськими вояками та підрозділами Карпатської Січі.

Під час сутичок 13-14 березня 1939 р. між січовиками і чеським військом М. Колодзінський обороняв січову гостинницю. Він припинив опір тільки після наказу А. Волошина. Учасник тих боїв Левко Кріс так описав останні хвилини опору: «Дві хвилини пізніше знову побачили білий прапор з другої сторони і з ним ішли: Перевузнак – міністр внутрішніх справ і словак надпоручник Парчані. Наші їх підпустили під барикаду, вони заявили, що бажання п. Прем'єра є, щоби скласти зброю. Командант оборони (М. Колодзінський – Авт.) сказав, що ми ворогам зброї не складаємо. Тоді вони почали нас переконувати, що нема сенсу боронитися далі, бо в короткім часі нас виб'ють, як мишей. Відповідь команданта була: «Загинути по-геройськи нам ніхто не заборонить!». На це міністр внутрішніх справ п. Перевузнак сказав, що пан Прем'єр розмовляє з Прагою телефоном і що наближаються важкі часи для нашого народу і нема чого класти геройськи своє життя тут, їх буде за хвилину потрібно деінде... Я, прийшовши у кімнату п. Прем'єра, поклав револьвер на стіл і сказав, що лишень йому можу скласти зброю, а більше нікому. Він наказав усім січовикам скласти зброю, яку січовики мають, і віднести до його помешкання»¹¹¹.

¹⁰⁹ Посівнич М. Полковник Михайло Колодзінський: воєнний теоретик і практик ОУН. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2012. Випуск 22. С. 404.

¹¹⁰ Вегеш М. М. Наш край назавжди залишиться українським! [Про національно-визвольну боротьбу закарпатських українців у 1938–1939 роках]. *Наука і суспільство*. 1991. №2. С. 27.

¹¹¹ Заповіт Срібної землі. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Львів: «Світ», 2001. С. 56-57.

Цікаво описав вищеназвані події М. Бажанський. Він не приховував, що «вночі з 13 на 14 березня карпатські січовики підготували повстання»¹¹². Як вже говорилося вище, М. Бажанський найчастіше бачився з А. Волошином у ці дні. З його спогадів видно, що М. Колодзінський не постійно знаходився в гостинниці. «Президент Августин Волошин вів переговори з чехами, – писав М. Бажанський. – Жаль було Батькові карпатського народу, як його називали в той час, крові молодих людей. Їздив разом з полковником Колодзінським від одного чеського уряду до другого. Від жандармерії до військового командування. Врешті заключено перемир'я. Чехи мали випустити всіх арештованих, мали передати всі уряди, касарні і зброю. Одначе чехи не у всіх місцевинах умов додержали. Частинно це тільки виконав генерал Сватек у Свалявщині на власну руку»¹¹³. Внаслідок боїв обидві сторони мали людські жертви, багато поранених. В літературі з цього приводу знаходимо певні розбіжності. Автори по-різному дають кількість загиблих під час боїв 13-14 березня 1939 р. Хоча дані наводяться різні, однак відомо, що січовиків загинуло значно більше, ніж чеських вояків. За підрахунками В. Керечанина, загинуло 40 і було поранено 50 січовиків¹¹⁴.

Упродовж багатьох десятиліть існує версія про українсько-чеські сутички 13-14 березня 1939 р. як один з етапів змови молодих радикалів проти уряду А. Волошина, який вони вважали ліберальним. Відповідь на це питання спробував дати О. Пагіря. Вже сама назва його статті заслуговує уваги: «Події 13-14 березня 1939 р. в Хусті: путч, повстання чи збройний конфлікт?». Дослідник висунув припущення, яке не варто відкидати: «Деякі джерела стверджують про існування певної взаємодії між чеським генералом (Л. Прхалою – Авт.) та угорською і польською сторонами під час подій 13-14 березня 1939 р. у Хусті, що відбувалася за посередництвом подвійного агента Василя Татинця. На користь цієї гіпотези, зокрема, говорить дивний збіг нападу чехословацьких військ на командні центри Карпатської Січі в Хусті із початком вторгнення угорської армії в Карпатську Україну. Ці дві події відбулися в один час – о 6 год. ранку 14 березня 1939 р. Чи не була проведена Прхалою «зачистка» в Хусті спрямована на знекровлення сил Карпатської Січі перед обличчям угорського наступу? Як показали наступні події, обидві сторони (чехословацьке

¹¹² Бажанський М. Мемуарна мозаїка. К.: Критика, 1998. С. 87.

¹¹³ Там само. С. 89.

¹¹⁴ Книга пам'яті України. Закарпатська область: У 2-х томах. Т. 2./ Гол. редколегії В. Керечанин. Ужгород: Вид-во «Карпати», 1998. С. 58.

та угорське командування) виявилися схильними до певних домовленостей між собою, зокрема щодо модальностей й у ставленні до українського питання обидві сторони стояли практично на однакових, ворожих позиціях»¹¹⁵. У підтвердження цих думок українського історика може слугувати телефонна розмова А. Волошина з генералом Л. Прхалою 14 березня 1939 р.: «Пан генерал Прхала! Вимагаю від вас негайно припинити пролиття крові! Ви танками і гарматами напали на беззбройних січовиків. Що говорите? Загрожували порядку і спокою? Коли? Де? Так, це я дав наказ озброїти січовиків, щоб ішли на фронт проти мадярів. А ви їх розстрілюєте? Порядок мусить бути, кажете. А це кажете ви, що нищите цей порядок, ламаєте закони держави, надуживаєте збройною силою? Ви дали наказ, айно! Але я тут голова влади і я вимагаю від вас послуху! Ви маєте припинити розстріли січовиків, а військо вислати на фронт проти мадярів. Кажете, що мало війська. Я вишлю вам на допомогу всіх, що лиш може стати до бою. Добре, я дам наказ»¹¹⁶.

14 березня 1939 р. А. Волошин по радіо проголосив Карпатську Україну незалежною державою, повідомивши про новий склад уряду: прем'єр-міністр – А. Волошин, міністр внутрішніх справ – Ю. Перевузнник, міністр закордонних справ – Ю. Ревай, міністр військових та господарських справ – С. Клочурак, міністр фінансів і комунікацій – Ю. Бращайко, міністр здоров'я і соціальної політики – М. Долинай. Своїм першим наказом, висланим із Відня, С. Клочурак призначив командантом Національної Оборони Карпатської України полковника Сергія Єфремова¹¹⁷: «Військове міністерство Карпатської України. Наказ ч. 1. Наказую: Полковник С. Єфремов, як командант Національної Оборони Карпатської України, прибирає собі штаб в складі осіб: 1) Полковник Михайло Гузар, 2) Полковник Василь Филонович, 3) Надпоручник Осип Парчаній, 4) Надпоручник Микола Гулянич, 5) Поручник Бабіля, 6) Підпоручник Андрій Івашкович, 7) Підпоручник Михайло Пухлик, 8) Підпоручник Степан Вайда, 9) Поручник Петро Чорний, 10) Поручник Борис Щука, 11) Командант О.Н.О.К.С. Іван Роман, як інтендант. У Хусті дня 15. III. 1939. Ст.

¹¹⁵ Пагіря О. Події 13-14 березня 1939 р. в Хусті: путч, повстання чи збройний конфлікт? *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14-15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендбел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 35.

¹¹⁶ Пагіря О. *Карпатська Січ: військове формування Карпатської України: науково-популярне видання*. К.: Темпора, 2010. С. 112.

¹¹⁷ Мушинка М. *Лицар волі. Життя і політично-громадська діяльність Степана Клочурака*. Ужгород, 1995. С. 104.

Ключурак. Міністр справ військових Карпатської України» (Урядова печатка)¹¹⁸. Як пізніше розподілили обов'язки писав у своїх спогадах С. Єфремов: «Після коротенької наради з полк. Гузаром я призначив його начальником штабу та керівником оперативного відділу Начальної Команди. Потім ми надали старшинам штабу такі функції: оперативний відділ: надпоручн. Парчаній, поручн. Івашкович; мобілізаційний відділ: надпоручн. Гулянич й підпоручн. Пухлик; інтендатура: командант Іван Роман. Формувати Хустський Кіш та маршеві сотні був призначений полковник Филонович із тим, що старшинський склад він добере сам. Своім персональним ад'ютантом я призначив поручн. Петра Чорного. Осідок штабу було вирішено залишити в будинку Уряду на першому поверсі праворуч. У цьому крилі містилася також хустівська радіовисильна та моє урядове приміщення»¹¹⁹. Дехто з вищеназваних членів штабу залишився тільки на папері. Різко з цього приводу висловився у своїх спогадах Й. Сарвадій: «При Головній Команді начислювано більше як 20 старшин, але дійовими залишається чи не одинокий Михайло Гузар-Колодзінський. Молодий поручник в розпуці шукає порятунку на полі бою, – з лицарською посвятою він засновує сотні добровольців й разом відходить на поле битви Красне Поле. Голосні карпатські команданти утікли»¹²⁰.

Протягом 13-16 березня М. Колодзінський працював цілодобово (чесько-українські збройні сутички, проведення загальної мобілізації, координація дій січових відділів), про що свідчили очевидці. Він виглядав надзвичайно втомленим, але продовжував активно діяти: «У штабі робота кипить... Полк. Гузар за помірно короткий час устиг зорганізувати поодинокі відділи штабу. Маємо вже й мапу цілої Карпатської України, на якій полк. Гузар вже має закреслену ситуацію на підставі телефонічних оголошень. Він дав мені (С. Єфремову – Авт.) звіт, які ми мали сили на той час (доповідав чітко по основним напрямкам – 1) Севлюш – Королево – Копаня; 2) Іршава – Сільце; 3) Волове – Авт.)»¹²¹. Ситуація ускладнювалася тим, що з Перечином, Великим Березним і Свалявою не вдалося налагодити телефонний зв'язок. Тим часом угорська армія просувалася вперед, маючи значну перевагу в живій силі та техніці. Будучи реалістичним військовиком,

¹¹⁸ Єфремов С. Бої на Карпатській Україні 14-15 березня 1939 року. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2019. С. 30-31.

¹¹⁹ Там само. С. 31.

¹²⁰ Сарвадій Й. Змова проти уряду Карпатської України. Накладом Карпатського Союзу, 1984. С. 26.

¹²¹ Єфремов С. Бої на Карпатській Україні 14-15 березня 1939 року. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2019. С. 35-36.

М. Колодзінський розумів, що необхідно мати стратегічний план можливого відступу. «Керуючи операціями, – пригадував С. Єфремов, – ми могли мати тільки одну мету: показати цілому світові, що українці вміють завзято боронити свою свободу й державність, а з рештою відступати з найменшими втратами в гори, на Гуцульщину, а там триматися, доки світ не схаменеться та не запротестує проти згвалтування волі Карпатської України та зрушення як Мюнхенської умови, так і Віденського арбітражу. Полк. Гузар був тієї самої думки»¹²².

15 березня А. Волошин відкриває засідання Сойму Карпатської України, який проголошує незалежність молоді держави, юридично ратифікуючи рішення 14 березня. С. Єфремова запросили на урочисте засідання, а М. Колодзінський продовжує керувати штабом. Становище Карпатської України весь час ускладнюється. М. Колодзінський доповідає С. Єфремову, що «Свалявський штаб чеської дивізії відходить на Словаччину й забирає з собою зброю та амуніцію. Свалявська Карпатська Січ під командою сотника Миколи Клименка готується до оборони міста... Іршавський командант повідомив телефоном, що мадяри наступають великою силою, маючи важку й панцерну зброю... Із Севлюша поручн. Чучка повідомив телефоном, що він зі своїм відділом був примушений вийти із Севлюша та... зайняв оборонні позиції на підступах до Великої Копані... Підтверджується відомість, що Севлюш упав після тяжких вуличних боїв...»¹²³. Заслухавши невтішний звіт М. Колодзінського, С. Єфремов доповідає А. Волошину: «Хусту ми не втримаємо, як не втримаємося й на інших бойових відтинках, бо ворог у багато разів дужчий від нас. Коли з Берліну не прийде до Будапешту наказ спинити наступ, ми не втримаємо Хусту довше, як 24 години»¹²⁴.

О шостій годині зранку 16 березня С. Єфремов знову зустрівся з керівником штабу: «Полк. Гузар, який ночував у штабі, і мабуть зовсім не спав, виглядав дуже втомленим. Я пропонував йому відпочити, і бодай на декілька хвилин прилягти. Він відповів, що спати не буде, але лише візьме купіль та переодягнеться, і що за дві години вернеться назад. Поінформувавши мене про ситуацію на фронтах у другій половині ночі, пішов додому... О 8 годині вранці повернувся шеф штабу. Переодягнений у цивільний одяг, чисто виголений, полк. Гузар

¹²² Єфремів С. Бої на Карпатській Україні 14-15 березня 1939 року. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2019. С. 42.

¹²³ Там само. С. 44-46.

¹²⁴ Там само. С. 50.

виглядав так, що ніхто б не повірив, що він цілу ніч не спав та майже не відривався від телефона й мапи, на якій неспинно закреслював кожну зміну в ситуації на бойових відтинках...»¹²⁵. Доля столиці Карпатської України практично була вирішена. Це добре розумів М. Колодзінський, коли запропонував С. Єфремову залишити Хуст: «У відділах, які відходять із фронту, є багато давніх січовиків, яких я знаю ліпше як ви, бо я був цілий час при Головній Команді Січі... і хлопці знають мене ближче, як вас... Нам укупі легше буде, навіть певніше відступати. Знов, – вас ліпше знає о. Президент і члени уряду, які вже виїхали до Вел. Бичкова й вам легше буде там зорганізувати все потрібне для дальшої оборони Карпатської України. Це важливіше, як перепровадити відступ із кількома сотнями хлопців. Зі мною залишаються мої добрі товариші – старшини штабу Січі: поручн. Коссак, чотар Врецьона, січовики з булавної сотні штабу Січі, як також – аспіранти Гуцул, Юліян Химинець та інші друзі, яких я добре знаю й які мене знають... Прошу признати мені рацію й дати відповідний наказ»¹²⁶. С. Єфремов змушений був погодитися з М. Колодзінським. О 15.10 він разом з поручником П. Чорним покинув Хуст, а вже о 16.05 до західних переміть столиці ввійшли перші угорські вояки.

Давши наказ спалити архів Головної команди Січі, чим врятував чимало січовиків від майбутніх репресій з боку гонведів, М. Колодзінський із своїм відділом з боями пройшов шляхом Хуст – Шандрово – Теремля – Нересниця. Вночі з 16 на 17 березня вони об'єдналися з іншими відступаючими відділами Січі і попрямували на Горішню Апшу¹²⁷. Про відступ січовиків писав у своїх спогадах І. Стебельський: «Недобитки січовиків, відступаючи з боєм із зайнятого мадярами Хуста, як звичайно в такій безвихідній ситуації, хаотично і в панічному настрої, з огляду на різницю в поглядах розділились на три групи і відступали в різних напрямках. Найсильніша – із сотниками С. Сулятицьким і Волянським – відступала на Великий Бичків у напрямку Румунії. Друга, слабша – під проводом полковника Михайла Колодзінського, нашого земляка Зенона Коссака – відходила на північ у просторі Карпатські гори. Разом з тою групою відступав також Дорко Лата та Микола Андрушків. Доля цієї групи абсолютно невідома, бо ніхто з них не

¹²⁵ Єфремів С. Бої на Карпатській Україні 14-15 березня 1939 року. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2019. С. 56, 58.

¹²⁶ Там само. С. 69.

¹²⁷ Посівнич М. Полковник Михайло Колодзінський: військовий теоретик і практик ОУН. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2012. Випуск 22. С. 407.

лишився в живих. Висувають припущення, що вона потрапила в мадярську засідку і того, хто лишився живим, мадяри передали полякам, які розстріляли їх на кордоні»¹²⁸.

Один із соратників полковника Гузара А. Демо-Довгопільський (А. Дад) пригадував: «Карпатська Україна склала іспит своєї національної зрілості. Честь урятована, але чи це його заслуга? Герої це одиниці, десятки, сотні січовиків, а він (М. Колодзінський – Авт.), як шеф штабу неіснуючого війська, безпомічна, жалюгідна постать... Не такої бойової практики шукав він на Закарпатті. Але ні! Він не програв... Партизанка! Блискавкою доходить до його свідомості. Він зупиняє відділ, пояснює січовикам, що з приводу хвороби не може йти далі та лишається в селі Апші (тепер Тячівський район Закарпатської області – Авт.) обіцяючи наздогнати їх на другий день. При ньому залишається його приятель Зенон Коссак (Тарнавський) та ще один січовик... От, приблизно зміст їх розмови: «Зенку, не журись!... передеремось до Ясіня в гори... гуцули файні хлопці. А тоді хай дрижать... Розумієш? Партизанка!» – Розумію! Згода! Повертатися соромно... Як прийдеться – ну то згинемо...»¹²⁹. М. Колодзінський на практиці підтвердив один із своїх висловів, опублікованих на сторінках «Української воєнної доктрини»: «Культ героїв та плекання нашої бойової традиції є фундаментальною справою, що на ній розвивається воєнна доктрина українських націоналістів»¹³⁰. А. Дад, як пізніше і В. Яшан, вважали, що М. Колодзінського і З. Коссака розстріляли 19 березня в місцевих шахтах.

Необхідно погодитись із сучасним дослідником В. Фединою, що немає достовірних відомостей про подальшу долю М. Колодзінського, оскільки ніхто з людей із його відділу не врятувався. В спогадах штабових старшин та січовиків відзначено, що востаннє Колодзінського бачили перед відходом головних сил січовиків, а відомості авторів про подальшу долю відділу Гузара співпадають з офіційними угорськими повідомленнями. В. Федина розділяє міркування М. Бажанського, який відзначав, що дуже важко повірити у те, що Колодзінський прийняв смерть стоячи, коли він не міг ходити. Стосовно фотографій, то вони не були досить виразними щоб стверджувати, що це дійсно були Колодзінський і Коссак.

¹²⁸ Стебельський І. Шляхами молодості й боротьби: Спогади, статті, листування. К.: «Смолоскип», 1999. С. 37.

¹²⁹ Дад А. Чотири з тисячі: В дворіччя Березня Карпатської України. Прага: Секція мистців, письменників та журналістів УНО в Празі, 1941. С. 11-12.

¹³⁰ Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: ТОВ «Основа», 2019. С. 57.

А щодо січовиків, то їхні прізвища були подані зовсім неграмотно, а подекуди навіть не відповідали правді. На його думку, між відділом полковника Гузара і угорцями відбувся завзятий бій, в результаті якого «їх просто замордували по-тваринному», а всю цю інформацію було поширено задля того, щоб заспокоїти угорське населення і щоб не вийшла наверх правда, що сотня «доблесних» гонведів не могла перемогти 15-ти замучених і поранених січовиків¹³¹. Сучасний дослідник О. Зайцев вважає, що М. Колодзінського разом з 15-ма іншими січовиками угорці розстріляли 18 або 19 березня.

Після Президента Карпатської України Августина Волошина, посмертно удостоєного звання «Герой України», Михайло Колодзінський, без перебільшення, був другою найпомітнішою постаттю молоді Карпато-Української держави. Він доклав чимало зусиль, щоб створити боєздатну армію, яка під його керівництвом дала бій переважаючим силам агресора. По цей день невідоме місце поховання легендарного керівника штабу Карпатської Січі, який загинув, захищаючи Закарпаття. Під час Другої світової війни в курені «Карпатський» була створена окрема сотня УПА імені Колодзінського, яка вела боротьбу як проти радянських, так і гітлерівських військ. Його великі заслуги перед незалежною Україною повинні бути визнані на державному рівні. Необхідно розпочати пошукову роботу щодо встановлення місця загибелі та перепоховання останків керівника штабу Карпатської Січі. Варто також опублікувати і перевидати ґрунтовні статті та брошури М. Колодзінського «Націоналісти й військове виховання», «Польське повстання 1863», «Залізнична комунікація в ССРСР», «Полковник Іван Богун», «Воєнне значення і стратегічне положення Закарпаття», «Боротьба італійців за незалежність і соборність», «Партизанська війна», у який він зарекомендував себе яскравим військовим теоретиком та істориком.

¹³¹ Федина В. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар – борець за незалежність Карпатської України. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV(XVIII). Ужгород, 2000. С.95–96.

REFERENCES

1. Akademik Stepan Rudnytskyi – osnovopolozhnyk ukrainskoi heohrafichnoi nauky (1994). Zbirnyk naukovykh prats / Vidp. red. O. I. Shablii. Lviv [in Ukrainian].
2. Bahan, O. (2019). Nove vydannia z istorii ideolohii ta heostrategii ukrainskoho volovoho natsionalizmu. Retsenziia na monohrafiuu: Kolodzynskyi M. Voienna doktryna ukrainskykh natsionalistiv. Kyiv, 2019. 287 s. Problemy humanitarnykh nauk. Seriia Istorii. Vypusk 2 (44) [in Ukrainian].
3. Bazhanskyi, M. (1998). Memuarna mozaika. K.: Krytyka [in Ukrainian].
4. Chornopyskyi, M. (2000). Sviashchennyi heroizm Mykhaila Kolodzinskoho (26. 07. 1902 – 18. 03. 1939). Naukovyi Zbirnyk Tovarystva «Prosvita» v Uzhhorodi. Richnyk IV (XVIII). Karpatska Ukraina: Natsionalne vidrozhennia. Politychnyi rozvytok. Personalii. Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii, prysviachenoï 60-richchii Karpatskoi Ukrainy (11-12 bereznia 1999 roku). Uzhhorod [in Ukrainian].
5. Chornopyskyi, M. (2000). Sviashchennyi heroizm Mykhaila Kolodzinskoho. Berezil. №5–6 [in Ukrainian].
6. Dad, A. (1941). Chotyry z tysiachi: V dvorichchia Bereznia Karpatskoi Ukrainy. Praha: Sektsiia mysttsiv, pysmennykiv ta zhurnalistiv UNO v Prazi [in Ukrainian].
7. Dnistrianskyi, M. S. (2011). Heopolityka: Navchalnyi posibnyk. Lviv: LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
8. Dontsov, D. (2001). Tvory. T. 1. Heopolitychni ta ideolohichni pratsi. Lviv: Kalvariia [in Ukrainian].
9. Fedaka, S. (2007). Kolodzynskyi-Huzar Mykhailo. Entsyklopediia istorii Ukrainy: U 10 t. / Redkolehiia: V. A. Smolii (holova) ta in. K.: Naukova dumka [in Ukrainian].
10. Fedyna, V. (2010). Mykhailo Kolodzynskyi (1902-1939). Karpatska Ukraina. Dokumenty i materialy. Khronika podii. Personalii: U dvokh tomakh. Tom 2. Karpatska Ukraina. Khronika podii. Personalii / Uporiadnyk S. D. Fedaka. Uzhhorod: PRAT «Vydavnytstvo «Zakarpattia» [in Ukrainian].
11. Fedyna, V. (2001). Mykhailo Kolodzynskyi-Huzar i Karpatska Ukraina. Carpatica – Karpatyka. Vyp.7 Uzhhorod [in Ukrainian].

12. Fedyna, V. (2000). Polkovnyk Mykhailo Kolodzynskyi-Huzar – borets za nezalezhnist Karpatskoi Ukrainy. Naukovyi Zbirnyk Tovarystva «Prosvita» v Uzhhorodi. Richnyk IV (XVIII). Karpatska Ukraina: Natsionalne vidrodzhennia. Politychnyi rozvytok. Personalii. Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii, prysviachenoï 60-richchiu Karpatskoi Ukrainy (11-12 bereznia 1999 roku). Uzhhorod [in Ukrainian].
13. Fylonovych, V. (2009). Bereznevi dni Karpatskoi Ukrainy. Sumy: FOP Natalukha A. S [in Ukrainian].
14. Haivas, Ya. (1971). Volia tsiny ne maie. Toronto: Sribna Surma [in Ukrainian].
15. Hirniak, L. (1979). Na stezhkakh istorychnykh podii. Karpatska Ukraina i nastupni roky. Spohady i materialy. Niu-York [in Ukrainian].
16. Hrendzha-Donskyi, V. (1987). Tvory. T. VIII. Shchastia i hore Karpatskoi Ukrainy: shchodennyk / Zibrala i vporiadkuvala Zirka Hrendzha-Donska. Vashynhton: Vydannia Karpatskoho Soiuzu [in Ukrainian].
17. Ianiv, V. (1974). Zustrich z polk. Yevhenom Konovaltsem na tli nastroiv doby. Yevhen Konovalets ta yoho doba. Miunkhen: Vydannia fundatsii im. Yevhena Konovaltsia [in Ukrainian].
18. Iashan, V. (1979). Polkovnyk Mykhailo Kolodzynskyi. Surmach. Obiednannia buvshykh voiakiv ukraintsiv u Velykii Brytanii. Ch. 1-2 (64-65) [in Ukrainian].
19. Iashan, V. (1979). Polkovnyk Mykhailo Kolodzynskyi. Surmach. Obiednannia buvshykh voiakiv ukraintsiv u Velykii Brytanii. Ch. 3-4 (66-67) [in Ukrainian].
20. Iashan, Vasyl. (1978). Polkovnyk Mykhailo Kolodzynskyi. Horodenshchyna. Istorychno-memuarnyi zbirnyk. Ukrainskyi arkhiv. T. KhKhKhIII / Zredahuvav Mykhailo H. Marunchak; chleny redaktsiinoï kolehii: O. Kopach, I. Bodnarchuk, D. Hevko, M. Hnatchuk, V. Hutsuliak. Niu York – Toronto – Vinnipeh [in Ukrainian].
21. Ideia v nastupi (1938). Almanakh. London [in Ukrainian].
22. Iefremiv, S. (2019). Boi na Karpatskii Ukraini 14-15 bereznia 1939 roku. Ivano-Frankivsk: «Lileia-NV» [in Ukrainian].
23. Kapustianskyi, M. (1987). Zapysy spomyniv 1929-1938 rokiv. Ukrainskyi Istoryk. Zhurnal istorii i ukraïnoznavstva / Pid zahalnoiu

- redaktsiiei Liubomyra Vynara. Tom 24. Chysla 1-4 (93-96) [in Ukrainian].
24. Karpato-ukrainska derzhava: Zenon Kossak, Mykhailo Kolodzynskyi i yikhni druzi, yaki zahynuly za yii pobudovu. (1984). Ukrainske slovo. 14 zhovtnia [in Ukrainian].
 25. Karpatska Ukraina. Dokumenty i materialy. Khronika podii. Personalii (2009): U dvokh tomakh. Tom 1. Karpatska Ukraina. Dokumenty i materialy / Uporiadnyky – O. D. Dovhanych, O. M. Korsun, O. M. Pahiria. Uzhhorod: VAT «Vydavnytstvo «Zakarpattia» [in Ukrainian].
Karpatska Ukraina. Dokumenty i materialy. Khronika podii. Personalii (2010): U dvokh tomakh. Tom 2. Karpatska Ukraina. Khronika podii. Personalii / Uporiadnyk S. D. Fedaka. Uzhhorod: PRAT «Vydavnytstvo «Zakarpattia» [in Ukrainian].
 26. Khudanych, V. (1999). Mykhailo Kolodzynskyi – shef heneralnoho shtabu Karpatskoi Sichi. Samostiina Ukraina [in Ukrainian].
 27. Khymynets, Yu. (1996). Ternystyi shliakh do Ukrainy. Uzhhorod: MPP «Hrazhda» [in Ukrainian].
 28. Knyha pamiati Ukrainy. Zakarpatska oblast (1998): U 2-kh tomakh. T. 2./ Hol. redkolehii V. Kerechany. Uzhhorod: Vyd-vo «Karpaty» [in Ukrainian].
 29. Knysh, Z. (1967). Dalekyi prytsil. Ukrainska Viiskova Orhanizatsiia v 1927-1929 rokakh. Toronto: Sribna Surma [in Ukrainian].
 30. Knysh, Z. (1960). Rozbrat. Spohady y materiialy do rozkolu OUN u 1940-1941 rokakh. Toronto: Sribna Surma [in Ukrainian].
 31. Knysh, Z. (1965). Sprava skhidnykh torhiv u Lvovi. Toronto: Sribna Surma [in Ukrainian].
 32. Kolodzynskyi, M. (Burun). (1938). Zaliznychna komunikatsiia v SSSR. Za zbroinu Ukrainu. Voiенно-naukovyi zhurnal [in Ukrainian].
 33. Kolodzynskyi, M. (2014). Natsionalistychne povstannia (publikatsiia ta komentari Oleksandra Zaitseva). Ukraina moderna. № 20 [in Ukrainian].
 34. Kolodzynskyi, M. (1941). Polkovnyk Ivan Bohun: istorychnyi narys. Narodnia biblioteka «Nastup». Chyslo 9. Praha: Nakladom vydavnytstva «Proboiem» [in Ukrainian].
 35. Kolodzynskyi, M. (2019). Voienna doktryna ukrainskykh natsionalistiv. K.: TOV «Osnova» [in Ukrainian].

36. Kolodzinskyi Mykhailo (1959). Entsyklopediia Ukrainoznavstva. Slovnykova chastyna / Holovnyi redaktor V. Kubiiovych. T. 3. Paryzh – Niu-York: Vydavnytstvo «Molode zhyttia» [in Ukrainian].
37. Kolodzinskyi Mykhailo (2001). Dovidnyk z istorii Ukrainy (A – Ya): Posibnyk dlia serednikh zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv / Za zahalnoiu redaktsiieiu I. Pidkovy, R. Shusta. 2-he vydannia, doopratsovane i dopovnene. K.: Heneza [in Ukrainian].
38. Kossak. Okhrymovych. Turash / Politychna biblioteka Lihy Vyzvolennia Ukrainy. Ch. 27. Z tsykliu: Memuarystyka. Toronto: Liha Vyzvolennia Ukrainy [in Ukrainian].
39. Kryminskyi, V. (2019). Analiz svitohliadu radykalnoho kryla chleniv OUN cherez pryzmu «voiennoi doktryny» Mykhaila Kolodzinskoho. Viiskovo-istorychnyi merydian. Elektronnyi naukovyi fakhovyi zhurnal [in Ukrainian].
40. Kucheruk, O. (2014). Osmyslennia Orhanizatsiieiu Ukrainykykh Natsionalistiv v dobu Yevhena Konovaltsia problemy pidhotovky do zbroinoi borotby za derzhavne vidnovlennia Ukrainy. Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist. Lviv. Vypusk 24 [in Ukrainian].
41. Kucheruk, O. (2005). Ryko Yaryi – zahadka OUN. Lviv: Literaturna ahentsiia «Piramida» [in Ukrainian].
42. Kushchynskyi, A. (1981). Zakarpattia v borotbi: spohad. Buenos-Aires: V–vo Yuliana Serediaka [in Ukrainian].
43. Kutsyn, O. (2019). Kolodzinskyi v moiemu zhytti (Kolodzinskyi M. Voienna doktryna ukrainykykh natsionalistiv. K.: TOV «Osnova», 2019. 287 s.) [in Ukrainian].
44. Lenkavskyi, S. (1974). Natsionalistychnyi rukh na ZUZ ta 1-yi Konhres Ukrainykykh Natsionalistiv. Yevhen Konovalets ta yoho doba. Miunkhen: Vydannia fundatsii im. Yevhena Konovaltsia [in Ukrainian].
45. Lenkavskyi, S. (2002). Ukrainyky natsionalizm. Tvory. T. 1 / Za redaktsiieiu Oleksandra Sycha. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV [in Ukrainian].
46. Lisina, S. O. (2006). Viiskovo-orhanizatsiina diialnist OUN 1929-1939 rr. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha». Seriiia Derzhava i armiia. Lviv [in Ukrainian].
47. Lisina, S. O. (2007). Viiskovyi teoretyk OUN – M. Kolodzinskyi. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha». Seriiia Derzhava i armiia. Lviv [in Ukrainian].

48. Litopys UPA. (1992-1993). T. 19. Hrupa UPA «Hoverlia». Knyha druha: Spomyny, statti ta vydannia istorychno-memuarnoho kharakteru. Toronto – Lviv [in Ukrainian].
49. Lypa, Yu. (2007). Vseukrainska trylohiia: U 2 t. T. 1: Pryznachennia Ukrainy. K.: MAUP [in Ukrainian].
50. Lypa, Yu. (2007). Vseukrainska trylohiia: U 2 t. T. 2: Chornomorska doktryna. Chornomorskyi prostir (Atlas). Rozpodil Rosii. K.: MAUP [in Ukrainian].
51. Mirchuk, P. (2007). Narys istorii OUN. 1920-1939 roky / Vydannia tretie, dopovnene. K.: Ukrainska vydavnycha spilka [in Ukrainian].
52. Mushynka, M. (1995). Lytsar voli. Zhyttia i politychno-hromadska diialnist Stepana Klochuraka. Uzhhorod [in Ukrainian].
53. Omelchenko, I. H. (2018). Viiskova diialnist OUN (1929-1941 rr.). Viisko-naukovyi visnyk. № 30 [in Ukrainian].
54. Omelchenko, I. H., Vyzdryk, V. S. (2016). Evoliutsiia diialnosti ukrainskykh viiskovykh vyshkilnykh formatsii (1938-1941 rr.). Voiennno-istorychnyi visnyk (NUOU). K. Vypusk 4 (22) [in Ukrainian].
55. Orhanizatsiia Ukrainskykh Natsionalistiv. 1929-1954 (1955). Paryzh: Na chuzhyni. [in Ukrainian].
56. Orshan, Yaroslav (1930). Zakarpattia. Sotsial-Natsionalistyna Asambleia – www.sna.in.ua – www.rid.org.ua – www.patriotukr.org.ua [in Ukrainian].
57. Pahiria, O. (2010). Karpatska Sich: viiskove formuvannia Karpatskoi Ukrainy: naukovo-populiarne vydannia. K.: Tempora [in Ukrainian].
58. Pahiria, O. (2019). Zovnishnopolitychni manevry uriadu Karpatskoi Ukrainy v umovakh uhorskoj ahresii (seredyna bereznia 1939 r.). Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia Istorii. Vypusk 2 (41) [in Ukrainian].
59. Pohibko, O. I. (2015). Voienna doktryna Ukrainy – normatyvno-pravove pidgruntia zakonodavchoho zabezpechennia oborony derzhavy. Prykarpatskyi yurydychnyi zbirnyk. Vypusk 3 (9) [in Ukrainian].
60. Popovych-Kramarchuk, Iryna. (1978). Pamiati Mykhaila Kolodzinskoho. Horodenshchyna. Istorychno-memuarnyi zbirnyk. Ukrainskyi arkhiv. T. KhKhKhIII / Zredahuvav Mykhailo H. Marunchak; chleny redaktsiinoi kolehii: O. Kopach, I. Bodnarchuk, D. Hevko, M. Hnatchuk, V. Hutsuliak. Niu York – Toronto – Vinnipeh [in Ukrainian].

61. Posivnych, M. (2014). Kolodzinskyi Mykhailo Franovych. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy: U 30 t. / Redaktsiina kolehiia: I. M. Dziuba ta in. T. 14 (Kol – Kos.). K. [in Ukrainian].
62. Posivnych, M. (2012). Polkovnyk Mykhailo Kolodzinskyi: voiennyi teoretyk i praktyk OUN. Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist. Lviv. Vypusk 22 [in Ukrainian].
63. Posivnych, M. R. (2003). Formuvannia viiskovoi doktryny OUN (1938-1939). Ukrainskyi vyzvolnyi rukh / Tsentr doslidzhen vyzvolnoho rukhu; Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy. Lviv. Zbirnyk 1 [in Ukrainian].
64. Posivnych, M. R. (2010). Viiskovo-politychna diialnist OUN v 1929-1939 rokakh. Lviv: Afisha [in Ukrainian].
65. Posivnych, M. (2015). Uchast chleniv OUN u Karpatskii Sichi. Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist. Vypusk 27 [in Ukrainian].
66. Posivnych, M. (2015). Zakarpattia v kontseptsiiakh OUN u 1937-1938 rr. Drohobyttskyi kraieznavchyi zbirnyk. Vypusk 2 [in Ukrainian].
67. Posivnych, M. (2019). Zhyttia i diialnist polkovnyka Mykhaila Kolodzinskoho (Kolodzinskyi M. Voienna doktryna ukraïnskykh natsionalistiv. K.: TOV «Osnova», 2019. 287 s.) [in Ukrainian].
68. Prylutskyi, V. (1997). Kolodzinskyi Mykhailo. Malyy slovnyk istorii Ukrainy / V. Smolii, S. Kulchytskyi, O. Maiboroda ta in. K.: Lybid [in Ukrainian].
69. Roh, M. (2005). Mykhailo Kolodzinskyi. Lytsar idei i chynu. Nezbornena Natsiia. № 3 (329) [in Ukrainian].
70. Roh, V. (2019). Vstupne slovo (Kolodzinskyi M. Voienna doktryna ukraïnskykh natsionalistiv. K.: TOV «Osnova», 2019. 287 s.) [in Ukrainian].
71. Sarvadii, Y. (1984). Zmova proty uriadu Karpatskoi Ukrainy. Nakladom Karpatskoho Soiuzu [in Ukrainian].
72. Smolii, V., Stepankov, V. (2003). Bohdan Khmelnytskyi. K.: Vydavnychiy dim «Alternatyvy» [in Ukrainian].
73. Stakhiv, V. P. (1954). Pochalosia v Uzhhorodi, a zakinchylosia v Marmaroskomu Syhoti. Dekilka frahmentiv podii z novishoi istorii Zakarpattia z pryvodu 15-richchia postannia derzhavy Karpatska Ukraina. Visti Bratstva kolyshnykh voiakiv 1 UD UNA. Ch. 11-12 (49-50) [in Ukrainian].
74. Stakhiv, V. P. (1955). Sim rokiv ukraïnsko-yaponskykh vzaiemyn. 1934-41 (Rozdily z knyzhky spohadiv «Syluiety postatei i frahmenty

- podii»). Do zbroi. Zhurnal viiskovo-politychnoi dumky. Vypusk 26 (39) [in Ukrainian].
75. Stebelskyi, I. (1999). Shliakhamy molodosti y borotby: Spohady, statti, lystuvannia. K.: «Smoloskyp» [in Ukrainian].
76. Stercho, P. (1965). Karpato-Ukrainska derzhava: Do istorii vyzvolnoi borotby karpatskykh ukrainsiv u 1919-1939 rokakh. Toronto: Naukove tovarystvo im. T. Shevchenka [in Ukrainian].
77. Vehesh, I. M., Vehesh, M. M. (2020). Karl Haushofer: shtrykhy do portreta heopolityka. Rehionalni studii. 2020. № 20. Vydavnychy dim «Helvetyka» [in Ukrainian].
78. Vehesh, M. (1996). Do pytannia pro vynyknennia ta diialnist Orhanizatsii Narodnoi Oborony Karpatska Sich (1938–1939 rr.). Naukovi zbirnyk Tovarystva «Prosvita» v Uzhhorodi. Uzhhorod: Kraiove tovarystvo «Prosvita». Richnyk I(XV) [in Ukrainian].
79. Vehesh, M. (2004). Karpatska Ukraina. Dokumenty i fakty. Uzhhorod: Vydavnytstvo «Karpaty» [in Ukrainian].
80. Vehesh, M. M. (2016). Bilia dzherel ukrainskoi heopolitychnoi dumky. Relatii Romano-ucrainene, istorie si contemporaneitate. Rumunsko-ukrainski vidnosyny. Istoriia ta suchasnist. Romanian-ukrainian relations, history and present. Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean; Cluj Napoca: Editura Ecju Transilvan [in Ukrainian].
81. Vehesh, M. M. (2015). Heopolitychna kontsepsiia Karla Haushofera. Relatii Romano-ucrainene, istorie si contemporaneitate. Rumunsko-ukrainski vidnosyny. Istoriia ta suchasnist. Romanian-ukrainian relations, history and present. Editura Muzeului Satmarean [in Ukrainian].
82. Vehesh, M. M. (2002). Kolodzinskyi Mykhailo Franovych. Vony boronyly Karpatsku Ukrainu: Narysy istorii natsionalno-vyzvolnoi borotby zakarpatskykh ukrainsiv / M. M. Vehesh, M. V. Delehan, O. D. Dovhanych ta in. Vidp. red. M. M. Vehesh. Uzhhorod: Karpaty [in Ukrainian].
83. Vehesh, M. M. (1991). Nash krai nazavzhdy zalyshytsia ukrainskym! [Pro natsionalno-vyzvolnu borotbu zakarpatskykh ukrainsiv u 1938–1939 rokakh]. Nauka i suspilstvo. №2 [in Ukrainian].
84. Vehesh, M. M. (1993). Polkovnyk Mykhailo Kolodzinskyi-Huzar u Karpatskii Ukraini. Vyzvolnyi shliakh. Suspilno-politychnyi i naukovo-literaturnyi misiachnyk. Richnyk XLVI. Kn. 8 (545) [in Ukrainian].

85. Vehesh, M. M. (2017). Svitovyi protses i heopolytyka. Navchalnyi posibnyk. Uzhhorod: «FOP Sabov A.M.» [in Ukrainian].
86. Vehesh, M. M., Petrinko, V. S. (2017). Heopolytychna entsyklopediia: Navchalnyi posibnyk. Uzhhorod: Vydavnytstvo UzhNU «Hoverla» [in Ukrainian].
87. Vehesh, M., Horvat, L.-I. (2003). Bilia kerma shtabu Karpatskoi Sichi. Vehesh M., Horvat L.-I. Storinky istorii Zakarpattia: Istorychni statti, ese, istoryko-biohrafichni narysy. Bukharest: Vydavnytstvo Mustanh [in Ukrainian].
88. Zaitsev, O. (2014). Mykhailo Kolodzinskyi: zhyttia i dumky revoliutsionera-natsionalista. «I slova staly chynom zhyvym...». Borotba OUN ta UPA kriz pryizmu liudskykh dol ta stosunkiv. Zbirnyk biohrafichnykh narysiv / Vidpovidalnyi redaktor O. Stasiuk; NAN Ukrainy. Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha. Lviv [in Ukrainian].
89. Zaitsev, O. (2013). Ukrainskyi intehralnyi natsionalizm 1920-1930-kh rokiv: Narysy intelektualnoi istorii. K.: Krytyka [in Ukrainian].
90. Zaitsev, O. (2014). Voienna doktryna Mykhaila Kolodzinskoho. Ukraina moderna. № 20 [in Ukrainian].
91. Zapovit Sribnoi Zemli. Karpatska Ukraina v borotbi za nezalezhnist (2001) / Seriia «Podvyzhnyky natsionalnoi idei». Lviv: Svit [in Ukrainian].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПРАЦЬ МИКОЛИ ВЕГЕША ПРО КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ

ОКРЕМІ ВИДАННЯ

АВТОРСЬКІ І КОЛЕКТИВНІ МОНОГРАФІЇ, БРОШУРИ, НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

1. Вегеш М., Задорожний В. Велич і трагедія Карпатської України: історико-популярний нарис / Закарпатське товариство «Знання», консалтинг-центр «Перспектива». Ужгород, 1993. 84 с. Із змісту: Ми єме! (замість вступу); Напередодні вторгнення; Карпатська Україна: пролог у новий час краю; Августин Волошин; На захист держави; Трагедія Карпатської України; Останні дні Карпатського президента; Хто нам допомагав; Вічно в пам'яті народній (замість закінчення). Рец.: Пилипчинець В. У пошуках правди. *Срібна Земля*. 1993. 8 черв.; Ковач А. Сторінки нашої історії. *Нове життя*. 1993. 28 серп.; Петрище П. Велике бачиться на відстані. *Карпатська Україна*. 1993. 13 трав.; Міщанин В. Велич і трагедія Карпатської України. *Верховина*. 1993. 19 червн.; Рушак М. Нова краєзнавча література. *Закарпатська правда*. 1993. 15 черв.; Халус П. Заради правди. *Новини Закарпаття*. 1994. 15 березня; Ковач А. Сторінки нашої історії. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 69-75; Петрище П. Велике бачиться на відстані. *Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 76–77; Міщанин В. Велич і трагедія Карпатської України. *Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 78–80; Пилипчинець В. У пошуку правди. *Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 81–82.

2. Вегеш М. Карпатська Україна (1938–1939): Соціально-економічний і політичний розвиток / Ужгородський державний університет, кафедра історії України, консалтинг-центр «Перспектива». Ужгород, 1993. 136 с. Із вступу: Вступ; Розділ I. Соціально-економічний розвиток Карпатської України наприкінці 30-х років; Розділ II. Внутрішньополітичне становище Карпатської України в 1938–1930 рр.; Розділ III. Громадсько-політичні відносини Східної Галичини і Закарпаття наприкінці 30-х рр.; Висновки. Рец.: Фенич В. Дослідження з історії Карпатської України. *Молодь –*

Україні: Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету. Ужгород, 1995. Т. 5–6. С. 381–384; Анталовський В. Шляхом боротьби і подвигу... *Верховина*. 1995. 13 травня; Анталовський В. Шляхом боротьби і подвигу. Рецензія на книгу: Вегеш М. Карпатська Україна (1938–1939): соціально-економічний і політичний розвиток. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 102–105; Фенич В. Дослідження з історії Карпатської України. Рецензія на книгу: Вегеш М. Карпатська Україна (1938–1939): соціально-економічний і політичний розвиток. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 123–127.

3. Вегеш М., Туряниця В. Августин Волошин (1874–1945): Бібліографічний покажчик / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1994. 25 с. Із змісту: Августин Волошин: педагог, політик, людина; Хронологія життя і діяльності Августина Волошина; Література про життя і діяльність Августина Волошина. Рец.: Анталовський І., Анталовський В. ...Він є сином своєї нації. *Верховина*. 1995. 1 квіт.; Олашин М. Корисний покажчик. *Новини Закарпаття*. 1995. 30 березня; Олашин М. Корисний покажчик. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 121–122.

4. Зимомря М., Гомоннай В., Вегеш М. Августин Волошин: До 120-річчя від дня народження видатного громадського, культурного та церковного діяча України. Слупськ – Ужгород, 1994. 126 с. Із вступу: Переднє слово; Розділ І. Одна стежина до храму; Розділ ІІ. Августин Волошин. Береги життя; Розділ ІІІ. Августин Волошин – педагог; Післямова.

5. Вегеш М. Карпатська Україна в 1938–1939 рр.: соціально-економічні і політичні аспекти. Автореферат дис. ...канд. іст. наук / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1994. 20 с.

6. Зимомря М., Гомоннай В., Вегеш М. Августин Волошин / Інститут методики навчання і виховання, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, Закарпатське обласне відділення Педагогічного товариства України. Ужгород: Закарпаття, 1995. 101 с. Із змісту: Переднє слово; Розділ І. Одна стежина до храму; Розділ ІІ. Августин Волошин. Береги життя; Розділ ІІІ. Августин Волошин – педагог; Післямова; Перелік основних підручників, праць та художніх творів Августина Волошина; Перелік основних праць про життя і діяльність

Августина Волошина. Рец.: Довганич М. Вдячний за працю. *Новини Закарпаття*. 1995. 23 березня; Анталовський І., Анталовський В. Правда стежинка до нашої історії. *Верховина*. 1995. 18 березня; Краща монографія року. *Ужгородський університет*. 1995. 18 жовтня; Анталовський В., Анталовський І. Правда стежина до нашої історії. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 92–94.

7. Вегеш М., Туряниця В. Короткий життєпис Августина Волошина (1874–1945) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. 29 с. Із вступу: Дитячі і юнацькі роки. Формування світогляду

А. Волошина (1874–1900); Період зрілості А. Волошина (1900–1938); Августин Волошин і Карпатська Україна (1938–1939); Августин Волошин в еміграції. Останні роки життя (1939–1945). Рец.: Олашин М. «Короткий життєпис». *Новини Закарпаття*. 1995. 1 серпня; Анталовський І., Анталовський В. «...Він є сином своєї нації». *Верховина*. 1995. 1 квітня; Нові книги наших викладачів. *Ужгородський університет*. 1996. 20 вересня; Олашин М. Через смерть у безсмертя. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 114–120.

8. Вегеш М., Туряниця В., Чаварга І. Смерть президента: Останні дні життя і смерть президента Карпатської України Августина Волошина / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. 40 с. Із змісту: Від авторів; Розділ І. Августин Волошин – в'язень Лефортівської тюрми; Розділ ІІ. Справа Августина Волошина; Розділ ІІІ. Смерть Карпатського президента; Додатки. Рец.: Олашин М. «Смерть президента». *Новини Закарпаття*. 1995. 2 серпня; Нові книги наших викладачів. *Ужгородський університет*. 1996. 20 вересня; Олашин М. Через смерть у безсмертя. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 114–120.

9. Вегеш М., Туряниця В. У вінок шани і визнання / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. 36 с. Із змісту: Міщанин В. Слово лауреатів; Василь Гренджа-Донський у наукових студіях учених Ужгородського університету; Василь Гренджа-Донський – редактор журналу «Наша Земля» (1927–1928 рр.); Сторінки історії «Просвіти» в публіцистиці Василя Гренджі-Донського; Василь Гренджа-Донський на еміграції (1939–1974 рр.); Василь Гренджа-Донський у спогадах

друзів; У єдиному руслі. Творчість В. Гренджі-Донського в оцінці М. Романа; «Правда завжди переможе». Рец.: Белень В. Бунтівний духом. *Верховина*. 1996. 3 серпня; Нові книги наших викладачів. *Ужгородський університет*. 1996. 20 вересня; Белень В. Бунтівний духом. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 89–91.

10. Гранчак І., Болдижар М., Вегеш М., Кляп М. та ін. Нариси історії Закарпаття: В 3-х томах. Т. II (1918–1945) / І. Гранчак (відповідальний редактор і керівник авторського колективу), Е. Балагурі, І. Грицак, В. Ілько, І. Поп. Ужгород: «Закарпаття», 1995. 663 с. Із змісту: Вступ; Розділ I. Революція в Угорщині і політична обстановка в Закарпатті. Пошуки шляхів самовизначення (листопад 1918 – вересень 1919 рр.); Розділ II. Включення Закарпаття до складу Чехословацької Республіки. Початок формування нових політичних структур (1919–1920 рр.); Розділ III. Соціально-економічне і політичне становище в Закарпатті в 20-х – початку 30-х років; Розділ IV. Закарпаття в дестабілізованій Європі в середині та другій половині 30-х рр. (1934 – жовтень 1938 рр.); Розділ V. Закарпаття в європейській кризі кінця 30-х років. Історичний досвід Карпатської України (жовтень 1938 – березень 1939 рр.); Розділ VI. Культура Закарпаття 20–30-х років ХХ ст.; Розділ VII. Закарпаття в роки Другої світової війни. Визволення від фашистської неволі (березень 1939 – жовтень 1944); Розділ VIII. Культура Закарпаття в роки окупації (березень 1939 – жовтень 1944 рр.); Розділ IX. Закарпатська Україна: досвід розвитку, проблеми возз'єднання (кінець 1944–1945 рр.).

11. Вегеш М. Карпатська Січ: сторінки історії (1938–1939 рр.) / Ужгородський державний університет, кафедра історії України. Ужгород, 1996. 23 с. Із змісту: Виникнення, кількісний склад та озброєння Карпатської Січі; Карпатська Січ в боротьбі з терористами; Галичани в Карпатській Січі; Михайло Колодзінський-Гузар – командант карпатських січовиків; Події 13–14 березня 1939 року в Хусті; В обороні Карпатської України; Трагедія карпатських січовиків; Примітки.

12. Вегеш М. Карпатська Україна і Німеччина (1938–1939 рр.). Ужгород, 1996. 22 с. Із змісту: Українсько-німецькі політичні відносини періоду Карпатської України; Українсько-німецькі

економічні стосунки в 1938–1939 рр.; Преса Німеччини 1938–1939 рр. про Карпатську Україну; Примітки.

13. Вегеш М. Карпатська Україна 1938–1939 років у загальноєвропейському історичному контексті / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1997. Т.1. 235 с. Із змісту: Вступ; Розділ I. Карпатська Україна 1938–1939 рр. в історіографії та мемуарах; Розділ II. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939 рр.). Рец.: Ліхтей І. Карпатська Україна у загальноєвропейському історичному контексті. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України*. Випуск другий. Ужгород, 1998. С. 92–96.

14. Вегеш М. Карпатська Україна 1938–1939 років у загальноєвропейському історичному контексті / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1997. Т.2. 198 с. Із змісту: Розділ III. Соціально-економічне і культурне становище Карпатської України наприкінці 30-х років; Розділ IV. Внутрішньополітичне становище Карпатської України в 1938–1939 роках; Висновки; Список використаних джерел і літератури. Рец.: Ліхтей І. Карпатська Україна у загальноєвропейському історичному контексті. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України*. Випуск другий. Ужгород, 1998. С. 92–96.

15. Боднар В., Вегеш М. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1997. 136 с. Із змісту: Вступ; Розділ I. Вітчизняні та зарубіжні історики про міжнародне становище Карпатської України напередодні Другої світової війни; Розділ II. Міжнародне становище Карпатської України (вересень 1938 р. – середина березня 1939 р.); Розділ III. Організації української діаспори і Карпатська Україна; Розділ IV. Галичина і Карпатська Україна; Висновки; Примітки. Рец.: Мудра Ю., Олашин М. Нове дослідження з історії Карпатської України. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України*. Випуск другий. Ужгород, 1998. С. 80–81; Краща монографія року. Про участь у загальноуніверситетському конкурсі монографії В. Л. Боднара і М. М. Вегеша «Карпатська Україна у міжнародних відносинах» (1938–1939). *Ужгородський університет*. 1998. 8 вересня.

16. Богів О., Вегеш М. Міжнародне становище Карпатської України (1938–1939 рр.) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1997. 136 с. Із змісту: Вступ; Розділ I. Організації української діаспори США і Канади та Карпатська Україна; Розділ II. Українські організації європейських країн і Карпатська Україна; Розділ III. Українці в Польщі і Карпатська Україна; Висновки; Українська преса Східної Галичини про соціально-економічне становище і політичний розвиток Карпатської України в 1938–1939 рр.; Німеччина і Карпатська Україна (1938–1939 рр.); Економічні і політичні взаємовідносини Карпатської України з Румунією напередодні Другої світової війни; Організація Українських Націоналістів і Закарпаття (1929–1939).

17. Вегеш М., Горват Л. Українці Румунії (Мараморощини): проблеми соціально-економічного та політичного розвитку (1918–1944) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1997. 60 с. Із змісту: Вступ; Розділ I. Українці Марамороша в період між 1918 і 1940 роками; Розділ II. Мараморощина в період Другої світової війни; Висновки; Додатки.

18. Вегеш М., Остапець Ю., Хоменко О. Громадсько-політична, церковна і культурно-освітня діяльність митрополита Андрея Шептицького / Ужгородський державний університет, кафедра політології, кафедра філософії. Ужгород: Колір Прінт, 1998. 149 с. Із змісту: Вступ; Розділ I. Митрополит Андрей Шептицький: історіографічні аспекти; Розділ II. Життєвий шлях і громадсько-політична діяльність митрополита Андрея Шептицького; Розділ III. Культурно-освітня, виховна та наукова діяльність митрополита Андрея Шептицького; Розділ IV. Екуменічні ідеї митрополита Андрея Шептицького та діяльність по їх реалізації; Розділ V. Релігійна ситуація на Закарпатті та позиція митрополита Андрея Шептицького; Висновки; Список використаних джерел і літератури.

19. Вегеш М. Закарпаття в контексті центральноєвропейської політичної кризи напередодні Другої світової війни. Автореферат дис. ...доктора іст. наук / Національна Академія Наук України, Інститут історії України. Київ, 1998. 30 с.

20. Вегеш М. Історичні монографії та дослідження: Закарпаття в контексті центральноєвропейської політичної кризи напередодні Другої світової війни / Національна Академія Наук України, Інститут історії

України, Ужгородський державний університет. Київ – Ужгород: Колір Прінт, 1998. Т. I. 380 с. Із змісту: Вступ; Розділ I. Закарпаття 1938–1939 рр. в історіографії та мемуарах; Розділ II. Закарпаття у міжнародних відносинах 1938–1939 рр.; Розділ III. Суспільно-політичний і культурно-національний розвиток Закарпаття напередодні Другої світової війни; Висновки; Список використаних джерел та літератури. Рец.: Федака С. Про Карпатську Україну знатимемо більше. *Срібна Земля – Фест*. 1999. 23 січ.; Король І. Ф., Лабунець Н. Ю. Рецензія на монографію М. М. Вегеша «Історичні монографії та дослідження». Том I. Закарпаття в контексті центральноєвропейської кризи напередодні Другої світової війни. Київ – Ужгород, 1998. *Науковий вісник Ужгородського державного університету*: Серія історія. Вип. 5: До 55-річчя заснування Ужгородського державного університету та історичного факультету. Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2000. С. 83–87; Лазоришин І. Вегеш М. М. Закарпаття в контексті центральноєвропейської кризи напередодні Другої світової війни. *Carpatica – Карпатика*. Вип. 8: Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури. Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001. С. 342–347; Рец.: Худанич В. Про нову книгу Миколи Вегеша. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 139–145.

21. Вегеш М., Віднянський С. Країни Центрально-Східної Європи та українське питання (1918–1939) / Національна Академія Наук України, Інститут історії України, Ужгородський державний університет. Київ – Ужгород, 1998. 257 с. Із змісту: Король І. Ф. Слово про авторів книги; Замість вступу; Розділ I. Країни Центрально-Східної Європи і українська проблема у міжвоєнний період: історіографічні аспекти; Розділ II. Українське питання у міжвоєнній Чехословаччині; Розділ III. Закарпаття і Угорщина (1918–1939); Розділ IV. Українсько-німецькі політичні та економічні відносини періоду Карпатської України; Розділ V. Українці в Польщі і Карпатська Україна; Розділ VI. Українці в Югославії і Карпатська Україна (1938–1939); Висновки. Рец.: Гаврош О. Травневі тези закарпатських науковців. *Ужгород*. 1999. 22 трав.

22. Вегеш М., Сміян К. Нариси історії національно-визвольного руху в Галичині та Волині напередодні і в роки Другої світової війни (1939–1944) / Ужгородський державний університет. Ужгород: Колір Прінт,

1998. 102 с. Із змісту: Вступ; Розділ І. Біля джерел Української Повстанської Армії; Розділ ІІ. З історії діяльності УПА «Поліська Січ»; Розділ ІІІ. Боротьба Української Повстанської Армії у 1942–1944 рр.; Висновки; Організація Українських Націоналістів і Закарпаття (1929–1939 рр.). Рец.: Анталовський І., Анталовський В. Обґрунтовано історичною правдою. *Верховина*. 1998. 16 липня; Книга нарисів. *Ужгородський університет*. 1998. 8 травня; Анталовський В., Анталовський І. Обґрунтовано історичною правдою. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 83–86.

23. Вегеш М., Горват Л. Нариси історії українців Мараморощини (Румунія) в 1918–1945 роках / Ужгородський державний університет. Ужгород: Колір Прінт, 1998. 87 с. Із змісту: Вступ; Розділ І. Українці Мараморощини між двома світовими війнами; Розділ ІІ. Мараморощина в період Другої світової війни; Висновки.

24. Вегеш М., Гиря В., Король І. Угорська іредента на Закарпатті між двома світовими війнами 1918–1939 рр. / Ужгородський державний університет. Ужгород: Колір Прінт, 1998. 130 с. Із змісту: Худанич В. Передмова; Вступ; Розділ І. Політичний розвиток Закарпаття в 1918–20-х роках і позиція Угорщини; Розділ ІІ. Угорська іредента на Закарпатті в другій половині 30-х рр.; Розділ ІІІ. Діяльність проугорської «п'ятої колони» в Закарпатті напередодні Другої світової війни (1938–1939 рр.); Висновки; Список використаних джерел та літератури. Рец.: Болдижар М. Про угорську іреденту на Закарпатті. *Новини Закарпаття*. 1998. 22 верес.; Костюк І. Наш край у період угорської окупації. *Верховина*. 1998. 12 серп.; Болдижар М. Про угорську іреденту на Закарпатті. Державність на Закарпатті: події, факти, оцінки. Ужгород, 2003. С. 161–163.

25. Вегеш М. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939): Виступ на пленарному засіданні міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії». (м.Ужгород, 11 березня 1999 р.). Ужгород: Колір Прінт, 1999. 12 с.

26. Вегеш М., Горват Л. Румунія і Карпатська Україна (1938–1939). Короткий історичний нарис / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1999. 20 с.

27. Вегеш М. Історичні дослідження: Історія Карпатської України (1938–1939) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 2000. Т. I. 311 с. Із змісту: Олашин М. В. Літописець Карпатської України: штрихи до портрета історика М. Вегеша; Вступ; Розділ I. Джерельна база історії Карпатської України; Розділ II. Карпатська Україна 1938–1939 рр. в історіографії та мемуарах; Розділ III. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939 рр.). Рец.: Фединишинець В. З Верховини на верховину: Погляд на перші п'ять томів історичних праць професора Миколи Вегеша з його десятитомника. *Срібна Земля*. 2001. 11 серп.; Федака С. П'ять крапель проти каменю історичного безпам'ятства. *Nova книга*. Критико-бібліографічний журнал. 2001. №7–8 (липень – серпень). С.11; Токар М. Ю. Фундаментальне видання з української історії. *Carpatica – Карпатика*: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. Ювілейний збірник на пошану доктора історичних наук, професора Василя Івановича Худанича. Ужгород, 2002. Вип.14. С. 337–341; Токар М. «Історичні дослідження» Миколи Вегеша. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 153–159.

28. Вегеш М. Історичні дослідження: Історія Карпатської України (1938–1939) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 2000. Т. II. 282 с. Із змісту: Розділ IV. Соціально-економічне становище Карпатської України (1938–1939 рр.); Розділ V. Суспільно-політичний і культурно-національний розвиток Карпатської України напередодні Другої світової війни; Висновок; Список використаних джерел і літератури. Рец.: Фединишинець В. З Верховини на верховину: Погляд на перші п'ять томів історичних праць професора Миколи Вегеша з його десятитомника. *Срібна Земля*. 2001. 11 серп.; Федака С. П'ять крапель проти каменю історичного безпам'ятства. *Nova книга*. Критико-бібліографічний журнал. 2001. №7–8 (липень – серпень). С.11; Токар М. Ю. Фундаментальне видання з української історії. *Carpatica – Карпатика*: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. Ювілейний збірник на пошану доктора історичних наук, професора Василя Івановича Худанича. Ужгород, 2002. Вип.14. С. 337–341; Токар М. «Історичні дослідження» Миколи Вегеша. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 153–159.

29. Вегеш М. Історичні дослідження: Августин Волошин: педагог, політик, людина / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. Ужгород, 2000. Т. III. 357 с. Із змісту: Вступ; Розділ I. Августин Волошин в історіографії та спогадах; Розділ II. Короткий життєпис Августина Волошина (1874–1945); Розділ III. Августин Волошин – педагог; Висновки; Бібліографія друкованих праць Августина Волошина. Література про його життя і діяльність. Рец.: Фединашинець В. З Верховини на верховину: Погляд на перші п'ять томів історичних праць професора Миколи Вегеша з його десятитомника. *Срібна Земля*. 2001. 11 серп.; Федака С. П'ять крапель проти каменю історичного безпам'ятства. *Nova книга*. Критико-бібліографічний журнал. 2001. №7–8 (липень – серпень). С.11; Токар М.Ю. Фундаментальне видання з української історії. *Carpatica – Карпатика*: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. Ювілейний збірник на пошану доктора історичних наук, професора Василя Івановича Худанича. Ужгород, 2002. Вип.14. С. 337–341; Токар М. «Історичні дослідження» Миколи Вегеша. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 153–159.

30. Вегеш М. Історичні дослідження: Закарпаття між двома світовими війнами / Ужгородський державний університет. Ужгород, 2000. Т. IV. 339 с. Із змісту: Закарпаття і Східна Галичина в 1918-1919 роках; Закарпаття і Угорщина в 1918-1938 рр.; Проблеми розвитку культури Закарпаття в 20-30-х роках; Сторінки історії Міжгірщини. Рец.: Фединашинець В. З Верховини на верховину: Погляд на перші п'ять томів історичних праць професора Миколи Вегеша з його десятитомника. *Срібна Земля*. 2001. 11 серп.; Федака С. П'ять крапель проти каменю історичного безпам'ятства. *Nova книга*. Критико-бібліографічний журнал. 2001. №7–8 (липень – серпень). С.11; Токар М. Ю. Фундаментальне видання з української історії. *Carpatica – Карпатика*: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. Ювілейний збірник на пошану доктора історичних наук, професора Василя Івановича Худанича. Ужгород, 2002. Вип.14. С. 337–341; Токар М. «Історичні дослідження» Миколи Вегеша. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 153–159.

31. Вегеш М. Історичні дослідження: Історія в портретах / Ужгородський державний університет. Ужгород, 2001. Т. VI. 425 с. Із

змісту: Вступ; Розділ I. Митрополит Андрей Шептицький; Розділ II. Життєвий шлях і громадсько-політична діяльність митрополита Андрея Шептицького; Розділ III. Культурно-освітня, виховна та наукова діяльність митрополита Андрея Шептицького; Розділ IV. Екуменічні ідеї митрополита Андрея Шептицького та діяльність по їх реалізації; Розділ V. Релігійна ситуація на Закарпатті та позиція митрополита Андрея Шептицького; Висновки; Список використаних джерел і літератури; Карпатська Україна в портретах; Громадсько-політична і культурно-освітня діяльність Василя Гренджі-Донського.

32. Вегеш М. Історичні дослідження: Українська історія та культура: минуле і сучасне (рецензії, інтерв'ю) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 2001. Т. VII. 344 с. Із змісту: Рецензії: Історія; Філософія; Літературознавство; Інтерв'ю.

33. Вегеш М., Делеган М., Довганич О. та ін. Вони боронили Карпатську Україну: нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / ред. М. М. Вегеш. Ужгород: Карпати, 2002. 712 с. Із змісту: Передмова голови Закарпатської обласної державної адміністрації Г. Г. Москаля; Вступ; Розділ I. Карпатська Україна 1938–1939 рр. в джерелах та історіографії; Розділ II. Історичні передумови Карпатської України; Розділ III. Карпатська Україна – незалежна держава; Розділ IV. Карпатська Україна в боротьбі; Розділ V. Карпатська Україна в портретах; Розділ VI. Карпатська Україна, Карпатська Січ і ОУН в документах; Розділ VII. Перелік воїнів Карпатської Січі та активістів Карпатської України, які брали участь в боях, а також репресовані; Висновки; Джерела та література про Карпатську Україну. Рец.: Віднянський В. С. Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. Відп. ред. М. М. Вегеш. Ужгород: Карпати, 2002. 709 с. *Український історичний журнал*. 2002. № 6. С. 140–148; Визначено переможців конкурсу закарпатської книжки. Монографія «Вони боронили Карпатську Україну» визнана кращим науковим виданням. *Старий Замок*. 2002. 19 грудня; Галь Н. «Вони боронили Карпатську Україну». *Слово*. 2002. 31 січня; Гудзоватий І. Книги про місцевих патріотів («Вони боронили Карпатську Україну»). *Голос України*. 2002. 3 квітня; Кушнір Б. Про велич і трагедію Карпатської України.

Рецензія на монографію «Вони боронили Карпатську Україну». *Вісті тижня*. 2002. 16 березня; Лазоришин І. «Вони боронили Карпатську Україну». *Срібна Земля*. 2002. 23 березня; Петрович С. Літопис національно-визвольних змагань. Рецензія на монографію «Вони боронили Карпатську Україну». *Ужгородський університет*. 2002. 21 березня; Пойда С. Літопис національно-визвольних змагань. Рецензія на монографію «Вони боронили Карпатську Україну». *Просвіта*. 2002. Березень; Уста І. Про тих, хто творив і боронив Карпатську Україну. *Новини Закарпаття*. 2002. 26 березня; Шаульський М. На здобуття Державної премії України («Вони боронили Карпатську Україну»). *Погляд*. 2003. 21 червня; Фединець Т. Вони боронили Карпатську Україну. *Молодь Закарпаття*. 2002. 30 березня; Белень В. Час диктував появу цієї книги. *Синій Вир*. Регіональний еколого-освітній часопис. 2002. 25 травня; Віднянський С., Зан М. Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін.; Відп. ред. М. М. Вегеш (Ужгород: Карпати, 2002. 709 с.). *Вісті тижня*. 2002. 28 червня; Зан М. Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін.; Відп. ред. М. М. Вегеш (Ужгород: Карпати, 2002. 709 с.). *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 165–173.

34. Басараб В., Вегеш М. Життя і помисли митрополита Андрея Шептицького / Ужгородський національний університет. Ужгород, 2003. 112 с. Із змісту: Вступ; Розділ І. Митрополит Андрей Шептицький (історіографічні аспекти); Розділ ІІ. Життєвий шлях і громадсько-політична діяльність митрополита Андрея Шептицького; Розділ ІІІ. Культурно-освітня, виховна та наукова діяльність митрополита Андрея Шептицького; Розділ ІV. Екуменічні ідеї митрополита Андрея Шептицького та діяльність по їх реалізації; Розділ V. Релігійна ситуація на Закарпатті та позиція митрополита Андрея Шептицького; Висновки; Список використаних джерел і літератури. Рец.: Лазоришин І. «Життя і помисли митрополита Андрея Шептицького». *Срібна Земля*. 2003. 26 липня; Лендшел І. «Князь української Церкви» (Життя і помисли митрополита Андрея Шептицького). *Старий Замок*. 2003. 11–17 вересня; «Життя і помисли

митрополита Андрея Шептицького». *Срібна Земля-фест*. 2003. 25 вересня – 1 жовтня; Лендвел І. «Князь української Церкви», або життя і помисли митрополита Андрея Шептицького. <https://zakarpattya.net.ua/News/70749>

35. Вегеш М., Греченюк Н. Національно-визвольні змагання українців Східної Галичини і Закарпаття в 1918–1950 рр. ХХ ст. / Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2003. 195 с. Із вступу: Вступ; Розділ І. Огляд джерел та історіографія проблеми; Розділ ІІ. Громадсько-політичні та освітньо-культурні взаємовідносини Східної Галичини і Закарпаття в 1918–1939 рр.; Розділ ІІІ. Галичина і Карпатська Україна (1938–1939 рр.); Розділ ІV. Діяльність ОУН–УПА на Закарпатті в 1939–1950 рр.; Висновки; Список використаних джерел та літератури. Рец.: Лазоришин І. «Рух ОУН–УПА мав місце на Закарпатті...». *Срібна Земля*. 2003. 20 вересня.

36. Вегеш М., Горват Л. Сторінки історії Закарпаття: історичні статті, есе, історико-біографічні нариси / Союз Українців Румунії. Бухарест: Видавництво Мустанг, 2003. 407 с. Із змісту: Від авторів; Михайло Грушевський про Закарпаття; Михайло Грушевський про Переяславську угоду 1654 року; Слово про вчителя Михайла Грушевського; Академік Іван Крип'якевич про Закарпаття; Закарпаття в науковій спадщині Михайла Драгоманова; Василь Пачовський про Закарпаття; В. Липинський – історик і політик; Український антрополог Хведір Вовк; «... Аби молодіж... у звичаях добрих і в науках навчена була»; Академік Дмитро Багалій про Сквороду; Україна від Богдана Хмельницького до Кирило-мефодіївців; Запорізькі козаки і Закарпаття; Іван Мазепа; Громадсько-політичні взаємовідносини Східної Галичини і Закарпаття в 1918–1919 роках; Виникнення і діяльність ЗУНР. Державотворчі процеси на західноукраїнських землях; Гуцульська Республіка. Громадсько-політичні взаємини Ясінянської Народної Ради і Східної Галичини в 1918–1919 рр.; Євген Петрушевич – президент ЗУНР; Газета «Свобода» про радянський тоталітаризм в 20–30-х роках; Література Закарпаття в 20–30-х роках; Релігійна ситуація на Закарпатті та позиція митрополита Андрея Шептицького; Життєвий шлях і громадсько-політична діяльність митрополита Андрея Шептицького; Життєвий і

творчий шлях Василя Гренджі-Донського; Якої України хотів Василь Гренджа-Донський; Тарас Шевченко в творчості Василя Гренджі-Донського; Секретар Августин Волошин; Прем'єр-міністр уряду Карпатської України; Федір Ревай – голова УНО в Карпатській Україні; Михайло Бращайко – політичний і культурний діяч; Галицькі і закарпатські українці в обороні Карпатської України (1938–1939); Спогади карпатського січовика; Біля керма штабу Карпатської Січі; Січовик Микола Шимоня про Карпатську Україну; Олег Ольжич у Карпатській Україні; Дипломат Карпатської України.

37. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. Львів: ЗУКЦ, 2004. 414 с. Із змісту: Замість вступу; Розділ I. Карпатська Україна: еволюція оцінок; Розділ II. Біля джерел Карпатської України; Розділ III. Карпатська Україна у міжнародній грі; Розділ IV. Господарство Карпатської України; Розділ V. Велич і трагедія Карпатської України; Розділ VI. Галичина і Карпатська Україна; Розділ VII. Життя і помисли Августина Волошина; Замість висновків; Зан М. Нестор-літописець Карпатської України; Зан М. Публікації Миколи Вегеша про Августина Волошина і Карпатську Україну (1990–2003). Рец.: Микола Вегеш. Августин Волошин і Карпатська Україна. *Слово вчителя*. 2004. 31 березня; Тарасюк В. «Августин Волошин і Карпатська Україна» Миколи Вегеша. *Погляд*. 2004. 28 квітня; Лазоришин І. «Августин Волошин...» у Болонії. *До світла*. Християнський часопис українців в Італії. 2005. №4. С. 23; Гудзоватий І. Велич і трагедія Карпатської України (Про монографію Миколи Вегеша «Августин Волошин і Карпатська Україна»). *Голос України*. 2004. 16 березня.

38. Вегеш М. Карпатська Україна. Документи і факти. Ужгород: Видавництво «Карпати», 2004. 432 с. Із змісту: Вступ; Розділ I. Карпатська Україна в джерелах та історіографії; Розділ II. Історичні передумови Карпатської України; Розділ III. Карпатська Україна у міжнародних відносинах; Розділ IV. Соціально-економічне становище Карпатської України; Розділ V. Суспільно-політичний розвиток Карпатської України напередодні Другої світової війни; Розділ VI. Галичина і Карпатська Україна (1938–1939 рр.); Розділ VII. Діяльність автономних урядів краю в галузі культури. Релігія і церква в Карпатській Україні; Висновки; Список використаних джерел та літератури; Токар М. Героїзм і трагізм Карпатської України у наукових

студіях професора М. Вегеша. Рец.: Токар М. Нові видання істориків [Вегеш М. Карпатська Україна. Документи і факти. Ужгород: Карпати, 2004]. *Трибуна*. 2005. 22 січня; Токар М. Рец.: Карпатська Україна. Документи і факти. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 13 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М. Вегеш (гол. ред.), С. Віднянський, Д. Данилюк та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2005. С. 197–198; Вегеш М. М. Карпатська Україна: Документи і факти. *Книга Закарпаття: Анотований каталог видань 2004 року: (З фондів Закарпатської обласної універсальної бібліотеки) / ЗОУНБ; Укладач Л. О. Ільченко; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2005. С. 8.; Любиць Михайло. Друга світова почалася в Карпатах [Микола Вегеш. Карпатська Україна. Документи і факти. Ужгород: Карпати, 2004. 432 с.]. *Друг читача*. 2006. 12–26 травня; Цуга В. Про велич і трагедію Карпатської України. *Трибуна*. 2006. 23 вересня.*

39. Вегеш М. Назустріч волі: Нариси історії визвольних змагань / Ужгородський національний університет; Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2004. 178 с. Із змісту: Діяльність ОУН–УПА на Закарпатті в 1929–1950 рр.; Іван Коршинський: від участі у підпільному русі до народного депутата України; Бібліографія. Публікації на суспільно-політичну тематику І. Ю. Коршинського; Література про життя і діяльність І. Ю. Коршинського; Український підпільник Федір Удичка та його епістолярна спадщина; З жертвовною любов'ю до Батьківщини (український підпільник Федір Удичка); Із листів Федора Удички; Фотоілюстрації. Рец.: Токар М. «В'язні сумління» [Побачила світ нова книжка про тернистий шлях закарпатських політв'язнів]. *Трибуна*. 2004. 10 липня; Токар М. Рец.: Вегеш М. Назустріч волі: Нариси історії визвольних змагань (Ужгород, 2004). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 11 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М. М. Вегеш (голова редкол.), Д. Д. Данилюк (заступник голови редкол.) та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2004. С. 228.

40. Вегеш М. Історія і політика: У чотирьох томах. Т. 2. Історія Карпатської України. Августин Волошин – президент Карпатської України. Будівничі Карпатської України. Василь Гренджа-Донський розповідає... Ужгород, 2005. 552 с. Із змісту: Історія Карпатської України; Августин Волошин – президент Карпатської України; Будівничі Карпатської України – Юліан Ревай; Федір Ревай; Михайло Бращайко; Степан Клочурак; Михайло Колодзінський-Гузар; Олег Ольжич; Іван Рогач; Вікентій Шандор; Федір Тацинець-Крот; Степан Фігура; Яків Завальницький; Йосип Дудикевич; Микола Шимоня; Степан Маріконь про Олексу Блистіва; Василь Гренджа-Донський розповідає...; 3 листів Зірки Гренджі-Донської до Миколи Вегеша. Рец.: Біляк С. Микола Вегеш: «Історія і політика»: в чотирьох томах. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2005. 20 серпня.

41. Вегеш М., Кляп М., Тарасюк В., Токар М. Августин Волошин: Життя і помисли президента Карпатської України. Ужгород: Карпати, 2005. 464 с. Із змісту: Вступ; Розділ I. Августин Волошин в історіографії та спогадах; Розділ II. Короткий життєпис Августина Волошина; Розділ III. Педагогічна спадщина Августина Волошина; Розділ IV. Августин Волошин – журналіст і публіцист; Висновки; Про авторів. Рец.: Феськов В. Нове слово про Августина Волошина. *Погляд*. 2005. 29 березня; Довганич О. Комплексна праця ужгородських істориків про Августина Волошина. *Карпатський світ*. 2006. № 1. С. 174–177; Бабенко В. Августин Волошин: життя і помисли. *Урядовий кур'єр*. 2005. 26 липня.

42. Басараб В., Вегеш М., Сергійчук В. Августин Волошин. Нові документи і матеріали про життя і смерть президента Карпатської України. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2006. 152 с. Із змісту: Августин Волошин: сторінки біографії (1874–1945); Августин Волошин і Карпатська Україна. Документи і матеріали; Бібліографічний покажчик творів Августина Волошина та література про його життя і діяльність. Рец.: Августин Волошин в документах. *Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання*. 2006. №13. С. 16.

43. Вегеш М. Велич і трагедія Карпатської України. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. 296 с. Із змісту: Історичні передумови Карпатської України; Карпатська Україна в міжнародних

відносинах; Карпатська Січ – Збройні сили Карпатської України; Галичина і Карпатська Україна. Рец.: Вегеш М. Велич і трагедія Карпатської України (Ужгород, 2007). *Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання*. 2007. №4. С. 16; Вегеш М. М. Велич і трагедія Карпатської України. *Наукові та навчальні видання Ужгородського національного університету за 2000–2008 роки*. Ужгород: Видавництво УЖНУ «Говерла», 2009. С. 5.

44. Вегеш М. Карпатська Україна в портретах. Ужгород: Видавництво УЖНУ «Говерла», 2007. 376 с. Із змісту: Августин Волошин: біографія, бібліографія, документи; Будівничі Карпатської України; Василь Гренджа-Донський, Карпатська Україна. Біографічний довідник.

45. Вегеш М. Назустріч волі: Нариси історії визвольних змагань. Видання друге, змінене й доповнене. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2008. 152 с. Із змісту: Діяльність ОУН–УПА на Закарпатті в 1929–1950 рр.; Іван Коршинський: від участі у підпільному русі до народного депутата України; Бібліографія. Публікації на суспільно-політичну тематику І. Ю. Коршинського; Література про життя і діяльність І. Ю. Коршинського; Український підпільник Федір Удичка та його епістолярна спадщина; З жертвовною любов'ю до Батьківщини (український підпільник Федір Удичка); Із листів Федора Удички; Фотоілюстрації. Рец.: Гаврош О. Микола Вегеш. Назустріч волі. *Старий Замок Паланок*. 2008. 11–17 грудня; Рец.: *Книга Закарпаття*. Анотований каталог видань. З фондів Закарпатської універсальної наукової бібліотеки. Річник VII. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2009. С. 8; Ребрик І. Назустріч 20-літтю «Гражди». Крок за кроком. <https://zakarpattya.net.ua/Blogs/113223>

46. Вегеш М., Токар М. Карпато-Українське державотворення: До 70-річчя проголошення державної незалежності Карпатської України. Ужгород: Видавництво УЖНУ «Говерла», 2009. 536 с. Із змісту: Частина 1. Джерелознавча база та ступінь дослідження проблем Карпато-Української державності; Частина 2. Першооснови та перспективи державотворення; Частина 3. Українські політичні партії на шляху до державності Карпатської України; Частина 4. Русофільська політична опозиція та її ставлення до Карпато-

Української державності; Частина 5. Роль політичних меншин в політико-партійних процесах; Частина 6. Виборчі процеси як показник рівня політичної культури; Частина 7. Міжнародний чинник утворення Карпатської України; Частина 8. Незалежність Карпатської України; Післямова; Список використаних джерел. Рец.: Петрецький В. Про Карпато-українське державотворення. *Бюлетень Прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання*. 2009. №1. С. 3; Петрецький В. Нові видання ФСН. *Соціально-політичні студії*. Вісник наукової думки студентів факультету суспільних наук Ужгородського національного університету. 2009. Випуск 2. С. 127; Марчук В. Видавниче відзначення 70-річчя Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2009. 28 лютого; Ужгородський П. Карпатська Україна очима двох істориків. *Срібна Земля-Фест*. 2009. 12–18 березня.

47. Вегеш М., Кляп М., Тарасюк В., Токар М. Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України. 2-ге видання, доповнене. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2009. 480 с. Із змісту: Вступ; Розділ I. Августин Волошин в історіографії та спогадах; Розділ II. Короткий життєпис Августина Волошина; Розділ III. Педагогічна спадщина Августина Волошина; Розділ IV. Августин Волошин – журналіст і публіцист; Висновки; Про авторів. Рец.: Петрецький В. Видавнича справа. *Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання*. 2009. №2. С. 20.

48. Вегеш М., Токар М. Карпатська Україна на шляху державотворення. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2009. 448 с. Частина 1. Джерелознавча база та ступінь дослідження проблем Карпато-Української державності; Частина 2. Першооснови та перспективи державотворення; Частина 3. Українські політичні партії на шляху до державності Карпатської України; Частина 4. Русофільська політична опозиція та її ставлення до Карпато-Української державності; Частина 5. Роль політичних меншин в політико-партійних процесах; Частина 6. Виборчі процеси як показник рівня політичної культури; Частина 7. Міжнародний чинник утворення Карпатської України; Частина 8. Незалежність Карпатської України; Післямова; Список використаних джерел. Рец.:

Петрецький В. Видавнича справа. *Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання.* 2009. №2. С. 20; Неврлий М. Невмирущість державності Карпатської України. Рец. на: Вегеш М., Токар М. Карпатська Україна на шляху державотворення. Ужгород: Карпати, 2009. 448 с. *Дукля.* 2011. № 1. С. 85–86.

49. Вегеш М., Фединець Ч. та ін. Закарпаття 1919-2009 років: історія, політика, культура (україномовний варіант українсько-угорського видання) / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець; [Редколег. Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; Відп. за вип. М. Токар]. Ужгород: Ліра, 2010. 721 с. Із змісту: Унікальність Закарпаття в його історії; Розділ I. Закарпаття у складі Чехословацької Республіки (1919–1939); Розділ II. Закарпаття у складі Угорщини (1939–1944); Розділ III. Радянське Закарпаття (1944–1991); Розділ IV. Закарпаття в роки незалежності України (до 2009 року); Розділ V. Мовна політика на території сучасного Закарпаття з кінця XIX – до початку XXI століття; Хронологія подій 1918–2008 років; Література; Відомості про авторів.

50. Вегеш М., Фединець Ч. та ін. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. 640 old. Співавтори: Л. Сорко, С. Віднянський, М. Токар, Ч. Фединець, А. Панов, Ф. Шандор, В. Задорожний, Р. Офіцинський, Т. Шторк, І. Пенцкофер, Ю. Остапець, М. Лендел, Н. Жулканич, І. Скиба, О. Мілован, Й. Молнар, Стефан Молнар Д., М. Зан, Г. Розлуцька, Аттіла Папп З., В. Кічера, Н. Ференц, С. Мельник, С. Черничко, А. Генці.

51. Вегеш М. та ін. Хроніка Закарпаття. 1867-2010. Karpatalja Evszakonban. 1867–2010 / українсько-угорське двомовне видання; ukran-magyar ketnyelvu kiadvany / Серія «Studia Regionalistica»; НДІ політичної регіоналістики; ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. 312 с. Із змісту: Передмова; Хроніка: Закарпаття у складі Австро-Угорської монархії; Закарпаття у пошуку державної приналежності (Руська Крайна, Гуцульська Республіка); Закарпаття (Підкарпатська Русь) у складі першої Чехословацької Республіки; Карпатська Україна – від

автономії до незалежності (період другої Чехо-Словацької Республіки); Підкарпаття у складі Угорщини; Закарпатська Україна – напівдержавне утворення; Закарпатська область у складі Української РСР; Закарпаття у складі незалежної України; Додатки; Література.

52. Басараб В., Вегеш М. Дві постаті з історії української церкви: Андрей Шептицький і Августин Волошин. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. 210 с. Із змісту: Митрополит Андрей Шептицький: його життя і діяльність; Життя і помисли Августина Волошина; Педагогічні погляди Августина Волошина; Джерела та література.

53. Вегеш М., Токар М. Вершина духу. До 80-річчя проголошення державної незалежності Карпатської України. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2018. 324 с., іл. Із змісту: Передмова; Частина 1. Ідеологічні витoki та перспективи державотворення; Частина 2. Українські політичні партії на шляху до державності Карпатської України; Частина 3. Міжнародний чинник утворення Карпатської України; Частина 4. Незалежність Карпатської України; Частина 5. Політичні погляди діячів Карпатської України; Додатки. Мемуаристика як свідчення подій; Післямова; Відомі праці з історії Карпатської України. Рец.: Вершина духу – ціна національно-державної перемоги. <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news>

54. Вегеш М. та ін. Metropolitan Andrey Sheptytsky and the Greek Catholic in Eastern Galicia and Transcarpathia: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, Ye. B. Kish etc. (SENSE). Lviv – Torun: Liha-Pres, 2019. 212 p. Introduction; Part 1. Metropolitan Andrey Sheptytsky in the light of the documents; Part 2. Metropolitan Andrey Sheptytsky through the eyes of contemporaries and in the historiography; Part 3. Life path and socio-political activity of Andrey Sheptytsky; Part 4. Educational, cultural and scientific activity of Metropolitan Andrey Sheptytsky; Part 5. Ecumenical activity of Metropolitan Andrey Sheptytsky; Part 6. Religion and Church in Carpathian Ukraine; Part 7. Peculiarities of the confessional situation in Transcarpathia: history and modernity; Conclusions; References.

55. Вегеш М. та ін. Carpathian Ukraine in the Central European political crisis on the eve of World War II: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, M. M. Kontsur-Karabinovych etc. Lviv –

Torun: Liha-Pres, 2020. 220 p. Introduction; Part 1. Carpathian Ukraine: from autonomy to independence; Part 2. Carpathian Ukraine in the international relations: from the Munich Conference to the Vienna Arbitration; Part 3. Hungarian and Polish terrorists in Carpathian Ukraine; Part 4. Activity of the Hungarian agents in Carpathian Ukraine; Part 5. Illegal crossings of the Polish-Czechoslovak border and Carpathian Ukraine; Part 6. International support of Carpathian Ukraine by the organizations of Ukrainian emigration; Part 7. Tragedy of Czechoslovakia and Carpathian Ukraine; Conclusions; References.

56. Вегеш М. та ін. Church, spirituality, nation: the Ukrainian Greek-Catholic Church in the social life of Ukraine: Collective monograph / М. М. Vehesh, М. М. Palinchak, V. V. Marcuk, М. М. Kontsur-Karabinovych etc. Lviv – Torun: Liha-Pres, 2020. 224 p. Introduction; Part 1. The UGCC in the light of historiographical works and documents; Part 2. The struggle for national idea preservation as an element of the Greek Catholic Church activity; Part 3. Contribution to the consolidation of the State-unifying forces (the first decades of the XX century); Part 4. Confessional-ethnic and political transformations during the Second World War (1939–1945); Part 5. The suffering path of the Church in the second half of the 1940s–1980s; Part 6. The UGCC as a church-religious institution of independent Ukraine; Part 7. The UGCC in the System of State-Church Relations in Ukraine; Conclusions; References.

57. Вегеш М. та ін. Карпатська Україна в центрально-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939 рр.). Фермонт, США, 2020. 272 с. Із змісту: Вступ; Карпатська Україна: від автономії до незалежності; Карпатська Україна у міжнародних відносинах: від Мюнхенської конференції до Віденського арбітражу; Угорські і польські терористи в Карпатській Україні; Діяльність угорської агентури в Карпатській Україні; Нелегальні переходи польсько-чехословацького кордону і Карпатська Україна; Міжнародна підтримка Карпатської України організаціями української еміграції; Трагедія Сехословаччини і Карпатської України; Полковник Михайло Колодзінський-Гузар (1902–1939): сторінки життя і військово-політичної діяльності; Висновки; Августин Волошин і Карпатська Україна. Вибрана бібліографія. Рец.: Стеблак Д. Побачили світ нові

видання ужгородських політологів. <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/novi-vydannia-uzhhorodskykh-politolohiv/2020-08-26-42919>.

58. Вегеш М., Концур-Карабінович Н., Марчук В., Палінчак М., Голонич Ян. Українська Греко-Католицька Церква: минуле і сучасне. Фермонт, США, 2020. 380 с. Із змісту: Вступ; УГКЦ у світлі історіографічного доробку та документів; Боротьба за збереження національної ідеї як складова діяльності Греко-Католицької Церкви; Внесок у консолідацію державно-соборницьких сил (перша третина ХХ ст.); Конфесійно-етнічні та політичні трансформації в роки Другої світової війни (1939–1945); Страдницький шлях Церкви у другій половині 1940-х–1980-х рр.; УГКЦ як церковно-релігійна інституція незалежної України; УГКЦ в системі державно-церковних відносин України; Особливості конфесійної ситуації на Закарпатті: історія і сучасність; Митрополит Андрей Шептицький: сторінки життя і діяльності; Висновки; Митрополит Андрей Шептицький і Греко-Католицька Церква. Вибрана бібліографія. Рец.: Стеблак Д. Побачили світ нові видання ужгородських політологів. <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/novi-vydannia-uzhhorodskykh-politolohiv/2020-08-26-42919>; Шафраньош О. Монографія співавторства професорів Миколи Вегеша і Миколи Палінчака посіла перше місце на загальноуніверситетському конкурсі «Краща монографія року» у номінації «гуманітарні науки». <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/monografiya-vegesha-i-mikoli-palinchaka--pershe-mistse-.htm>; Гудзь В. В., Ситник О. М. Страдницький шлях Української Греко-Католицької Церкви [Рецензія на книгу: Вегеш М., Концур-Карабінович Н., Марчук В., Палінчак М., Голонич Я. Українська Греко-Католицька Церква: минуле і сучасне. Фермонт, США, 2020. 380 с.]. https://drive.google.com/file/d/1tj7ZIEgIHPeYB7T5xmBR_0bgzCo7_eE6/view; Гудзь В. В., Ситник О. М. Страдницький шлях питомо української церкви (Рец. на книгу: Вегеш М., Концур-Карабінович Н., Марчук В., Палінчак М., Голонич Я. Українська Греко-Католицька Церква: Минуле і сучасне. Academic publishing Fairmont, 2020. 380 с.). *Вісник Державного архіву Хмельницької області «Подільська старовина»*. 2021. № 1 (7); Oleksander SYTNYK, Viktor GUDZ. THE SUFFERING PATH OF THE UKRAINIAN CHURCH. (review of the monograph: Vehesh M., Kontsur-

Karabinovich N., Marchuk V., Palinchak M., Golonich Ya., The Ukrainian Greek Catholic Church: past and present. Academic publishing Fairmont, 2020. 380 p.). Skhidnoievropeiskiy Istorychniy Visnyk. Issue 20. 2021. P. 238–244.

59. Віднянський С., Вегеш М., Горенко О. та ін. Україна в історії Європи ХІХ–початку ХХІ ст.: історичні нариси / За редакцією чл.-кор. НАН України С. В. Віднянського. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. 814 с. Із змісту: Переднє слово; Розділ І. Європейські рецепції України у ХІХ – на початку ХХ ст.: джерела, напрями, суспільно-політичні й культурно-цивілізаційні впливи; Розділ ІІ. Українське питання та Україна в європейській історії ХХ століття; Розділ ІІІ. Незалежна Україна в європейському інтеграційному процесі; Відомості про авторів. Рец.: Гудзь В., Ситник О. Рецензія на книгу «Україна в історії Європи ХІХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси: монографія». *Україна дипломатична*. Науковий щорічник. К.: Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв, 2020. С. 866–870; Бевзюк Є. Україна в історії Європи ХІХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси / За ред. чл.-кор. НАН України С. В. Віднянського. К.: Інститут історії України НАН України, 2020. 814 с. *Український історичний журнал*. 2020. № 4. С. 210–217; Качараба С., Сіромський Р. Європейський народ, забутий в історії. Україна в історії Європи ХІХ–початку ХХІ ст.: історичні нариси / За ред. чл.-кор. НАН України С. В. Віднянського. К.: Інститут історії України НАН України, 2020. 814 с. *Проблеми всесвітньої історії*. 2020. № 2 (11). С. 201–207; Боровець І., Копилов С. Україна – складова європейського цивілізаційного простору (рецензія на монографію: Україна в історії Європи ХІХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси / За ред. чл.-кор. НАН України С. В. Віднянського. К.: Інститут історії України НАН України, 2020. 814 с.). *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. Випуск 29: міжвідомчий збірник наукових праць / Відповідальний редактор С. В. Віднянський. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. С. 316–332; Стебляк Д. Побачили світ нові видання ужгородських політологів. <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/novi-vydannia-uzhhorodskykh-politologiv/>2020-08-26-42919; Повідомлення НАН України. Вийшла друком колективна монографія «Україна в історії Європи ХІХ–початку ХХІ ст.: історичні нариси».

<https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=6704>; Paladi Renata. Ukrajna Európa történetében: egy frissen kiadott ukrán társmonográfia ismertetése. Az ismertetett kötet adatai: *Україна в історії Європи ХІХ–початку ХХІ ст.: історичні нариси*. С. В. Віднянський (відп. ред. та керізн. автор. кол.), М. М. Вегеш, О. М. Горенко, О. В. Даниленко, О. А. Іваненко (відп. секретар), М. О. Кононенко, Н. В. Кривець, О. О. Кураєв, О. Є Лисенко, А. Ю. Мартинов, І. Б. Матяш, О. О. Мітрофанова, В. В. Піскіжова, Є. В. Сафар'янс, М. С. Точицький, Г. О. Харлан. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. 814. oldal. 2020 nyarán Kijevben került kiadásra az *Ukrajna Európa történetében a 19. század – 21. század kezdete között: történelmi esszék*; Paladi Renata. Ukrajna Europa történetében: egy ukrán társ-monográfia ismertetése. *KLIÓ – Történelmi szemlélő folyóirat*. 2021. № 1. 72–81 old.

60. Вегеш М. Державотворчі процеси у Карпатській Україні (1938–1939). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2020. 552 с. Із змісту: Вступ; Розділ 1. Карпатська Україна в джерелах та історіографії; Розділ 2. Історичні передумови Карпатської України; Розділ 3. Карпатська Україна у міжнародних відносинах; Розділ 4. Соціально-економічне становище Карпатської України; Розділ 5. Суспільно-політичний розвиток Карпатської України; Розділ 6. Галичина і Карпатська Україна; Розділ 7. Культурне життя в Карпатській Україні; Висновки. Рец.: Міщанин В. Нова монографія Миколи Вегеша про Карпатську Україну. <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news>; Міщанин В. Микола Вегеш видав нову монографію про Карпатську Україну. Час Закарпаття. Усі новини – на часі. [Chasz.com.ua/news/85548](https://chasz.com.ua/news/85548); Міщанин В. Нова монографія Миколи Вегеша про Карпатську Україну (Вегеш М. Державотворчі процеси у Карпатській Україні (1938–1939). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2020. 552 с.). *Journal of Social Sciences, Nursing, Public health and Education* no.1–2, vol 1 / 2020. S. 35–45; Міщанин Василь. Нова праця відомого дослідника історії Карпатської України (рецензія на монографію: М. Вегеш. Державотворчі процеси в Карпатській Україні (1938–1939). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2020. 552 с.) *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. Вип. 29: міжвідомчий збірник наукових

праць. Відп. ред. С. В. Віднянський. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2020. С. 333–340; Яцканин І. Наша спільна доля [Рец. на: Вегеш М. Державотворчі процеси у Карпатській Україні (1938–1939). Ужгород: Видавництво «АУТДОР-ШАРК», 2020 552 с.]. *Нове життя*. Двотижневик русинів-українців СР. 2021. № 18.

61. Вегеш М., Віднянський С. Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 472 с.+Іл., ім. пок. (Серія «Політичні портрети»). Із змісту: Переднє слово; Розділ 1. «Земля без імені» – батьківщина майбутнього президента Карпатської України; Розділ 2. Родина і формування світогляду Августина Волошина; Розділ 3. Початок релігійної та громадсько-політичної діяльності; Розділ 4. Педагогічна та літературна праця; Розділ 5. Політична активність у Чехословацькій республіці; Розділ 6. Від прем'єр-міністра автономного уряду Підкарпатської Русі до президента самостійної держави – Карпатської України; Розділ 7. В еміграції; Розділ 8. Ув'язнення і смерть президента Карпатської України; Розділ 9. Августин Волошин у спогадах сучасників; Розділ 10. Августин Волошин і Карпатська Україна в усній народній творчості та художній літературі; Післяслово; Іменний покажчик. Рец.: Кульчицький С. Президент Карпатської України. Вийшла друком книжка М. Вегеша та С. Віднянського про Августина Волошина. *День*. 2020. № 137–138, п'ятниця-субота 24–25 липня. С. 30–31; Кульчицький С. Президент Карпатської України. Вийшла друком книжка М. Вегеша та С. Віднянського про Августина Волошина. *Дукля*. 2020. № 5. С. 92–96; Ситник О., Гудзь В., Романенко Я. Життєвий подвиг «батька» Срібної землі у новій праці його земляків. Рецензія на книгу: Вегеш Микола, Віднянський Степан. Августин Волошин – «батько Карпатоукраїнського народу». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 472 с.+Іл., ім. пок. (Серія «Політичні портрети»). *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*. Збірник статей / Гол. ред. В. Смолій, відп. ред. В. Даниленко, ред.-упоряд. В. Швидкий. Випуск 25. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. С. 329–355; Марчук В., Королько А. Цікаве і актуальне науково-популярне видання з історії Закарпаття. Рец. На книгу: Вегеш М. М., Віднянський С. В. Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». К.: Парламентське

видавництво, 2020. 472 с.+ іл., ім. пок. (Серія «Політичні портрети»). *Краєзнавство*. Науковий журнал. 2020. № 1–4 (110-113). С. 221–229; Міщанин В. Рец. на книгу: Вегеш М. М., Віднянський С. В. Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 472 с. + Іл., ім. покажчик. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Випуск 33. Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, 2020. С. 516–525; Міщанин В. Рец. на книгу: Вегеш М. М., Віднянський С. В. Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 472 с.+іл., ім. покажчик. <https://www.facebook.com/radabookua/>; Повідомлення Прес-служби НАН України. Президент Карпатської України. www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=6689; Горват І.-Л., Міщанин В. Найґрунтовніше дослідження про Президента Карпатської України. *Наш голос*. Місячник Союзу українців Румунії. XXX рік видання. 2020. Ч. 314. С. 12-15; Горват І.-Л., Міщанин В. Найґрунтовніше дослідження про Президента Карпатської України. <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news>; Горват І.-Л., Міщанин В. Побачило світ найґрунтовніше дослідження про Президента Карпатської України Августина Волошина. <https://zakarattyua.net.ua/News/204438>; Горват І.-Л., Міщанин В. Опубліковане найбільш ґрунтовне дослідження про Президента Карпатської України. <https://osvita.uz.ua>; Побачило світ найґрунтовніше дослідження про президента Карпатської України Августина Волошина. <https://espresso.tv/news/2020/08/01>; Побачило світ найґрунтовніше дослідження про президента Карпатської України Августина Волошина. <https://resonans.info/obshestvo>; Горват І.-Л., Міщанин В. Побачило світ найґрунтовніше дослідження про Президента Карпатської України Августина Волошина. <https://ua.kiszo.net/2020/08/05>; Горват І.-Л., Міщанин В. Видано найґрунтовніше дослідження про Президента Карпатської України Августина Волошина. Стожари. Сайт української діаспори. <https://svitua.org/2020/08/04/>; Горват І.-Л., Міщанин В. Видано найґрунтовніше дослідження про Президента Карпатської України Августина Волошина. Grupo publico. Українська діаспора Канади. <https://www.facebook.com/groups/1848310225399970/>; Побачило світ

найґрунтовніше дослідження про Президента Карпатської України Августина Волошина. <https://news.meta.ua/cluster:71425120>; Горват І. – Л., Міщанин В. Нещодавно в «Парламентському видавництві» в серії «Політичні портрети» вийшла книга «Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». <https://m.facebook.com/zakarpatyaonline/posts/4112112232196610>; У збірнику «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність» вийшла рецензія доктора історичних наук, доцента кафедри модерної історії України та зарубіжних країн Ужгородського національного університету Василя Міщанина на книгу нашого видавництва із серії «Політичні портрети» «Августин Волошин – батько карпатоукраїнського народу». Автори – М. М. Вегеш та С. В. Віднянський. <https://pt-br.facebook.com/pg/radabookua/posts/>

62. Вегеш М. Духовний поводитир Закарпаття. До 100-річчя від дня народження єпископа Івана Маргітича. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2021. 58 с. Із змісту: Замість вступу; Єпископ Іван Маргітич в оцінці сучасників; Через «Пласт» і «Просвіту» до Карпатської України; Карпатська Україна Івана Маргітича; Крізь тортури Ковнера; У підпіллі; У незалежній Україні; Замість висновків.

63. Вегеш М. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар (1902-1939): сторінки життя і військово-політичної діяльності. Науково-популярний нарис. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2021. 64 с.

64. Віднянський С., Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення. К.: Інститут історії України НАН України, 2021. 373 с. Із змісту: Передмова; Розділ 1. «Срібна Земля»: історична доля батьківщини майбутнього президента Карпатської України; Розділ 2. Формування світогляду Августина Волошина; Розділ 3. На службі рідного народу: культурно-освітня та громадсько-політична діяльність; Розділ 4. Політична активність А. Волошина в Чехословацькій республіці; Розділ 5. Від прем'єра автономного уряду Підкарпатської Русі до президента Карпатської України; Розділ 6. В еміграції: від професора до ректора Українського вільного університету; Розділ 7. Ув'язнення радянськими спецслужбами й останні дні життя президента Карпатської України;

Розділ 8. Августин Волошин у спогадах соратників і сучасників; Розділ 9. А. Волошин і Карпатська Україна в історичних джерелах та у вітчизняній і зарубіжній історіографії; Післямова; Додатки. Августин Волошин і Карпатська Україна: вибрана бібліографія. Рец.: Тарасюк В. Степан Віднянський і Микола Вегеш про Августина Волошина та Карпатську Україну. *Погляд*. 2021. № 3 (244). С. 6; Яцканин І. Наша спільна доля [Рец. на: Віднянський С., Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення. К.: НАН України, Інститут історії України, 2021. 372 с.]. *Нове життя*. Двотижневик русинів-українців СР. 2021. № 18 (3556); Гудзь В., Ситник О. [Рец. на: Віднянський С., Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення. К.: НАН України, Інститут історії України, 2021. 372 с.]. *Український історичний журнал*. 2021. № 3. С. 212-218.

65. Вегеш М., Концур-Карабінович Н. Українська Греко-Католицька Церква в портретах. Ужгород: «АУТДОР-ШАРК», 2021. 347 с. Із змісту: Молодість Романа Шептицького; Голгофа президента Карпатської України Августина Волошина; Андрей Шептицький, Діонісій Няраді, Августин Волошин і Карпато-Українська держава; Андрей Шептицький, Йосиф Сліпий, Григорій Хомишин, Теодор Ромжа. Українська Греко-Католицька Церква у боротьбі з тоталітарними режимами; Духовний поводитир Закарпаття Іван Маргітич. Рец.: Ситник О. Осмислення ролі духовних провідників України. Побачила світ монографія «Українська Греко-Католицька Церква в портретах» за співавторства професора Миколи Вегеша. <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/pobachila-svit-monografiya-ukrajinska-greko-katolitska-tserkva-.htm>

66. Вегеш М., Віднянський С. Августин Волошин – будівничий української державності за Карпатами. Видання друге. К.: Парламентське видавництво, 2021. 472 с. (Серія «Політичні портрети»). Із змісту: Переднє слово; Розділ 1. «Земля без імені» – батьківщина майбутнього президента Карпатської України; Розділ 2. Родина і формування світогляду Августина Волошина; Розділ 3. Початок релігійної та громадсько-політичної діяльності; Розділ 4. Педагогічна та літературна праця; Розділ 5. Політична активність у Чехословацькій республіці; Розділ 6. Від прем'єр-міністра

автономного уряду Підкарпатської Русі до президента самостійної держави – Карпатської України; Розділ 7. В еміграції; Розділ 8. Ув'язнення і смерть президента Карпатської України; Розділ 9. Августин Волошин у спогадах сучасників; Розділ 10. Августин Волошин і Карпатська Україна в усній народній творчості та художній літературі; Післяслово; Іменний покажчик.

67. Вегеш М., Чаварга А. В обороні Карпатської України: Карпато-Українська держава та світове українство (1938–1939) / Переклад архівних документів із чеської Н. Петріци. Ужгород: «АУТДОР-ШАРК», 2021. 378 с. Із змісту: Карпатська Україна: міфи і реальність; Розділ 1. Карпатська Україна 1938–1939 рр.: від здобуття автономних прав до проголошення незалежності; Розділ 2. Становлення державної служби Карпатської України крізь призму українсько-чехословацьких відносин; Розділ 3. Організації української еміграції та Карпатська Україна; Розділ 4. Нелегальні переходи польсько-чехословацького кордону. Галичани в обороні Карпатської України; Висновки; Карпатська Україна 1938–1939 рр.: вибрана бібліографія; Додатки Рец.: Безкровна С. Монографія від науковців УжНУ. *Погляд*. 2021. № 6 (247). С. 2; Шафраньош О. Науковці УжНУ опублікували монографію «В обороні Карпатської України: Карпато-Українська держава та світове українство (1938–1939)». <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/v-oboroni-karpatskoji-ukrajini.htm>; Яцканин І. Наша спільна доля [Рец. на: Віднянський С., Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення. К.: НАН України, Інститут історії України, 2021. 372 с.]. *Нове життя*. Двотижневик русинів-українців СР. 2021. № 18 (3556).

68. Вегеш М., Федака С. Державотворчі процеси у Карпатській Україні (1938–1998). Хронологія подій. Бібліографія. Ужгород: Видавництво «АУТДОР-ШАРК», 2021. 437 с. Із змісту: Карпатська Україна. 1938–1939. Хронологія подій: Передісторія Карпатської України; Становлення автономної державності (11 жовтня – 2 листопада 1938 р.); Зміцнення автономної держави (3 листопада 1938–12 лютого 1939 р.); Творення передумов незалежності (13 лютого–13 березня 1939 р.); Проголошення незалежності Карпатської України та її оборона (14–18 березня 1939 р.); Августин Волошин і Карпатська Україна. Бібліографія; Від упорядників;

Карпатська Україна від А до Я. Рец.: Шафраньош О. До 30-ти річчя незалежності України видана найповніша бібліографія історії Карпатської України. <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/najrovnishabibliografiya-istoriji-karpatskoji-ukrajini.htm>; Шафраньош О. До 30-ти річчя незалежності України [Рец. На книгу: Вегеш М., Федака С. Державотворчі процеси у Карпатській Україні. Хронологія подій. Бібліографія]. <https://www.facebook.com/pg/uzhnu/posts/>; До 30-ти річчя незалежності України видана найповніша бібліографія Карпатської України авторства двох професорів УжНУ [Днями побачила світ книга докторів історичних наук, професорів Ужгородського національного університету Миколи Вегеша і Сергія Федаки «Державотворчі процеси у Карпатській Україні. Хронологія подій. Бібліографія»]. <https://zakarpattya.net.ua/News/213806-Do-30-tyrichchia-nezalezhnosti-Ukrainy-vydana-naipovnishabibliografiia-istorii-Karpatskoj-Ukrainy-avtorstva-dvokh-profesoriv-UzhNU->; До 30-ти річчя незалежності України видана найповніша бібліографія історії Карпатської України. <https://uzhgorod.net.ua/news/160336>; До 30-ти річчя незалежності України видана найповніша бібліографія історії Карпатської України. <https://ua.redtram.com/news/politics/604603848/>; До 30-ти річчя незалежності України видана найповніша бібліографія історії Карпатської України. http://mukachevo.today/news/suspilstvo/do_30-ti_richchja_nezalezhnosti_ukraini_vidana_najrovnishabibliografija_istorii_karpatskoj_ukraini; Вийшла в світ книга Сергія Федаки та Миколи Вегеша «Державотворчі процеси у Карпатській Україні. Хронологія подій. Бібліографія». *Трибуна*. 2021. 10 серпня. <http://strichka.com/item/115790957>; До 30-ти річчя незалежності України видана найповніша бібліографія історії Карпатської України авторства двох професорів УжНУ. <https://uzhgorod.misto.in.ua/2021/08/30.html>; Піпаш В. Дарунок до ювілею. <https://zakarpattya.net.ua/Blogs/214820-Darunok-do-iuvileiu>

ПІДРУЧНИКИ, ПОСІБНИКИ, НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ВИДАННЯ

69. Боднар В., Вегеш М., Худанич В. Становлення і розвиток політичної думки в Україні: (Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, коледжів, ліцеїв та гімназій) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. 89 с. Із змісту: Вступ; Політичні вчення мислителів Київської Русі; Політична ідеологія Запорізького козацтва; Конституція Пилипа Орлика; Києво-Могилянська академія; Вчення українських просвітників про суспільство і державу; М. Костомаров і М. Драгоманов про принципи будівництва самостійної української держави; Політико-правові ідеї в Україні в середині ХІХ ст.; Українська політична думка другої половини ХІХ і початку ХХ ст.; Державотворча діяльність на західноукраїнських землях в 1918–1919 рр.; Міжвоєнний етап у розвитку політичної думки в Україні; Державотворчі процеси в Карпатській Україні (1938–1939 рр.); Післявоєнний і сучасний етап у розвитку української політології; Геополітичне положення України та її взаємовідносини із сусідніми державами; Література. Рец.: Мудра Ю., Олашин М. Становлення і розвиток політичної думки в Україні. *Новини Закарпаття*. 1996. 19 листопада; Кращий навчально-методичний посібник року. Про книгу В. Л. Боднара, М. М. Вегеша і В. І. Худанича «Становлення і розвиток політичної думки в Україні», яка на загальноуніверситетському конкурсі здобула третє місце. *Ужгородський університет*. 1996. 12 листопада.

70. Боднар В., Вегеш М., Худанич В. Історія української державності: (Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, коледжів, ліцеїв) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1996. 203 с. Із змісту: Найдавніші державні утворення на території України; Східнослов'янська держава – Київська Русь; Галицько-Волинське князівство; Запорізьке козацтво; Становлення Запорізької Січі як держави українського народу; Ідея української державності в суспільно-політичному житті України у ХVІІІ – першій половині ХІХ ст.; Ідея української державності в другій половині ХІХ – початку ХХ ст.; Український національно-визвольний рух і державотворчі процеси в 1917–1918 рр.; Створення і діяльність

Центральної Ради; Українська держава за Гетьманату; Українська державність в період Директорії; Західно-Українська Народна Республіка; Гуцульська Республіка (1918–1919); Міжвоєнний етап у розвитку політичної думки в Україні; Карпатська Україна – незалежна держава (1938–1939); Акт відновлення української державності 30 червня 1941 року; Дисидентський рух в боротьбі за незалежність України; Розбудова Української держави на сучасному етапі. Рец.: Довганич М. Кожний повинен знати. *Новини Закарпаття*. 1997. 28 червня; Кращий посібник року. Про присудження другого місця на загальноуніверситетському конкурсі книзі В. Л. Боднара, М. М. Вегеша і В. І. Худанича «Історія української державності». *Ужгородський університет*. 1997. 29 грудня.

71. Вегеш М., Горват Л. Громадсько-політична і культурно-освітня діяльність Василя Гренджі-Донського (1897–1974): (Матеріали до спецкурсу «Історія української культури ХХ століття») / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. Ужгород: ТОВ «Колір-принт», 2000. 106 с. Із змісту: Життєвий і творчий шлях Василя Гренджі-Донського; Василь Гренджа-Донський в історіографії; Василь Гренджа-Донський – редактор журналу «Наша Земля» (1927–1928); Сторінки історії Закарпатської «Просвіти» в публіцистиці Василя Гренджі-Донського; Василь Гренджа-Донський у спогадах друзів; Якої України хотів Василь Гренджа-Донський; Олександр Духнович в публіцистиці В. Гренджі-Донського; Щоденник «Щастя і горе Карпатської України» – історичне джерело; Галичани на Закарпатті. Василь Гренджа-Донський розповідає; Кривава казка; Учень Тараса Шевченка; Перший літописець Карпатської України; Повернення Василя Гренджі-Донського; Президент Карпатської України в оцінці Василя Гренджі-Донського. Рец.: Гаврош О. З наукової скрині: Огляд книжкового ринку. *Ужгород*. 2000. 5 серп.; Анталовський В., Анталовський І. Присвячено Дню Незалежності України. *Верховина*. 2000. 16 серп.; Хланта О. Слово про Василя Гренджу-Донського. *Срібна Земля*. 2000. 9 груд.; Фединишинець В. Земляк про земляка й по-земляцькому: Штрих про одну книгу проф. Миколи Вегеша. *Крайові літературні здвиги*. Ужгород, 2000. С. 160; Ковальчук Г. Аби краще пізнати рідний край: (До відділу краєзнавчої Закарпатської обласної універсальної

наукової бібліотеки надійшла література, яка зацікавить шанувальників краєзнавства. *Новини Закарпаття*. 2001. 22 лют.

72. Вегеш М. Зовнішня політика України: програма і плани семінарських занять з нормативного курсу для студентів-політологів / Ужгородський державний університет, кафедра політології. Ужгород, 2000. 24 с. Із змісту: Тематичний план нормативного курсу «Зовнішня політика України»; Програма нормативного курсу «Зовнішня політика України»; Плани семінарських занять: Заняття 1. Зовнішня політика Київської Русі та Галицько-Волинської держави; Заняття 2. Дипломатія Запорізької Січі й козаччини. Участь України в міжнародних подіях періоду визвольної війни 1648–1654 років; Заняття 3. Україна в зовнішній політиці другої половини XVII–XVIII століть; Заняття 4. Дипломатія Української Центральної Ради, Гетьманату та Директорії. Зовнішньополітична діяльність урядів ЗУНР; Заняття 5. Карпатська Україна 1938–1939 років, міжнародні аспекти її створення й діяльності; Заняття 6. Незалежна Україна на міжнародній арені.

73. Вегеш М., Горват Л. Українська державність у ХХ столітті: (Матеріали до лекцій для студентів історичного факультету) / Ужгородський державний університет, Кафедра історії України, кафедра політології. Ужгород, 2000. 98 с. Із змісту: Вступ; Етап перший. Українська державність часів Центральної Ради, УНР і ЗУНР; Етап другий. Українська державність періоду Карпатської України; Етап третій. Акт 30 червня 1941 р. про відновлення Української державності; Етап четвертий і останній. Україна – незалежна держава; Головні події в історії української державності ХХ століття; Тематика курсових робіт з історії української державності ХХ століття.

74. Вегеш М., Горват Л. Українська історична наука в середині XIX – на початку ХХІ століття: (Матеріали до лекцій для студентів історичного факультету) / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. Ужгород, 2000. 135 с. Із змісту: Володимир Антонович; Михайло Драгоманов; Хведір Вовк; Михайло Грушевський; Дмитро Багалій; Іван Крип'якевич; Василь Пачовський; В'ячеслав Липинський; Петро Стерчо; Іван Лисяк-Рудницький; Валерій Смолій; Степан Віднянський.

75. Вегеш М. Карпатська Україна 1938–1939 років в портретах: (Методичний посібник для студентів історичного факультету, що вивчають «Краєзнавство» / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. Ужгород: Видавництво «Колір-принт», 2000. 101 с. Співавтор: Л. В. Горват. Із змісту: Юліан Ревай; Федір Ревай; Михайло Бращайко; Степан Клочурак; Михайло Колодзінський; Олег Ольжич; Іван Рогач; Вікентій Шандор; Омелян Невицький; Федір Тацинець; Степан Фігура і Яків Завальницький; Йосип Дудикевич; Микола Шимоня; Степан Маріконь. Рец.: Анталовський В., Анталовський І. З когорти борців за волю. *Верховина*. 2000. 23 верес.

76. Буковський В., Вегеш М. Славна сторінка в історії українського народу (Карпатська Січ – захисник незалежності Карпато-Української держави: 1938-1939 рр.): Навчальний посібник / Ужгородський національний університет, Львівський військовий інститут імені гетьмана Петра Сагайдачного при Національному університеті «Львівська Політехніка». Ужгород – Львів, 2002. 60 с. Із змісту: Вступ; Карпатська Україна: історичні передумови в країні напередодні розгортання боротьби за незалежність; Аналіз витоків політичної, економічної, соціальної, зокрема міжетнічної кризи в Закарпатті у 1938–1939 роках; Утворення і діяльність Карпатської Січі – збройного формування Карпато-Української держави; Висновки; Література.

77. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Карпатська Україна в контексті українського державотворення: Навчальний посібник. Ужгород: Карпати, 2008. 256 с. Із змісту: Карпатська Україна й українське державотворення; Тема 1. Історико-політичні передумови Карпатської України; Тема 2. Міжнародний фактор і статус Закарпаття; Тема 3. Боротьба за автономію і проголошення незалежності Карпатської України; Тема 4. Організація народної оборони Карпатська Січ – збройні сили Карпатської України; Тема 5. Культура, освіта і релігія в Карпатській Україні; Тема 6. Короткий життєпис Августина Волошина; Тема 7. Будівничі Карпато-Української держави; Найважливіші дати в Карпато-Українській політичній історії; Значення Карпатської України; Указ Президента України «Про відзначення 70-річчя подій, пов'язаних із проголошенням Карпатської України»; Додатки; Компакт-диск (Документальний фільм «Трагедія

Карпатської України»; Портрети діячів Карпатської України). Рец.: Петрецький В. Готуємось до відзначення ювілею. *Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання*. 2008. №31. С. 15; Карпатська Україна в контексті українського державотворення. *Слово вчителя*. 2008. 22 вересня; Петрецький В. До подій, пов'язаних із проголошенням Карпатської України. *Трибуна*. 2008. 8 листопада; Нові видання. *Просвіта*. 2008. листопад; Нові видання. *Просвіта*: Часопис Закарпатського крайового культурно-освітнього товариства «Просвіта». 2008. №1; Петрецький М. / Вегеш М., Токар М., Басараб М. Карпатська Україна в контексті українського державотворення: Навчальний посібник. Ужгород: Карпати, 2008. 256 с. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія. Випуск 11. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2009. С. 259–260; Петрецький В. Нові видання ФСН. *Соціально-політичні студії*. Вісник наукової думки студентів факультету суспільних наук Ужгородського національного університету. 2009. Випуск 2. С. 126; Марчук В. Видавниче відзначення 70-річчя Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2009. 28 лютого; Карпатська Україна в контексті українського державотворення. *Наукові та навчальні видання Ужгородського національного університету за 2007–2008 роки*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2009. С. 52; *Книга Закарпаття*. Анотований каталог видань. З фондів Закарпатської універсальної наукової бібліотеки. Річник VII. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2009. С. 8; Ломага Н. Феномен Карпатської України в історії державотворення. *Новини Закарпаття*. 2008. 4 листопада.

78. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Карпатська Україна в контексті українського державотворення: Навчальний посібник. Видання друге. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2009. 256 с. Із змісту: Карпатська Україна й українське державотворення; Тема 1. Історико-політичні передумови Карпатської України; Тема 2. Міжнародний фактор і статус Закарпаття; Тема 3. Боротьба за автономію і проголошення незалежності Карпатської України; Тема 4. Організація народної оборони Карпатська Січ – збройні сили Карпатської України; Тема 5. Культура, освіта і релігія в Карпатській

Україні; Тема 6. Короткий життєпис Августина Волошина; Тема 7. Будівничі Карпато-Української держави; Найважливіші дати в Карпато-Українській політичній історії; Значення Карпатської України; Указ Президента України «Про відзначення 70-річчя подій, пов'язаних із проголошенням Карпатської України»; Додатки; Компакт-диск (Документальний фільм «Трагедія Карпатської України»; Портрети діячів Карпатської України).

79. Вегеш М. Державотворчі процеси в Україні. Методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти на третьому (освітньонауковому) рівні (доктор філософії / Doctor Philosophy (Ph.D)). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 42 с. Із змісту: Опис навчальної дисципліни; Мета навчальної дисципліни; Передумови для вивчення навчальної дисципліни; Очікувані результати навчання; Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання; Програма навчальної дисципліни; Рекомендовані джерела інформації; Україна в сучасних вітчизняних і зарубіжних геополітичних доктринах. Семінарські заняття; Питання для самоперевірки засвоєних знань з навчальної дисципліни «Державотворчі процеси в Україні» для здобувачів вищої освіти Доктор філософії.

**СТАТТІ, РОЗДІЛИ У КОЛЕКТИВНИХ МОНОГРАФІЯХ,
РЕЦЕНЗІЇ, ЕНЦИКЛОПЕДИЧНІ ГАСЛА**

1991

80. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. *Дзвін*. 1991. №3. С. 85–90.

81. Вегеш М. Наш край назавжди залишиться українським! [Про національно-визвольну боротьбу закарпатських українців у 1938–1939 роках]. *Наука і суспільство*. 1991. №2. С. 26–29.

1992

82. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. *Сторінки історії України ХХ століття: Посібник для вчителя* [За ред. С.В.Кульчицького; Упоряд: В. П. Шевчук, А. А. Чуб, Н. А. Дехтярьова]. К.: Освіта, 1992. С.307–318.

83. Вегеш М., Мокрянин І. Лекції про Василя Гренджу-Донського. *Гренджа-Донський В. Твори. Бібліографія*. Зібрала і впоряд. Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Карпатський Союз, 1992. Т.ХІІ. Додаткові твори. С.268–269.

84. Вегеш М. Перший літописець Карпатської України: [Про щоденник В. С. Гренджі-Донського «Щастя і горе Карпатської України»]. *Гренджа-Донський В. Твори. Бібліографія*. Зібрала і впоряд. Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Карпатський Союз, 1992. Т.ХІІ. Додаткові твори. С.257–262.

85. Вегеш М., Ілько В. Преса Східної Галичини про національно-визвольну боротьбу закарпатських українців в 1938–1939 рр. Тези доповідей наукової конференції «Суспільно-політичні відносини на Закарпатті в 20–30 рр. ХХ ст.» / Мініст. освіти України, Ужгород. держ. ун-т, кафедра історії України. Ужгород, 1992. С.42–49.

86. Вегеш М., Ілько В. Про масовий перехід кордону юнаками і дівчатами Східної Галичини на Закарпаття у 1938–1939 роках. *Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті Івана Панькевича (23–24 жовтня 1992 р.)* / Закарпатський краєзнавчий музей. Ужгород, 1992. С.274–276.

1993

87. Вегеш М. Галичани на Закарпатті. Василь Гренджа-Донський розповідає... *Визвольний шлях* (Лондон, Великобританія). 1993. Кн.8. С.1016–1020.

88. Вегеш М. До питання про участь ОУН в обороні Карпатської України. Матеріали наукової конференції Всеукраїнського братства вояків УПА «*Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія: історія, уроки, сучасність*» (16–17 січня 1993 р.). Івано-Франківськ – Стрий, 1993. С.36–40.

89. Вегеш М., Задорожний В. Карпатська Україна у світлі нових документів. *Сучасність*. 1993. №4. С.62–67.

90. Вегеш М. Нелегальні переходи польсько-чеського кордону українцями Східної Галичини в 1938–1939 рр. і реакція польського уряду. Шоста *Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства* (м. Луцьк, вересень–жовтень 1993 р.) / Академія Наук України, Інститут історії України, Націон. комісія з питань повернення в Україну культурних цінностей при Кабінеті Міністрів України, Мініст. культури України, Мініст. освіти України, Всеукраїн. спілка краєзнавців, Україн. фонд культури, Україн. т-во охорони пам'яток історії та культури, Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 1993. С. 121–122.

91. Вегеш М. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар у Карпатській Україні. *Визвольний шлях* (Лондон, Великобританія). 1993. Кн.8. С. 955–957.

92. Вегеш М. Просвітянин з Колочави: [Про М. І. Шимоню]. *Календар «Просвіти» на 1993 рік / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: П. Федака]*. Ужгород: ВВК «Патент», 1993. С.104–106.

93. Вегеш М. Хуст – нова столиця Карпатської України. *Актуальні проблеми розвитку міст та міського самоврядування: історія і сучасність*: (Тези міжнародної науково-практичної конференції. Рівне, 1993. С.159–161.

94. Вегеш М. Якої України хотів Василь Гренджа-Донський? *Календар «Просвіти» на 1993 рік / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: П. Федака]*. Ужгород, 1993. С.120–122.

1994

95. Вегеш М. Августин Волошин (1874–1945). *Календар «Просвіти» на 1994 рік* / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: Й. Баглай, П. Федака]. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С.70–73.

96. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. *Літопис голготи України* / Гол. ред. В. Цветков; ред. кол.: Ю. Борець, І. Вжесневська, вл. М. Дацюк, В. Гаюк та ін. Т. 2. Репресована церква. Дрогобич: Відродження, 1994. С. 63–72.

97. Вегеш М. Карпатська Україна (1938–1939). *Календар «Просвіти» на 1994 рік* / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: Й. Баглай, П. Федака]. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С.53–56.

98. Вегеш М. Напади угорських і польських терористів на Карпатську Україну в 1938–1939 рр. *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*: Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 1–4 вересня 1993 р.). Ужгород: МПП «Гражда», 1994. С.123–129.

99. Вегеш М. Організація Українських Націоналістів і Карпатська Україна (1938–1939 рр.). *Матеріали наукової конференції викладачів історичного факультету (1993 р.)* / Ужгород. держ. ун-т., Закарп. центр соціальної служби для молоді. Ужгород, 1994. С.20–27.

100. Вегеш М. Солідарність українців Східної Галичини з національно-визвольною боротьбою закарпатських українців (1938–1939). *Молодь – Україні*: (Наукові записки молодих учених Ужгород. держ. ун-ту) / Закарп. Молодіж. Демократ. Союз, Закарп. центр соціал. служби для молоді, Україн. асоціація студентів-істориків, Ужгород. держ. ун-т., істор. ф-т, кафедра історії України. Ужгород, 1994. Т.3. С.108–121.

101. Вегеш М. Українська преса Східної Галичини про Карпатську Україну (1938–1939). *Молодь – Україні*: (Наукові записки молодих учених Ужгород. держ. ун-ту) / Закарп. Молодіж. Демократ. Союз, Закарп. центр соціал. служби для молоді, Україн. асоціація студентів-істориків, Ужгород. держ. ун-т., істор. ф-т, кафедра історії України. Ужгород, 1994. Т.3. С.97–116.

102. Вегеш М. Українська преса Східної Галичини про Карпатську Україну (1938–1939 рр.). *Дзвін*. 1994. №10. С.131–137.

1995

103. Вегеш М., Данилюк Д., Туряниця В. Василь Гренджа-Донський у вітчизняній і зарубіжній історіографії. *Тези доповідей та повідомлень першої наукової конференції, присвяченої життю і діяльності видатного поета і культурно-громадського діяча Василя Степановича Гренджі-Донського (1897–1974)* (16 грудня 1994 р., м.Ужгород) / Закарп. обл. рада народн. депутатів, Ужгород. держ. ун-т. Ужгород, 1995. С.14–19.

104. Вегеш М. Діяльність автономних урядів Підкарпатської Русі (Карпатської України) в галузі економіки і культури. *Нариси історії Закарпаття (1918–1945)* / Ужгород. держ. ун-т., Інститут Карпатознавства, Закарп. обл. організ. т-ва охорони пам'яток історії та культури; [Відп. ред. і керівн. автор. колект.: І. М. Гранчак]. Ужгород: Вид-во «Закарпаття», 1995. Т.ІІ. С.297–301.

105. Вегеш М. До питання про діяльність уряду Карпатської України в екзилі (1939–1941 рр.). *Закарпатська Україна. 1945 рік: Матеріали наукової конференції, присвяченої 50-річчю Перемоги над фашизмом та 50-річчю возз'єднання Закарпаття з Україною* (Ужгород, 26 травня 1995 р.) / Закарп. обл. рада народн. депутатів, Ужгород. держ. ун-т. Ужгород, 1995. С.22–28.

106. Вегеш М. Життєвий і творчий шлях Василя Гренджі-Донського. *Тези доповідей та повідомлень першої наукової конференції, присвяченої життю і діяльності видатного поета і культурно-громадського діяча Василя Степановича Гренджі-Донського (1897–1974)* (16 грудня 1994 р., м. Ужгород) / Закарп. обл. рада народн. депутатів, Ужгород. держ. ун-т. Ужгород, 1995. С.7–12.

107. Вегеш М. Карпатська Україна – пролог у новий час краю. *Закарпатська Україна. Осінь 1944 року: Матеріали наукової конференції, присвяченої 50-річчю визволення Закарпаття від фашизму та 50-річчю Першого з'їзду Народних Комітетів Закарпатської України* (Ужгород, 18 листопада 1994 р.) / Закарп. обл. рада народн. депутатів, Ужгород. держ. ун-т. Ужгород, 1995. С.124–130.

108. Вегеш М., Задорожний В. Карпатська Україна 1938–1939 рр. у світлі європейської періодики. *Карпатська Україна і Августин*

Волошин: Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української державності» (Ужгород, 11–12 березня 1994 р.). Ужгород, 1995. С.48–60.

109. Вегеш М., Задорожний В. Карпатська Україна в 1938–1939 рр.: деякі аспекти соціально-економічного і політичного розвитку. *Український історичний журнал*. 1995. №2. С.42–51.

110. Вегеш М., Кляп М. Література Закарпаття в 20–30 роках. *Нариси історії Закарпаття (1918–1945)* / Ужгород. держ. ун-т., Інститут Карпатознавства, Закарп. обл. організ. т-ва охорони пам'яток історії та культури; [Відп. ред. і керізн. автор. колект.: І. М. Гранчак]. Ужгород: Вид-во «Закарпаття», 1995. С.373–384.

111. Вегеш М. Могутня постать української історії: [Про Митрополита Андрея Шептицького]. *Календар «Просвіти» на 1995 рік* / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: П. Федака, Й. Баглай]. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С.142–144.

112. Вегеш М., Туряниця В., Чаварга І. Нові матеріали про останні дні президента Карпатської України А. Волошина. *Закарпатська Україна. 1945*: Матеріали наукової конференції, присвяченої 50-річчю Перемоги над фашизмом та 50-річчю возз'єднання Закарпаття з Україною (Ужгород, 26 травня 1995 р.) / Закарп. обл. рада народн. депутатів, Ужгород. держ. ун-т. Ужгород, 1995. С.68–72.

113. Вегеш М. Останні дні президента: [Про А.Волошина]. *Календар «Просвіти» на 1995 рік* / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: П. Федака, Й. Баглай]. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С.135–138.

114. Вегеш М., Міщанин В. Події 13–14 березня 1939 р. в Карпатській Україні. *Молодь – Україні*: (Наукові записки молодих вчених Ужгород. держ. ун-ту). До 50-річчя Ужгородського державного університету / Закарп. Молод. Демократ. Союз, Закарп. центр соціальн. служби для молоді, Україн. асоціація студентів-істориків, Ужгород. держ. ун-т., Історичний факультет, Кафедра історії України, Юридичний факультет, Кафедра історії та теорії держави і права. Ужгород, 1995. Т.5–6. С.189–190.

115. Вегеш М., Міщанин В. Проугорська «п'ята колона» у Карпатській Україні (1938–1939 рр.). *Молодь – Україні*: (Наукові записки молодих вчених Ужгород. держ. ун-ту). До 50-річчя

Ужгородського державного університету / Закарп. Молод. Демократ. Союз, Закарп. центр соціальн. служби для молоді, Україн. асоціація студентів-істориків, Ужгород. держ. ун-т., Історичний факультет, Кафедра історії України, Юридичний факультет, Кафедра історії та теорії держави і права. Ужгород, 1995. С.181–185.

116. Вегеш М., Марина В. Румунія і Карпатська Україна: Особливості політичного розвитку і співробітництва. *Карпатська Україна і Августин Волошин*: Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української державності (Ужгород, 11–12 березня 1994 р.)». Ужгород, 1995. С.61–69.

117. Вегеш М., Задорожний В. Солідарність українців Східної Галичини з національно-визвольною боротьбою закарпатських українців (1938–1939). *Сучасність*. 1995. № 2. С. 84–90.

118. Вегеш М. Степан Ключурак. *Календар «Просвіти» на 1995 рік / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: П. Федака, Й. Баглай]. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С.50–51.*

119. Вегеш М. Театри Закарпаття 20–30-х років. *Нариси історії Закарпаття (1918–1945) / Ужгород. держ. ун-т., Інститут Карпатознавства, Закарп. обл. організ. т-ва охорони пам'яток історії та культури; [Відп. ред. і керізн. автор. колект. І. М. Гранчак]. Ужгород: Вид-во «Закарпаття», 1995. С.386–394.*

120. Вегеш М., Задорожний В. Щастя і горе Карпатської України В. Гренджі-Донського – історичне джерело. *Тези доповідей і повідомлень наукової конференції, присвяченої життю і діяльності видатного поета і культурно-громадського діяча Василя Степановича Гренджі-Донського (1897–1974) (16 грудня 1994 р., м.Ужгород) / Закарп. обл. рада народн. депутатів, Ужгород. держ. ун-т. Ужгород, 1995. С.51–53.*

1996

121. Вегеш М. Андрей Шептицький (1865–1944). *Вчені, письменники і політичні діячі про Україну: (Збірник наукових праць) / Ужгород. держ. ун-т., Ужгород. культ.-осв. і благодійницьке т-во «Карпатське братство». Ужгород, 1996. Вип.2. С.59–85.*

122. Вегеш М. Вікентій Шандор. *Вчені, письменники і політичні діячі про Україну: (Збірник наукових праць) / Ужгород. держ. ун-т., Ужгород. культ.-осв. і благодійницьке т-во «Карпатське братство».* Ужгород, 1996. Вип.1. С.94–97.

123. Вегеш М. Вікентій Шандор. *Історія України в історичних портретах (Збірник наукових праць) / Відп. за випуск: доктор історичних наук С. В. Віднянський.* Ужгород: Видавництво УЖДУ, 1996. С. 94–97.

124. Вегеш М. Організація Народної Оборони «Карпатська Січ» (1938–1939 рр.). *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді.* Ужгород: Крайове товариство «Просвіта», 1996. Річник I (XV). С.147–159.

125. Вегеш М. Іван Лисяк-Рудницький (1919–1984). *Вчені, письменники і політичні діячі про Україну: (Збірник наукових праць) / Ужгород. держ. ун-т., Ужгород. культ.-осв. і благодійницьке т-во «Карпатське братство».* Ужгород, 1996. Вип.1. С.87–89.

126. Вегеш М. Історія Карпатської України 1938–1939 років у оцінці Олега Ольжича. *Малиниця у просторі і часі: Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції (25–27 вересня 1996 р.) / Малинська районна держ. адміністрація, Виконком Малинської міської ради народн. депутатів, Житомирське науково-краєзнавче т-во дослідників Волині, Житомирський обл. інститут удосконалення вчителів, Малинське літературно-мистецьке об'єднання «Поліська ластівка».* Малин, 1996. С.114–116.

127. Вегеш М., Міщанин В. Йосип Дудикевич. *Історія України в історичних портретах (Збірник наукових праць) / Відп. за випуск: доктор історичних наук С. В. Віднянський.* Ужгород: Видавництво УЖДУ, 1996. С. 98–101.

128. Вегеш М. Митрополит Андрей Шептицький: історіографічні аспекти. *Проблеми української історіографії: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 30-річчю Українського Історичного Товариства і журналу «Український історик» (2 березня 1996 р.).* Мукачево: Елара, 1996. С.80–88.

129. Вегеш М. Монографія про Український вільний університет: [Рец. на кн.: Віднянський С. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині: Український вільний

університет (1921–1945 рр.). К., 1994]. *Молодь – Україні: (Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету) / Закарп. молодіжн. демократ. союз, Закарпат. Центр соціал. служби для молоді, Україн. асоціація студентів-істориків, Ужгород. держ. ун-т, Історичний факультет, Кафедра історії України, Юридичний факультет, Кафедра історії та теорії держави і права. Ужгород: Закарп. Центр соціал. служби для молоді, 1996. Т.9. С.208–211.*

130. Вегеш М. Олег Ольжич (1907–1944). *Вчені, письменники і політичні діячі про Україну: (Збірник наукових праць) / Ужгород. держ. ун-т., Ужгород. культ.-осв. і благодійне т-во «Карпатське братство». Ужгород, 1996. Вип.2. С.101–105.*

131. Вегеш М. Петро Стерчо (1919–1987). *Вчені, письменники і політичні діячі про Україну: (Збірник наукових праць) / Ужгород. держ. ун-т., Ужгород. культ.-осв. і благодійне т-во «Карпатське братство». Ужгород, 1996. С.83–86.*

132. Вегеш М. Промисловість, сільське господарство і торгівля Карпатської України наприкінці 30-х років. *Проблеми історії, філософії та літературознавства України: (Наукові записки вчених Ужгород. держ. ун-ту) / Ужгород. держ. ун-т. Ужгород, 1996. Вип.1. С.81–105.*

133. Вегеш М. Федір Ревай (1893 – рік смерті невідомий). *Історія України в історичних портретах (Збірник наукових праць) / Відп. за випуск: доктор історичних наук С. В. Віднянський. Ужгород: Видавництво УЖДУ, 1996. С. 89–93.*

134. Вегеш М. Юліан Ревай (1899-1979). *Історія України в історичних портретах (Збірник наукових праць) / Відп. за випуск: доктор історичних наук С. В. Віднянський. Ужгород: Видавництво УЖДУ, 1996. С. 84–88.*

1997

135. Вегеш М. Августин Волошин: Зміна орієнтацій. *Пороги (Прага, Чеська Республіка). 1997. №2. С. 21–22.*

136. Вегеш М. Августин Волошин: Зміна орієнтацій. *Пороги (Прага, Чеська Республіка). 1997. №3. С.19–20.*

137. Вегеш М., Віднянський С. Волошин Августин (1874–1945). *Малий словник історії України* / Мініст. освіти України: [Редколег.: В.Смолій, С.Кульчицький, О.Майборода та ін.]. Київ: Либідь, 1997. С.97–98.

138. Вегеш М. Карпатська Україна 1938–1939 в українській історіографії. *Український історик*. 1997. Т.XXXIV: На пошану Любомира Винара, основника «Українського історика» і Українського Історичного Товариства. З нагоди 65-ліття. С.137–144.

139. Вегеш М. Карпатська Україна в 1938–1939 роках: еволюція оцінок. *Соціально-економічні та етнополітичні зміни в країнах Центральної і Південно-Східної Європи (друга половина 80-х – перша половина 90-х років ХХ ст.)*: Матеріали міжнародної наукової конференції (26–27 вересня 1996 р., м.Ужгород) / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра нової та новітньої історії та історіографії, Науково-дослідний інститут Карпатознавства, Закарп. регіон. цент соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України. Ужгород, 1997. С.96–102.

140. Вегеш М., Віднянський С. Карпатська Україна. *Малий словник історії України* / Мініст. освіти України; [Редколег.: В. Смолій, С. Кульчицький, О. Майборода та ін.]. Київ: Либідь, 1997. С.184.

141. Вегеш М., Віднянський С. «Карпатська Січ». *Малий словник історії України* / Мініст. освіти України; [Редколег.: В. Смолій, С. Кульчицький, О. Майборода та ін.]. Київ: Либідь, 1997. С.184.

142. Вегеш В., Віднянський С. Комуністична партія Закарпатської України. *Малий словник історії України* / Мініст. освіти України; [Редколег.: В. Смолій, С. Кульчицький, О. Майборода та ін.]. Київ: Либідь, 1997. С.205.

143. Вегеш М. Останні дні президента Карпатської України. *Сучасність*. 1997. №7–8. С.159–164.

144. Вегеш М., Данилюк Д. Проблеми історії Закарпаття у науковій спадщині І. Гранчака. *Професор Іван Гранчак: (До 70-річчя від дня народження)* / Упорядкування доктора філологічних наук, професора М. Зимомрі. Ужгород, 1997. С.55–61.

145. Вегеш М., Віднянський С. Ревай Федір. *Малий словник історії України* / Мініст. освіти України; [Редколег.: В. Смолій, С. Кульчицький, О. Майборода та ін.]. Київ: Либідь, 1997. С.334.

146. Вегеш М., Віднянський С. Ревай Юліян. *Малий словник історії України* / Мініст. освіти України; [Редколег.: В. Смолій, С. Кульчицький, О. Майборода та ін.]. Київ: Либідь, 1997. С.334–335.

147. Вегеш М. Розвиток політичних подій в Карпатській Україні (вересень 1938 р. – друга половина березня 1939 р.). *Проблеми історії, філософії та літературознавства України: (Наукові записки вчених Ужгород. держ. ун-ту)*. Ужгород, 1997. Вип.3. С.50–89.

148. Вегеш М., Гранчак І. Шлях у науку – не гладка доріжка, а складна: Інтерв'ю з проф. І. М. Гранчаком. *Професор Іван Гранчак. До 70-річчя від дня народження / Упорядкування доктора філологічних наук, професора М. Зимомрі*. Ужгород, 1997. С.7–37.

1998

149. Вегеш М., Віднянський С. Антиукраїнська і античеська діяльність угорських агентів у Карпатській Україні наприкінці 30-х років. *Сучасність*. 1998. №6. С.78–84.

150. Вегеш М. Антон Брацайко. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України* / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра політології. Ужгород, 1998. Вип.3. С.54–55.

151. Вегеш М. Василь Пачовський і Закарпаття. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України* / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра політології. Ужгород, 1998. Вип.2. С.9–13.

152. Вегеш М. Велич і трагедія Карпатської України. *Белень М. Карпатська Україна в портретах*. Ужгород, 1998. С.5–19.

153. Вегеш М. До питання про діяльність першого автономного уряду Підкарпатської Русі (11–26 жовтня 1938 р.). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: історія* / Мініст. освіти України, Ужгород. держ. ун-т; [Редколег.: І. Ф. Король (голова) та ін.]. Цей випуск присвячено 90-річчю від дня народж. відомого вченого історика М. М. Лелекача і 50-річчю першої наук. конф. проф.-виклад. колективу істфаку Ужгород. держ. ун-ту. Ужгород, 1998. Вип.2. С. 63–66.

154. Вегеш М. «Нова свобода» очима сучасників. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України* / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра політології. Ужгород, 1998. Вип.3. С.50–53.

155. Вегеш М., Король І. Організації української діаспори США і Канади та Карпатська Україна. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: історія* / Мініст. освіти України, Ужгород. держ. ун-т; [Редколег.: І. Ф. Король (голова) та ін.]. Ужгород, 1998. Вип.2. С.67–70.

156. Вегеш М. Преса в Карпатській Україні (1938–1939). *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України* / Ужгородський державний університет, Кафедра політології. Ужгород, 1998. Вип.2. С.29–31.

157. Вегеш М. Преса в Карпатській Україні (1938–1939). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: історія* / Мініст. освіти України, Ужгород. держ. ун-т; [Редколег.: І. Ф. Король (голова) та ін.]. Ужгород, 1998. Вип.2. С.29–31.

158. Вегеш М., Олашин М. Про Карпатську Січ та її команданта: [Рец. на кн.: Дмитро Климпуш – головний командант «Карпатської Січі». Ужгород, 1997] *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України* / Ужгородський державний університет, Кафедра політології. Ужгород, 1998. Вип.2. С.87–89.

159. Вегеш М. Розвиток освіти в Карпатській Україні (1938–1939). *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України* / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра політології. Ужгород, 1998. Вип.2. С.23–28.

160. Вегеш М. Розвій української літератури в Карпатській Україні (1938–1939). *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України* / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра політології. Ужгород, 1998. С.32–35.

161. Вегеш М., Остапець Ю. Роль митрополита Андрея Шептицького у налагодженні громадсько-культурних взаємин Закарпаття і Галичини в міжвоєнний період. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України* / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра політології. Ужгород, 1998. Вип.1. С.12–14.

162. Вегеш М. Угорська дипломатія і розвідка в Карпатській Україні (1938–1939). *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України* / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра політології. Ужгород, 1998. Вип.2. С.17–22.

1999

163. Вегеш М. Августин Волошин в оцінці Гренджі-Донського. *Календар «Просвіти» на 1999 рік / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: П.Федака]. Ужгород, 1999. С.73–74.*

164. Вегеш М. Велич і трагедія Карпатської України. *Наш рідний край.* 1999. 6–7. С.35–36.

165. Вегеш М. Йосип Дудикевич – голова окружної Національної Ради у Воловому. *Красне Поле: Про Карпатську Україну. У 3-х част.; [Упорядн.: Ю.П.Зейкан, В.І.Копейко]. Ужгород: Патент, 1999. Ч.1. С.114–116.*

166. Вегеш М. Карпатська Україна в боротьбі з угорською «п'ятою колоною». *Календар «Просвіти» на 1999 рік / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: П. Федака]. Ужгород, 1999. С.52–53.*

167. Вегеш М. Проблеми історії Закарпаття міжвоєнного періоду у дослідженнях Вікентія Шандора. *Науковий збірник товариства «Просвіта» в Ужгороді: На пошану д-ра Вікентія Шандора; [Редколег.: Й. Баглай, Д. Данилюк, О. Довганич, В. Задорожний, В. Ілько, І. Сенько, П. Федака, О. Хланта, В. Худанич]. Ужгород: Закарп. крайове т-во «Просвіта», 1999. Річник II–III (XVI–XVII). С.64–67.*

168. Вегеш М. Релігія і церква в Карпатській Україні (1938–1939). *Історична школа професора Володимира Задорожного: (Науковий збірник) / Мініст. освіти України, Ужгород. держ. ун-т, Кафедра історії України. Ужгород: Патент, 1999. С.164–178.*

169. Боднар В., Вегеш М. Румунія і Карпатська Україна: З історії українсько-румунського економічного та політичного співробітництва напередодні Другої світової війни 1938–1939 рр. *Relatii romano-ucrainie, istorie si contemporaneitate. Румунсько-українські відносини: історія і сучасність. Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean, 1999. S. 343–347.*

170. Вегеш М., Віднянський С. Українська еміграція в країнах Центральної і Східної Європи і Карпатська Україна (1938–1939 рр.). *Повернення культурного надбання України: проблеми, завдання, перспективи: Матеріали науково-практичної конференції «Симон Наріжний та українська еміграція 20–30-х рр. ХХ ст. у Празі» (Полтава,*

жовтень 1998 р.) / Національна комісія з питань повернення в Україну культурних цінностей, Інститут історії України НАН України. Київ, 1999. С.136–151.

2000

171. Вегеш М., Горват Л. Августин Волошин – президент Карпатської України. *Наш голос*: Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії. 2000. Ч. 59-60. С.19–20.

172. Вегеш М., Горват Л. Августин Волошин – президент Карпатської України. *Наш голос*: Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії. 2000. Ч.61–62. С.19–20.

173. Вегеш М., Федака П. Від «Просвіти» до Карпатської України: (З історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців у 1918–1939 рр.). *Література до 60-річчя Карпатської України. (Із фондів Наукової бібліотеки Ужгородського державного університету)*: Вибрана бібліографія. Ужгород, 2000. С.3–17.

174. Богів О., Вегеш М., Задорожний В. Галичина і Карпатська Україна у 1938–1939 роках. *Україна. Культурна спадщина. Національна свідомість. Державність*: Збірник на пошану професора Юрія Сливки / Національна Академія Наук України, Інститут Українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2000. Вип.7. С.428–444.

175. Вегеш М., Задорожний В. Державно-правовий статус Закарпаття наприкінці 30-х рр. ХХ ст. *Конституційне будівництво в Україні: теорія та практика*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 4-й річниці Конституції України (1–3 червня 2000 р.). / Управління освіти Закарп. обл. держ. адміністр., Вища школа права при Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Закарп. відділення Фонду підтримки науки. Ужгород: Вид-во «Закарпаття», 2000. С.106–114.

176. Вегеш М. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939). *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді: Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії*: Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (Ужгород, 11–12 березня 1999 р.). Ужгород, 2000. Річник IV (XVIII). С.28–32.

177. Вегеш М., Горват Л., Марина В. Румунсько-українські відносини: історія і сучасність. Сату Маре, 1999. 578 с. *Carpatica – Карпатика: Історія і культура Закарпаття ХХ століття* (До 55-річчя возз'єднання Закарпаття з Україною) / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. Ужгород, 2000. Вип.7. С.307–319.

178. Вегеш М. Сторінки історії ОУН–УПА в Закарпатті (1929–50-ті рр.). *Carpatica–Карпатика: Історія і культура Закарпаття ХХ століття*: (До 55-річчя возз'єднання Закарпаття з Україною) / Ужгородський державний університет, НДІ Карпатознавства. Ужгород, 2000. Вип.7. С.51–100.

2001

179. Вегеш М., Токар М. Автономний Земледільський Союз (АЗС). *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове т-во ім. Т.Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [М. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2001. Т.І (А). С.128.

180. Вегеш М., Токар М. Аграрна партія (АП). *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове т-во ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [М. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2001. Т.І (А). С.153.

181. Вегеш М. Березень 1939-го року в Карпатській Україні. *Дукля* (Словацька Республіка). 2001. №3. С.31–35.

182. Вегеш М. Березневі операції угорських військ у Карпатській Україні. *Регіональні студії: Науковий збірник* / Мініст. освіти і науки України, Ужгород. націон. ун-т, Інститут держ. управління та регіонального розвитку; [Редколег.: В. І. Ярема, В. П. Мікловда та ін.]. Ужгород: Ліра, 2001. Вип.1. С.102–107.

183. Вегеш М. Визначний дослідник історії Другої світової війни: (До 70-річчя від дня народження доктора історичних наук О. Д. Довганича). *Carpatica–Карпатика: Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури* / Ужгород. націон. ун-т,

НДІ Карпатознавства. Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001. Вип.8. С.264–293.

184. Вегеш М. Від «Науки» до «Нової свободи»: сторінки історії однієї закарпатської газети. *Carpatica–Карпатика*: Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури / Ужгород. націон. ун-т, НДІ Карпатознавства. – Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001. – Вип.8. С.33–46.

185. Вегеш М., Хоменко О. Культурно-освітня, виховна та наукова діяльність митрополита Андрея Шептицького. *Carpatica–Карпатика*: Актуальні проблеми політичного та етнокультурного розвитку Карпатського регіону в ХІХ–ХХ століттях. Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001. Вип.10. С.250–277.

186. Вегеш М. Національне питання в Карпатській Україні (1938–1939). *Міжетнічні відносини на Закарпатті: стан, тенденції і шляхи подолання*: Матеріали науково-практичної конференції (19–20 січня 2001 р., м. Ужгород) / Закарп. обл. адміністр., Закарп. регіональний центр соціально-економічних та гуманітарних досліджень НАН України, Карпатський фонд – міжнародний фонд «Відродження», Асоціація соціологів Закарпаття; [Під заг. ред. П.В.Токаря]. Ужгород, 2001. С.132–137.

187. Вегеш М. Окупація Карпатської України – увертюра до початку Другої світової війни (1938–1939 рр.). *Міжнародний Науковий Конгрес: Українська історична наука на порозі ХХІ століття*. Чернівці, 2001. Т.2. С.153–157.

188. Вегеш М. Окупація Карпатської України – увертюра до початку Другої світової війни (1938–1939 рр.). *Дар служити науці*. Науковий збірник на пошану доктора історичних наук, професора Володимира Задорожного / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет / Упорядкування, редакція та післямова професора Миколи Зимомрі. Ужгород: «Патент», 2001. С. 31–39.

189. Вегеш М. Рецензія: Румунсько-українські відносини: історія і сучасність. Сату Маре, 1999. 678 с. *Український історичний журнал*. 2001. №2. С.141–146.

190. Вегеш М. Рецензія: Токар Маріан. Проукраїнські політичні партії Закарпаття в 1919–1939 роках. Ужгород, 2001. 176 с. *Carpatica* –

Карпатика: Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури. Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001. Вип.8. С.292–298.

191. Вегеш М. Сторінки історії ОУН–УПА в Закарпатті (1929–1939). *Сучасність*. 2001. №2. С.85–103.

192. Вегеш М. Сторінки історії ОУН-УПА в Закарпатті (1939-50-ті роки). *Сучасність*. 2001. №3. С. 85-97.

2002

193. Вегеш М., Чучка П. Августин Волошин – президент Карпатської України. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 412–454.

194. Вегеш М. Антиукраїнська листівкова агітація в період Карпатської України (1938–1939). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія* / Редколегія: А. Г. Слюсаренко та ін. 2002. Випуски 63-64. С. 47–48.

195. Вегеш М. Біля джерел майбутньої незалежності. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 104–123.

196. Вегеш М. Боротьба проти угорських і польських терористів та угорської «п'ятої колони». *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 293–312.

197. Вегеш М. Бращайко Михайло Михайлович. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 462–464.

198. Вегеш М. Вибрана бібліографія наукових публікацій професора Василя Івановича Худанича. *Carpatica–Карпатика*: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. Ювілейний збірник на пошану доктора історичних наук,

професора Василя Івановича Худанича. Ужгород, 2002. Вип.14. С.56–67.

199. Вегеш М., Худанич В. Виникнення, структура і діяльність Карпатської Січі. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 280–293.

200. Вегеш М. Висновки. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 635–640.

201. Вегеш М. Внутрішньополітичне становище Карпатської України. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 208–222.

202. Вегеш М. Вступ. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 7–12.

203. Вегеш М. Гренджа-Донський Василь Степанович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 472–478.

204. Вегеш М. Державно-правовий статус Закарпаття наприкінці 30-х рр. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 271–278.

205. Вегеш М. Джерела та література про Карпатську Україну. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 642–705.

206. Вегеш М., Довганич О., Худанич В. Джерельна база Карпатської України. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 14–46.

207. Вегеш М. Діяльність автономних урядів краю у галузі культури. Релігія і церква в Карпатській Україні. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 249–271.

208. Вегеш М. Зарубіжна історіографія Карпатської України. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 87–102.

209. Вегеш М. Історія Карпатської України в працях вітчизняних дослідників. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 58–87.

210. Вегеш М., Токар М. Карпатська Україна в мемуарах. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 46–57.

211. Вегеш М. Карпатська Україна у міжнародних відносинах. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 186–208.

212. Вегеш М. Колодзінський Михайло Франьович. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. |С. 490–492.

213. Вегеш М., Хоменко О., Росак В. Культурно-освітня, виховна та наукова діяльність митрополита Андрея Шептицького. *Carpatica*–

Карпатика: Історія і культура Карпат: (До 10-річчя утворення НДІ Карпатознавства) / Ужгород. націон. ун-т, НДІ Карпатознавства. Ужгород, 2002. С.239–271.

214. Вегеш М. Невицький Омелян. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 493–495.

215. Вегеш М. Нелегальні переходи польсько-чеського кордону. Галичани в Карпатській Січі. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 312–328.

216. Вегеш М. Ольжич Олег Олександрович. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 495–496.

217. Вегеш М., Худанич В. Організації української еміграції та Закарпаття (1938–2000 рр.). *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 373–392.

218. Вегеш М., Довганич О., Худанич В. Перелік воїнів Карпатської Січі та активістів Карпатської України, які брали участь у боях, а також репресовані. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 616–634.

219. Вегеш М. Проблеми вітчизняної та зарубіжної історії в науковій спадщині професора В. І. Худанича. *Carpatica–Карпатика*: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. Ювілейний збірник на пошану доктора історичних наук, професора Василя Івановича Худанича. Ужгород, 2002. Вип.14. С.11–41.

220. Вегеш М., Туряниця В. Професор Василь Худанич: сторінки життя і творчості (до 80-річчя від дня народження). *Carpatica–Карпатика*: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших

часів до наших днів. Ювілейний збірник на пошану доктора історичних наук, професора Василя Івановича Худанича. Ужгород, 2002. Вип.14. С.5–10.

221. Вегеш М. Ревай Юліан Іванович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 511–514.

222. Вегеш М. Рогач Іван Андрійович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 514–517.

223. Вегеш М. Соціально-економічне становище Карпатської України. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 222–249.

224. Вегеш М. Тацинець Федір Іванович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 522–527.

225. Вегеш М. Шандор Вікентій Іванович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 533–534.

2003

226. Вегеш М. Августин Волошин про карпатського будителя. *Александръ Духновичъ. 1803–1865. До 200-річчя від дня народження*. Ужгород: Мистецька лінія, 2003. С.226.

227. Вегеш М. Августин Іванович Волошин: 130-річчя з дня народження президента Карпатської України, вченого-педагога (1874–1945). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік*. Рекомендаційний біо-бібліографічний посібник / Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека, Відділ краєзнавчої літератури, Відділ

довідкво-бібліографічної та інформаційної роботи. Ужгород: Видавництво В.Падяка, 2003. С. 82–91.

228. Вегеш М. Автономно-Землеробський Союз. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 26.

229. Вегеш М. Бабота Микола. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. Т. 2. Б-Біо. К., 2003. С. 38.

230. Вегеш М. Бандусяк Микола Михайлович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. Т. 2. Б-Біо. К., 2003. С. 198–199.

231. Вегеш М. Бачинський Едмунд Степанович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. Т. 2. Б-Біо. К., 2003. С. 334.

232. Вегеш М., Токар М. Бенеш Едвард. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. Т. 2. Б-Біо. К., 2003. С. 455–456.

233. Вегеш М., Токар М. Бескид Антін Григорович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. Т. 2. Б-Біо. К., 2003. С. 547.

234. Вегеш М. Брацайки. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. / Редкол.: В.А.Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 373–374.

235. Вегеш М., Горват Л. Василь Пачовський про Закарпаття. Частина перша. *Наш голос*. Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії. 2003. № 111. С. 6–7.

236. Вегеш М., Горват Л. Василь Пачовський про Закарпаття. Частина друга. *Наш голос*. Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії. 2003. № 112. С. 6–7.

237. Вегеш М., Росак В. Велич і трагедія Августина Волошина. *Carpatica–Карпатика*: Історичні та історіографічні студії. До ювілею

доктора історичних наук, професора Володимира Васильовича Грабовецького/ Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2003. Вип. 24. С.265–343.

238. Вегеш М., Віднянський С. Волошин Августин Іванович. *Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 626–627.*

239. Вегеш М., Греченюк Н. Громадсько-політичні і культурні взаємини українців Східної Галичини і Закарпаття в першій половині ХХ ст.: огляд джерел і літератури. *Carpatica–Карпатика*. Випуск 28. Актуальні проблеми політичної історії та духовності Закарпаття /Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2003. С. 28–78.

240. Вегеш М., Греченюк Н. Державотворчі процеси на західноукраїнських землях і Закарпаття (1918-1919). *Carpatica–Карпатика*. Випуск 27. Карпатський регіон: історія і культура /Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2003. С. 59–87.

241. Вегеш М., Довганич О., Хланта О. Семен Юськів: невідомі сторінки біографії. *Carpatica–Карпатика*. Випуск 27. Карпатський регіон: історія і культура /Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2003. С. 111–114.

242. Вегеш М., Гиря В. Угорська іредента на Закарпатті в другій половині 20-х–першій половині 30-х рр. *Carpatica–Карпатика*. Випуск 28. Актуальні проблеми політичної історії та духовності Закарпаття /Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2003. С. 79–94.

243. Вегеш М., Гиря В. Угорський ревізіонізм і Карпатська Україна (1938-1939). *Carpatica–Карпатика*. Випуск 29. НДІ карпатознавства: історія, сучасний стан, перспективи розвитку /Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2003. С. 175–195.

2004

244. Вегеш М. Августин Волошин (1874-1945). *Закарпаття. Хто є хто*. Міжнародне довідково-біографічне видання. Випуск перший. К.: Українська академія геральдики, товарного знаку та логотипу, 2004. С. 12.

245. Вегеш М. Августин Волошин і проблема національної політичної еліти. *Слово* (спецвипуск). Народний журнал Закарпаття. 2004. №2 (40). Вересень – жовтень. С. 16–20.

246. Басараб В., Вегеш М. Августин Волошин у зарубіжній історіографії. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. Випуск 11 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М. М. Вегеш (голова редкол.), Д. Д. Данилюк (заступник голови редкол.) та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2004. С. 132–138.

247. Басараб В., Вегеш М. Августин Волошин у спогадах очевидців. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. Випуск 10 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М. М. Вегеш (голова редкол.), Д. Д. Данилюк (заступник голови редкол.) та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2004. С. 143–153.

248. Вегеш М., Довганич О., Хланта О. Активний просвітянин – жертва репресій. Юськів Семен Пилипович. *Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах*. Книга друга. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 580–582.

249. Вегеш М. Блестів Олександр Васильович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. Т. 3. Біо-Бя. К., 2004. С. 69.

250. Вегеш М. Бойчук Йосип Павлович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. Т. 3. Біо-Бя. К., 2004. С. 208.

251. Вегеш М., Височанський Ю. Болдижар Михайло Миколайович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. Т. 3. Біо-Бя. К., 2004. С. 229.

252. Вегеш М., Мишанич О. Борканюк Олекса Олексійович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна академія наук України;

Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. Т. 3. Біо-Бя. К., 2004. С. 319.

253. Вегеш М., Габор В. Бращайко Михайло Михайлович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. Т. 3. Біо-Бя. К., 2004. С. 438.

254. Вегеш М. Бращайко Юлій Михайлович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. Т. 3. Біо-Бя. К., 2004. С. 438–439.

255. Вегеш М., Данилюк Д. Бродій Андрій Іванович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна академія наук України; Наукове товариство Шевченка; Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України. Т. 3. Біо-Бя. К., 2004. С. 475.

256. Вегеш М. Василь Гренджа-Донський (1897–1974). *Закарпаття. Хто є хто*. Міжнародне довідково-біографічне видання. Випуск перший. К.: Українська академія геральдики, товарного знаку та логотипу, 2004. С. 13.

257. Вегеш М. Від учителя до президента Карпатської України. Волошин Августин Іванович. *Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 367–373.

258. Вегеш М. Геровський Олексій Юліанович (1883-1972). *Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Т. 2*. К.: Наукова думка, 2004. С. 93.

259. Вегеш М. Гренджа-Донський Василь Степанович (1897-1974). *Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В .А. Смолій (голова) та ін. Т. 2*. К.: Наукова думка, 2004. С. 192.

260. Вегеш М., Токар М. Рецензія: Політична історія України. ХХ століття: У шести томах (К.: Видавництво «Генеза», 2003–2004). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. Випуск 11 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М. М. Вегеш (голова редкол.), Д. Д. Данилюк (заступник голови редкол.) та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2004. С. 222–227.

261. Вегеш М. Українське Закарпаття в контексті загальнонаціонального визвольного руху. *Августин Волошин як український державник, педагог і релігійний діяч*. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня

народження Героя України, о. Августина Волошина і 65-річчю проголошення Карпатської України 16 березня 2004 року. Київ: Видавництво «Прецедент», 2004. С. 23–33.

262. Вегеш М., Горват Л. Феномен Августина Волошина через призму політичного лідерства. *Carpatica–Карпатика*. Випуск 30. Исторична школа професора Володимира Задорожного. Науковий збірник. Випуск 2 /Національна академія наук України; Інститут історії України; Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Науково-дослідницький інститут карпатознавства. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2004. С. 87–94.

263. Вегеш М., Токар М. Фундаментальна праця українських істориків і політологів [Рец. на видання: Політична історія України. ХХ століття: В 6 т. Київ: Видавництво «Генеза», 2003–2004]. *Політичний менеджмент*. Український науковий журнал. 2004. №5(8). С. 167–173.

264. Вегеш М., Греченюк Н. A galiciai ukranok es Karpatalja 1938-1939-ben. *Karpatalja 1938-1941. Magyar es Ukran Torteneti kozelites. Szerkesztette: Fedinec Csilla*. Budapest: Teleki Laszlo Alapitvany, 2004. 53–70 old.

265. Вегеш М. Karpati Ukrajna belpolitikai helyzete, 1938-1939. *Karpatalja 1938-1941. Magyar es Ukran Torteneti kozelites. Szerkesztette: Fedinec Csilla*. Budapest: Teleki Laszlo Alapitvany, 2004. 21–36 old.

2005

266. Вегеш М., Токар М. Августин Волошин – політик: від керівника партії до президента Карпатської України. *Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України*. Ужгород: Карпати, 2005. С. 103–145.

267. Вегеш М. Августин Волошин у вітчизняній історіографії. *Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України*. Ужгород: Карпати, 2005. С. 12–30.

268. Вегеш М. Августин Волошин у спогадах очевидців. *Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України*. Ужгород: Карпати, 2005. С. 40–70.

269. Басараб В., Вегеш М. Августин Волошин. Документи і матеріали. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. Випуск 13 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М. Вегеш (гол.

ред.), С. Віднянський, Д. Данилюк та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2005. С. 102–145.

270. Вегеш М. Ванат Іван Іванович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна академія наук України; Наукове Товариство ім. Шевченка; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Том 4. В-Вог. К., 2005. С. 62.

271. Вегеш М., Кляп М., Тарасюк В., Токар М. Висновки. *Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України*. Ужгород: Карпати, 2005. С. 442–460.

272. Вегеш М., Токар М. Вступ. *Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України*. Ужгород: Карпати, 2005. С. 5–10.

273. Вегеш М., Токар М. Дитячі та юнацькі роки. Формування світогляду Августина Волошина. *Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України*. Ужгород: Карпати, 2005. С. 72–83.

274. Басараб В., Вегеш М. Життєвий шлях Августина Волошина. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. Випуск 13 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М. Вегеш (гол. ред.), С. Віднянський, Д. Данилюк та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2005. С. 8–48.

275. Вегеш М., Токар М. Останні роки життя. *Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України*. Ужгород: Карпати, 2005. С. 103–170.

276. Вегеш М. Педагогічна і громадсько-політична діяльність Августина Волошина в зарубіжній історіографії. *Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України*. Ужгород: Карпати, 2005. С. 30–40.

277. Вегеш М., Токар М. Період зрілості А. Волошина. *Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України*. Ужгород: Карпати, 2005. С. 83–103.

278. Вегеш М. Худанич Василь Іванович. *Наукова еліта Закарпаття*. Доктори наук, професори Ужгородського національного університету / Редакційна колегія: М. М. Вегеш, Л. О. Белей, О. Г. Сливка, І. П. Студеняк, В. В. Марина. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 142–143.

2006

279. Басараб В., Вегеш М. Августин Волошин: політик, державотворець, людина. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* Випуск 6. Ужгород: «Поліграфцентр Ліра», 2006. С. 31–35.

280. Вегеш М. Волошин Августин Іванович. *Енциклопедія Сучасної України.* Т. 5 (Вод-Гн) / Національна академія наук України, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. К., 2006. С. 120.

281. Вегеш М. Габовда Михайло Дмитрович. *Енциклопедія Сучасної України.* Т. 5 (Вод-Гн) / Національна академія наук України, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. К., 2006. С. 249.

282. Вегеш М. Глуханіч Андрій. *Енциклопедія Сучасної України.* Т. 5 (Вод-Гн) / Національна академія наук України, Наукове товариство ім. Шевченка, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. К., 2006. С. 680.

283. Вегеш М. Голота Яків. *Енциклопедія Сучасної України.* Т. 6. Го-Гю / Національна академія наук України; Наукове Товариство ім. Шевченка; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. К., 2006. С. 105.

284. Вегеш М. Грига Іван Іванович. *Енциклопедія Сучасної України.* Т. 6. Го-Гю / Національна академія наук України; Наукове Товариство ім. Шевченка; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. К., 2006. С. 424.

285. Вегеш М. Державотворчі процеси в Західно-Українській Народній республіці (1918-1919). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* Випуск 6. Ужгород: «Поліграфцентр Ліра», 2006. С. 13–20.

286. Вегеш М. Іван Михайлович Гранчак. *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік:* Рекомендаційний бібліографічний покажчик / Укладачі: Т.І.Васильєва; Науковий редактор В.І.Падяк; Відповідальна за випуск Л.З.Григаш; Випусковий редактор Л.О.Ільченко. Ужгород: Видавництво В.Падяка, 2006. С. 374–377.

287. Вегеш М. Повернуто із забуття. *Вакула Н. Нариси з історії медицини Закарпаття. З давніх часів до 40-х років ХХ століття.* Ужгород: Мистецька лінія, 2006. С. 4–5.

2007

288. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. Бібліографія. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 189–207.

289. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. Документи і матеріали. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 115–188.

290. Вегеш М. Августин Волошин: Біографія, бібліографія, документи. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 3–114.

291. Вегеш М. Архівні джерела з історії Карпатської України. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 291–293.

292. Вегеш М. Бабота Микола. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 293–294.

293. Вегеш М. Бандусяк Микола. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 294.

294. Вегеш М. Бачинський Едмунд Степанович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 294–295.

295. Вегеш М. Блестів Олександр Васильович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 295.

296. Вегеш М. Болдижар Михайло Миколайович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 295.

297. Вегеш М. Борканюк Олексій Олексійович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 295–296.

298. Вегеш М. Бращайко Михайло Михайлович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 296–297.

299. Вегеш М. Бращайко Юлій Михайлович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 297–298.

300. Вегеш М. Бродій Андрій Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 298–299.

301. Вегеш М. Ванат Іван Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 299.

302. Вегеш М. Василь Гренджа-Донський. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 242–280.

303. Вегеш М. Вибори до Союму Карпатської України. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 301.

304. Вегеш М. Визначний дослідник історії Другої світової війни. Довганич О.Д. *Карпатська Україна в боротьбі за незалежність: Репресії проти її оборонців та керівних діячів*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 111–138.

305. Вегеш М. Віденський арбітраж 2 листопада 1938 р. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 301–302.

306. Вегеш М. Військовий міністр Карпатської України Степан Клочурак. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 215–216.

307. Вегеш М. Вікентій Шандор – дипломат Карпато-Української держави. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 223–226.

308. Вегеш М. Вітчизняна історіографія Карпатської України. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 306–308.

309. Вегеш М. Ворон Андрій Михайлович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 308–309.

310. Вегеш М. Галичина і Карпатська Україна. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 309–311.

311. Вегеш М. Голота Яків. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 311.*

312. Вегеш М. Гренджа-Донська Аліса Василівна. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 111.*

313. Вегеш М. Гренджа-Донська Аліса Василівна. *Енциклопедія Сучасної України. Том 7. Г – Ді / Національна академія наук України; Наукове Товариство ім. Шевченка; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Київ, 2007. С. 84.*

314. Вегеш М. Грига Іван Іванович. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 312–313.*

315. Вегеш М. Гренджа-Донська Аліса (Зірка) Василівна. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 311–312.*

316. Вегеш М. Державно-правовий статус Підкарпатської Русі – Карпатської України. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 313–315.*

317. Вегеш М. Долинай Микола Петрович. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 315–316.*

318. Вегеш М. Жаткович Григорій Ігнатій Павлович. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 316–317.*

319. Вегеш М. Желтвай Віктор Юлійович. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 317.*

320. Вегеш М. Закарпатське товариство «Просвіта». *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 318–319.*

321. Вегеш М. Законотворець Карпатської України Михайло Брацайко. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 213–215.*

322. Вегеш М. Зарубіжна історіографія Карпатської України. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 320–323.*

323. Вегеш М. Карпатська Січ, Організація народної оборони Карпатська Січ (ОНОКС). *Енциклопедія історії України*. Т. 4. Ка-Ком. К.: Наукова думка, 2007. С. 121–122.

324. Вегеш М. Карпатська Україна в мемуарах. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 323–324.

325. Вегеш М. Карпатська Україна. *Енциклопедія історії України*. Т. 4. Ка-Ком / Національна академія наук України; Наукове Товариство ім. Шевченка; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. К.: Наукова думка, 2007. С. 122.

326. Вегеш М. Климпуш Дмитро Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 324.

327. Вегеш М. Климпуш Дмитро. *Енциклопедія історії України*. Т. 4. Ка-Ком. К.: Наукова думка, 2007. С. 351.

328. Вегеш М. Колодзінський Михайло Франьович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 324–325.

329. Вегеш М. Командант колочавських січовиків Микола Шимоня. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 233–239.

330. Вегеш М. Конференція в Комарно (9–13 жовтня 1938 р.). *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 326.

331. Вегеш М. Коссак Зенон. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 326–327.

332. Вегеш М. Лар Василь Васильович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 328.

333. Вегеш М. Література в Карпатській Україні. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 329–330.

334. Вегеш М. Міжгірські інтелігенти Степан Фігура і Яків Завальницький. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 230–233.

335. Вегеш М. Мушинка Микола. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 333–335.

336. Вегеш М. Мюнхенська конференція. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 335–336.

337. Вегеш М. Невицький Омелян. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 338–339.

338. Вегеш М. Няраді Діонісій Янкович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 341.

339. Вегеш М. Олег Ольжич в Карпатській Україні. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 219–220.

340. Вегеш М. Організації української еміграції. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 341–343.

341. Вегеш М. Організація Народної Оборони Карпатська Січ (ОНОКС). *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 343–344.

342. Вегеш М. Освіта в Карпатській Україні. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 344–345.

343. Вегеш М. Особистий секретар Августина Волошина Іван Рогач. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 221–223.

344. Вегеш М. Пазуханич Юрій Георгійович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 346.

345. Вегеш М. Парканій Іван Федорович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 346–347.

346. Вегеш М. Пекар Василь Атанасійович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 347–348.

347. Вегеш М. Полковник Михайло Колодзінський – Гузар в Карпатській Україні. *Карпатська Україна в портретах* /

Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 217–218.

348. Вегеш М. Польські терористи. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 349.

349. Вегеш М. Поручник Карпатської Січі Федір Тацинець – Крот. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 226–230.

350. Вегеш М. Ревай Федір Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 350–351.

351. Вегеш М. Ревай Юліан Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 351–352.

352. Вегеш М. Рогач Іван Андрійович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 352–353.

353. Вегеш М. Родовід Августина Волошина. *Іван Сенько. Келечин – рідне село Августина Волошина: Історико-етнографічний нарис*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2007. С. 64–65.

354. Вегеш М. Росоха Степан Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 353.

355. Вегеш М. Русское культурно-просветительское общество имени Александра Духновича. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 353–354.

356. Вегеш М. Соїм Карпатської України. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 357–358.

357. Вегеш М. Степан Маріконь про Олексу Блистіва. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 239–241.

358. Вегеш М. Стерчо Петро Юрійович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 359.

359. Вегеш М. Стойка Олександр. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 359–360.

360. Вегеш М. Тацинець Федір Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 360.

361. Вегеш М. Угорська іредента. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 361.

362. Вегеш М. Угорське вторгнення в Карпатську Україну. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 361–362.

363. Вегеш М. Угорські терористи. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 363–364.

364. Вегеш М. Українська преса Східної Галичини. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 364.

365. Вегеш М. Українське Національне Об'єднання. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 365.

366. Вегеш М. Феделеш Кирило Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 366.

367. Вегеш М. Фединець Олександр Васильович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 366–367.

368. Вегеш М. Федір Ревай – голова УНО. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 211–213.

369. Вегеш М. Фенцик Степан Андрійович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 367–368.

370. Вегеш М. Химинець Юліан. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 368–369.

371. Вегеш М. Хіра Олександр Корнилович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 369.

372. Вегеш М. Худанич Василь. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 370.

373. Вегеш М. Шандор Вікентій Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 370–371.

374. Вегеш М. Шерегій Юрій – Августин. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 371.

375. Вегеш М. Шпонтан Іван Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 371–372.

376. Вегеш М. Штефан Августин Емілійович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 372–373.

377. Вегеш М. Щоденник В. Гренджі-Донського «Щастя і горе Карпатської України». *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 373–374.

378. Вегеш М. Юліан Ревай – міністр Карпатської України. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 209–210.

2008

379. Вегеш М. Довганич Омелян Дмитрович. *Енциклопедія Сучасної України*. Том 8. Дл – Дя. Додаток. А – Г / Національна академія наук України; Наукове Товариство ім. Шевченка; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Київ, 2008. С. 172.

380. Вегеш М. Карпатська Україна: на світанку свободи. *Європа – Центр*. Міжнародний суспільно-політичний журнал. 2008. №4 (24). С. 4–15.

2009

381. Басараб В., Вегеш М. Августин Волошин у спогадах племінниці Емілії Дутки, ЧСВВ. *Благовісник: Журнал Мукачівської греко-католицької єпархії*. 2009. №4 (201). С. 10–11.

382. Вегеш М. Велич і трагедія Карпатської України. *Альманах Українського Народного Союзу 2009*. Річник 99-ий. Карпатській Україні – 70 років. Персиппані – Нью Джерсі (США): Видавництво «Свобода», 2009. С. 47–56.

383. Вегеш М. Історичне значення Карпатської України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Історія. Випуск 22. 70-річчю від дня народження доктора історичних наук, професора Володимира Євгеновича Задорожного / М-во освіти і науки України; ДВНЗ «Ужгородський нац. ун-т»; Іст. ф-т. [Редкол.: М. М. Вегеш (голова редкол.), С. В. Віднянський, Д. Д. Данилюк, В. Є. Задорожний, І. М. Ліхтей, І. О. Мандрик, М. В. Олашин, М. П. Тиводар, В. І. Фенич]. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2009. С. 68–71.

384. Вегеш М., Марина В. Карпатська Україна на фоні міжнародних відносин. Незалежність Карпатської України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія. Випуск 11. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2009. С. 19–26.

385. Вегеш М. Незалежність Карпатської України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія. Випуск 11. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2009. С. 3–15.

386. Вегеш М., Токар М. Вступ. *Августин Волошин*. Життя і помисли президента Карпатської України / 2-ге видання, доповнене. Ужгород: Карпати, 2009. С. 5–10.

387. Вегеш М. Августин Волошин у вітчизняній історіографії. *Августин Волошин*. Життя і помисли президента Карпатської України / 2-ге видання, доповнене. Ужгород: Карпати, 2009. С. 11–30.

388. Вегеш М. Педагогічна і громадсько-політична діяльність Августина Волошина в зарубіжній історіографії. *Августин Волошин*. Життя і помисли президента Карпатської України / 2-ге видання, доповнене. Ужгород: Карпати, 2009. С. 30–40.

389. Вегеш М. Августин Волошин у спогадах очевидців. *Августин Волошин*. Життя і помисли президента Карпатської України / 2-ге видання, доповнене. Ужгород: Карпати, 2009. С. 40–70.

390. Вегеш М., Токар М. Дитячі та юнацькі роки. Формування світогляду Августина Волошина. *Августин Волошин*. Життя і помисли президента Карпатської України / 2-ге видання, доповнене. Ужгород: Карпати, 2009. С. 71–83.

391. Вегеш М., Токар М. Період зрілості Августина Волошина. *Августин Волошин*. Життя і помисли президента Карпатської України / 2-ге видання, доповнене. Ужгород: Карпати, 2009. С. 83–103.

392. Вегеш М., Токар М. Августин Волошин – політик: від керівника партії до президента Карпатської України. *Августин*

Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України / 2-ге видання, доповнене. Ужгород: Карпати, 2009. С. 103–145.

393. Вегеш М., Токар М. Останні роки життя. *Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України / 2-ге видання, доповнене.* Ужгород: Карпати, 2009. С. 145–170.

394. Вегеш М., Кляп М., Тарасюк В., Токар М. Висновки. *Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України / 2-ге видання, доповнене.* Ужгород: Карпати, 2009. С. 442–455.

2010

395. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Василь Лар. *Карпатська Україна: Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії / Упорядкування – С. Д. Федака; передмова – О. М. Корсун, О. М. Пагіря; ред. колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака.* Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 587.

396. Вегеш М., Токар М. Галичина і Карпатська Україна. *Закарпаття 1919-2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання) / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець; [Редколег. Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; Відп. за вип. М. Токар]. Ужгород: Ліра, 2010. С. 117–120.

397. Вегеш М., Токар М. Діяльність другого крайового уряду. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання) / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець; [Редколег. Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; Відп. за вип. М. Токар]. Ужгород: Ліра, 2010. С. 114–117.

398. Вегеш М., Токар М. Діяльність першого крайового уряду. *Закарпаття 1919-2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання) / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець; [Редколег. Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; Відп. за вип. М. Токар]. Ужгород: Ліра, 2010. С. 111–114.

399. Вегеш М., Токар М. Закарпатський крайовий комітет Комуністичної партії Чехо-Словаччини. *Енциклопедія Сучасної*

України. Т. 10 (З – Зор) / Національна академія наук України; Наукове Товариство ім. Шевченка; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. К., 2010. С. 151.

400. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Іван Шпонтанк. *Карпатська Україна: Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії / Упорядкування – С. Д. Федака; передмова – О. М. Корсун, О. М. Пагіря; ред. колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 530–531.*

401. Вегеш М. Історичне значення Карпатської України. *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів – Ужгород, 2010. С. 9–13.

402. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Кирило Феделеш. *Карпатська Україна: Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії / Упорядкування – С. Д. Федака; передмова – О. М. Корсун, О. М. Пагіря; ред. колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 245–246.*

403. Вегеш М., Токар М. Мюнхенська конференція. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання) / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець; [Редколег. Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; Відп. за вип. М. Токар]. Ужгород: Ліра, 2010. С. 107–108.

404. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Олександр Хіра. *Карпатська Україна: Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії / Упорядкування – С. Д. Федака; передмова – О. М. Корсун, О. М. Пагіря; ред. колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 572.*

405. Вегеш М., Токар М. Переговори в Комарно. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання) / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець;

[Редколег. Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; Відп. за вип. М. Токар]. Ужгород: Ліра, 2010. С. 109–110.

406. Вегеш М., Токар М. Перший Віденський арбітраж. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання) / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець; [Редколег. Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; Відп. за вип. М. Токар]. Ужгород: Ліра, 2010. С. 110–111.

407. Вегеш М., Токар М. Політичний режим і вибори до Сойму Карпатської України. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання) / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець; [Редколег. Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; Відп. за вип. М. Токар]. Ужгород: Ліра, 2010. С. 120–124.

408. Вегеш М., Токар М. Проголошення незалежності Карпатської України. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання) / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець; [Редколег. Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; Відп. за вип. М. Токар]. Ужгород: Ліра, 2010. С. 124–126.

409. Вегеш М., Токар М. Релігійне питання в Карпатській Україні. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання) / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець; [Редколег. Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; Відп. за вип. М. Токар]. Ужгород: Ліра, 2010. С. 139–141.

410. Вегеш М., Фединець Ч., Токар М., Остапець Ю. Унікальність Закарпаття в його історії. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання) / Під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець; [Редколег. Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; Відп. за вип. М. Токар]. Ужгород: Ліра, 2010. С. 15–19.

411. Вегеш М., Токар М. A müncheni egyezmény. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 91–93.

412. Вегеш М., Токар М. Komáromi tárgyalások. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 93–94.

413. Bereş M., Tokap M. Az első bécsi döntés. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 94–95.

414. Bereş M., Tokap M. Az első kárpátaljai kormány tevékenysége. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 95–98.

415. Bereş M., Tokap M. A második kárpátaljai kormány tevékenysége. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 98–100.

416. Bereş M., Tokap M. Galícia és Kárpáti Ukrajna. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 100–102.

417. Bereş M., Tokap M. Kárpáti Ukrajna politikai rendszere és választások a szojmba. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 102–106.

418. Bereş M., Tokap M. Kárpáti Ukrajna függetlenségének kikiáltása. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 106–107.

419. Bereş M., Tokap M. Kárpáti Ukrajna egyházi ügyei. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 117–119.

420. Bereş M., Tokap M., Остапeць Ю., Фединець Ч. Az ISMERETLEN ISMERŐS KÁRPÁTALJA. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 15–18.

2011

421. Bereş M. та ін. Історія, насичена подіями. *Хроніка Закарпаття. 1867–2010*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. С. 5–6.

2012

422. Вегеш М. Загрози Срібної Землі. *Гиря В. Угорська іредента в міжвоєнному Закарпатті («угорський фактор» у суспільно-політичному житті)*. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2012. С. 3–4.

423. Вегеш М. Ревай Федір. *Енциклопедія історії України*. Т. 9. К.: Наукова думка, 2012. С. 147.

424. Вегеш М. Ревай Юліан. *Енциклопедія історії України*. Т. 9. К.: Наукова думка, 2012. С. 147.

425. Вегеш М. Росоха Степан. *Енциклопедія історії України*. Т. 9. К.: Наукова думка, 2012. С. 338.

426. Вегеш М. Світлі тіні народу. *Стряпко І. Товариство «Просвіта» в громадсько-політичному та культурному житті Закарпаття (1920-1939)*. Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2012. С. 3–4.

2013

427. Вегеш М. Karpatska Ukrajina. *Zakarpatska Ukrajina: povijest – tradicija – identitet. Zbornik radova (prijevod s ukrajinskoga)*. Priredio Jevgenij Pascenko. Zagreb, 2013. S. 157–162.

2014

428. Вегеш М. Августин Волошин (1874–1945). *Закарпаття автентичне*. Аудіовізуальна версія міжнародного довідника «Закарпаття. Хто є хто». Видання друге. Ужгород, 2014. С.10–11.

429. Вегеш М. Василь Ґренджа-Донський (1897–1974). *Закарпаття автентичне*. Аудіовізуальна версія міжнародного довідника «Закарпаття. Хто є хто». Видання друге. Ужгород, 2014. С. 12–13.

2015

430. Вегеш М., Горват Л. Особливості українсько-румунських політичних взаємин напередодні Другої світової війни (на прикладі Карпатської України). *Relatii Romano-ucrainene, istorie si contemporaneitate. Rumanсько-українські відносини. Історія та*

сучасність. *Romanian-ukrainian relations, history and present*. Editura Muzeului Satmarean, 2015. С. 84–90.

2016

431. Вегеш М., Задорожний В. Велич і трагедія Карпатської України / Видання друге. *Задорожний Володимир Євгенович. Історіографічні студії* / Передмова Івана Хланти. Ужгород: Гражда, 2016. С. 310–358.

432. Вегеш М., Задорожний В. Державно-правовий статус Закарпаття наприкінці 30-х рр. *Задорожний Володимир Євгенович. Історіографічні студії* / Передмова Івана Хланти. Ужгород: Гражда, 2016. С. 293–298.

433. Вегеш М., Задорожний В. Карпатська Україна – незалежна держава. Міжнародний фактор. Внутрішній фактор. Замість висновків. *Задорожний Володимир Євгенович. Історіографічні студії* / Передмова Івана Хланти. Ужгород: Гражда, 2016. С. 359–366.

434. Вегеш М., Задорожний В. Карпатська Україна 1938–1939 років: новий підхід до проблеми. До 54-ї річниці Карпатської України. *Задорожний Володимир Євгенович. Історіографічні студії* / Передмова Івана Хланти. Ужгород: Гражда, 2016. С. 366–374.

435. Вегеш М., Задорожний В. Карпатська Україна 1938–1939 рр. у світлі європейської періодики. *Задорожний Володимир Євгенович. Історіографічні студії* / Передмова Івана Хланти. Ужгород: Гражда, 2016. С. 374–381.

436. Вегеш М. Лар Василь Васильович. *Енциклопедія Сучасної України*. Т. 16. Куз – Лев / Національна академія наук України; Наукове Товариство ім. Шевченка; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. К., 2016. С. 545–546.

437. Вегеш М., Токар М. Локота Іван Прокопович. *Енциклопедія Сучасної України*. Т. 17. Лег – Лощ / Національна академія наук України; Наукове Товариство ім. Шевченка; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. К., 2016. С. 643.

2017

438. Басараб В., Вегеш М. Августин Волошин у спогадах племінниці Емілії Дутки. *Отець Августин Волошин в документах та пам'яті народній*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2017. С. 43–50.

439. Вегеш М. [Рец.: Історія політичної думки України: підручник / За заг. ред. Н.М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000. 632 с.]. *Актуальні проблеми політичної науки*. Випуск перший. Ужгород: «ФОП Сабов А.М.», 2017. С. 152–156.

2018

440. Вегеш М. Гібридна війна польських диверсантів у Карпатській Україні (1938–1939). *Європа і політика*. Матеріали науково-практичної конференції «Україна – ЄС: двосторонні відносини у контексті загострення гібридної війни, конфлікту політик пам'яті та забезпечення прав національних меншин» (м. Ужгород, 3 травня 2018 року). Ужгород, 2018. С. 57–62.

441. Вегеш М. Гібридна війна угорських і польських терористів у Карпатській Україні (1938–1939). *Актуальні проблеми політичної науки*. Випуск другий. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. С. 88–103.

442. Вегеш М., Палінчак М. Державно-правові основи існування Карпато-Української держави (1938–1939). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні відносини. Випуск 3. Ужгород, 2018. С. 17–28.

443. Вегеш М. Еволюція державно-правового статусу Закарпаття (Підкарпатської Русі – Карпатської України) у міжвоєнний період. *Актуальні проблеми політичної науки*. Випуск третій. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. С. 160–171.

444. Вегеш М., Горват Л. «Закарпатське питання» у міжнародній політиці напередодні Другої світової війни (1938–1939). *Lucrarile Simpozionului International. Relatii Romano-ucrainene. Istorie si contemporaneitate. Romanian-Ukrainian relations. History and contemporaneity. Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність*. *Tasnad*, 26-28 octombrie 2017. Editory Irina Liuba Horvat. Anastasia Vehesh. Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean – Cluj Napoca: Editura Econ Transilvan, 2018. S. 135–173.

445. Вегеш М., Горват Л. Закарпаття напередодні Другої світової війни: геополітичні аспекти. *Актуальні проблеми політичної науки*. Випуск п'ятий. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. С. 4–57.

446. Вегеш М. Карпатська Україна і польські терористи [Рец.: Домбровський Даріуш. Польща і Закарпаття: 1938-1939. К.: Темпора,

2012. 392 с.]. *Актуальні проблеми політичної науки*. Випуск третій. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. С. 220–228.

447. Вегеш М., Палінчак М. Релігія і церква в Карпатській Україні (1938–1939). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні відносини. Випуск 4. Ужгород, 2018. С. 89–98.

448. Вегеш М., Віднянський С. Рецензія на монографію Д. Домбровського Польща і Закарпаття: 1938–1939. Київ: Темпора, 2012. 392 с. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. Міжвідомчий збірник наукових праць. Випуск 27. Відп. ред. С. В. Віднянський. Київ: Інститут історії України НАН України, 2018. С. 363–373.

449. Вегеш М., Гиря В. Угорський ревізіонізм проти Чехословацької республіки і Закарпаття (20–30-ті роки ХХ ст.). *Актуальні проблеми політичної науки*. Випуск третій. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. С. 171–197.

450. Вегеш М., Гиря В. Чехословацька Республіка в часи центральноєвропейської політичної кризи (Мюнхенська конференція 29–30 вересня 1938 р.). *Вибір 2019*. Матеріали науково-практичної конференції «Електоральні процеси в Україні: загальнонаціональні особливості та регіональні виборчі практики». Ужгород, 2018. С. 102–112.

451. Вегеш М., Гиря В. Чехословацька Республіка і Карпатська Україна: між Мюнхеном, Комарно і Віденським арбітражем. *Вибір 2019*. Матеріали науково-практичної конференції «Електоральні процеси в Україні: загальнонаціональні особливості та регіональні виборчі практики». Ужгород, 2018. С. 112–119.

452. Вегеш М., Гиря В. Як голосували закарпатці в 39-му? (Електоральні настрої населення Закарпаття під час виборів до Союму Карпатської України). *Вибір 2019*. Матеріали науково-практичної конференції «Електоральні процеси в Україні: загальнонаціональні особливості та регіональні виборчі практики». Ужгород, 2018. С. 6–11.

2019

453. Вегеш М., Гиря В. Законотворець Карпатської України Михайло Брацайко. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності

Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика й громадсько-культурного мислителя Августина Волошина (м. Ужгород, 14 березня 2019 року). Ужгород, 2019. С. 148–151.

454. Вегеш М., Гиря В. Карпатська Україна і Угорщина. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика й громадсько-культурного мислителя Августина Волошина (м. Ужгород, 14 березня 2019 року). Ужгород, 2019. С. 53–63.

455. Вегеш М. Карпатська Україна: непрості відповіді на непрості запитання. Інтерв'ю Олександрю Гаврошу. *Гаврош О. Нескорена Карпатська Україна*. Серія «Ім'я на обкладинці». Випуск XIII. Тернопіль: Богдан, 2019. С. 24–49.

456. Вегеш М. Нелегальні переходи українців Східної Галичини у Карпатську Україну і реакція польського уряду (1938–1939 рр.). *Міжнародний науковий вісник. International Scientific Herald*. 2019. Випуск 1-2 (19-20). С. 29–47.

457. Вегеш М. Провідник українського національного відродження [Рец. Басараб В. Державотворча концепція та національно-патріотичні ідеї митрополита Андрея Шептицького. Ужгород: Гражда, 2019. 232 с.]. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія / М-во освіти і науки України; Держ. вищ. навч. заклад «Ужгород. нац. ун-т, Ф-т історії та міжнародних відносин»*; [Редкол.: Ю. В. Данилець (головний редактор та ін.)]. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2019. Вип. 1 (40). С. 235–237.

458. Вегеш М., Палінчак М. Релігійне життя в Карпатській Україні. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика й громадсько-культурного мислителя Августина Волошина (м. Ужгород, 14 березня 2019 року). Ужгород, 2019. С. 43–53.

459. Вегеш М., Горват Л. Релігія і церква в Карпатській Україні. *Relatii Romano-ucrainene. Istorie si contemporaneitate. Romanian-Ukrainian relations. History and contemporaneity. Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність*. Editory Irina Liuba Horvat. Anastasia

Vehesh. Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean – Bucuresti: Editura RCR Editorial, 2019. С. 271–284.

460. Вегеш М., Віднянський С. Рецензія на монографію В. Басараба: Державотворча концепція та національно-патріотичні ідеї митрополита Андрея Шептицького. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2019. 232 с. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. Випуск 28: Міжвідомчий збірник наукових праць / Відповідальний редактор С. В. Віднянський. К.: Інститут історії України НАН України, 2019. С. 398–410.

461. Вегеш М. Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність: До двадцятиріччя виходу у світ першого наукового збірника (замість передмови). *Relatii Romano-ucrainene. Istorie si contemporaneitate. Romanian-Ukrainian relations. History and contemporaneity. Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність*. Editory Irina Liuba Horvat. Anastasia Vehesh. Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean – Bucuresti: Editura RCR Editorial, 2019. С. 13–26.

462. Вегеш М. Суди і прокуратура в Карпатській Україні (1938–1939). *International scientific and practical conference devoted to the celebration of 5th anniversary of Visegrad Journal on Human Rights «Development of Legal science: choice mechanisms and priorities implementation»: Conderence proceedings. June 7-8. 2019*. Snina: Izdevnieciba «Baltija Publishing». С. 48–53.

463. Вегеш М. Угорський і польський терор у Карпатській Україні. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14-15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендъел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 186–210.

464. Вегеш М., Гиря В. Федір Ревай – голова УНО. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика й громадсько-культурного мислителя Августина Волошина (м. Ужгород, 14 березня 2019 року). Ужгород, 2019. С. 143–147.

465. Вегеш М., Палінчак М. Чехословаччина та Карпатська Україна (1938–1939 рр.): від Мюнхенської конференції до «гібридної війни».

Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні відносини. 2019. Випуск 6. С. 54-70.

466. Вегеш М., Гиря В. Юліан Ревай – міністр Карпатської України. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика й громадсько-культурного мислителя Августина Волошина (м. Ужгород, 14 березня 2019 року). Ужгород, 2019. С. 140–143.

467. Вегеш М. Introduction. *Metropolitan Andrey Sheptytsky and the Greek Catholic in Eastern Galicia and Transcarpathia: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, Ye. B. Kish etc. (SENSE)*. Lviv – Torun: Liha-Pres, 2019. P. 2–3.

468. Вегеш М. Religion and Church in Carpathian Ukraine. *Metropolitan Andrey Sheptytsky and the Greek Catholic in Eastern Galicia and Transcarpathia: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, Ye. B. Kish etc. (SENSE)*. Lviv – Torun: Liha-Pres, 2019. P. 113–125.

469. Вегеш М. Conclusions. *Metropolitan Andrey Sheptytsky and the Greek Catholic in Eastern Galicia and Transcarpathia: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, Ye. B. Kish etc. (SENSE)*. Lviv – Torun: Liha-Pres, 2019. P. 170–171.

2020

470. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. Вибрана бібліографія. *Карпатська Україна в центральньо-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939). Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 172–290.

471. Вегеш М., Палінчак М. Андрей Шептицький, Діонісій Няраді, Августин Волошин і Закарпаття: До питання взаємин визначних представників Греко-Католицької Церкви. Andrey Sheptytsky, Dionisije Njaradi, Avgustyn Voloshyn: on the relationship between the significant representatives of the Greek Catholic Church. *Regionalna Revue / Regional Revue*. Trebisov, Slovenska republika. 2020. No. 2. Vol. 1. P. 36–63.

472. Вегеш М. Діяльність угорської агентури в Карпатській Україні. *Карпатська Україна в центральньо-європейській політичній кризі*

напередодні Другої світової війни (1938–1939). *Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939)*. Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 64–83.

473. Вегеш М. Життєвий шлях і громадсько-політична діяльність Андрея Шептицького. *Ukrainian Greek Catholic Church: Past and present*. Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. Р. 186–06.

474. Вегеш М. Закарпаття в центральноевропейській політичній кризі напередодні Другої світової війни. *Україна в історії Європи ХІХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси* / За редакцією чл.-кор. НАН України С. В. Віднянського. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. С. 448–486.

475. Вегеш М. Карпатська Україна у міжнародних відносинах: Від Мюнхенської конференції до Віденського арбітражу. *Карпатська Україна в центральноевропейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. *Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939)*. Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 27–45.

476. Вегеш І., Вегеш М. Карпатська Україна: від автономії до незалежності. *Карпатська Україна в центральноевропейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. *Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939)*. Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 8–26.

477. Вегеш М. Митрополит Андрей Шептицький і Греко-Католицька церква. Вибрана бібліографія. *Ukrainian Greek Catholic Church: Past and present*. Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. Р. 285–382.

478. Вегеш М., Палінчак М., Голонич Я. Міжнародна підтримка Карпатської України організаціями української еміграції. *Карпатська Україна в центральноевропейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. *Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939)*. Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 105–123.

479. Вегеш М., Палінчак М. Міжнародна підтримка уряду Карпатської України організаціями української еміграції (1938–

1939 рр.). *Регіональні студії*. 2020. № 20. Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 146–157.

480. Вегеш М. Мозок Січі: Штрихи до портрета полковника Михайла Колодзінського. *Дукля*. 2020. № 6. С. 64–76.

481. Вегеш М. Нелегальні переходи польсько-чехословацького кордону і Карпатська Україна. *Карпатська Україна в центральньо-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939). Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 84–104.

482. Вегеш М. Освітня, культурна і наукова діяльність митрополита Андрея Шептицького. *Ukrainian Greek Catholic Church: Past and present*. Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. P. 206–232.

483. Вегеш М. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар (1902–1939): сторінки життя і військово-політичної діяльності. *Карпатська Україна в центральньо-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939). Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 136–167.

484. Вегеш М. Релігія і церква в Карпатській Україні. *Ukrainian Greek Catholic Church: Past and present*. Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. P. 267–280.

485. Вегеш М., Віднянський С. Рец.: Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: Основи, 2019. 287 с. *Український історичний журнал*. 2020. № 5. С. 243–250.

486. Вегеш М. Трагедія Чехословаччини і Карпатської України. *Карпатська Україна в центральньо-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (193–1939)*. Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939). Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 124–135.

487. Вегеш М. Угорські та польські терористи в Карпатській Україні. *Карпатська Україна в центральньо-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World

War (1938–1939). Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 46–63.

488. Вегеш М. Carpathian Ukraine: from autonomy to independence. *Carpathian Ukraine in the Central European political crisis on the eve of World War II: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, M. M. Kotsur-Karabinovych etc.* Lviv – Torun: Liha-Pres, 2020. P. 5–30.

489. Вегеш М. Conclusions. *Carpathian Ukraine in the Central European political crisis on the eve of World War II: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, M. M. Kotsur-Karabinovych etc.* Lviv – Torun: Liha-Pres, 2020. P. 179–182.

490. Вегеш М. Conclusions. *Church, spirituality, nation: the Ukrainian Grrek-Catholic Church in the social life of Ukraine: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, M. M. Kotsur-Karabinovych etc.* Lviv – Torun: Liha-Pres, 2020. P. 187–189.

491. Вегеш М. Introduction. *Carpathian Ukraine in the Central European political crisis on the eve of World War II: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, M. M. Kotsur-Karabinovych etc.* Lviv – Torun: Liha-Pres, 2020. P. 2–5.

492. Вегеш М. Introduction. *Church, spirituality, nation: the Ukrainian Grrek-Catholic Church in the social life of Ukraine: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, M. M. Kotsur-Karabinovych etc.* Lviv – Torun: Liha-Pres, 2020. P. 2–4.

493. Вегеш М., Віднянський С. Some Aspects of State-Building Processes in Carpathian Ukraine on the Eve of the Second World War. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. Вип. 29: міжвідомчий збірник наукових праць. Відп. ред. С.В. Віднянський. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2020. С. 201–225.

494. Вегеш М. The UGCC in the Light of historiographical work and documents. *Church, spirituality, nation: the Ukrainian Grrek-Catholic Church in the social life of Ukraine: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, M. M. Kotsur-Karabinovych etc.* Lviv – Torun: Liha-Pres, 2020. P. 5–31.

2021

495. Вегеш М., Горват Л. Бібліографія праць Митрополита Андрея Шептицького та література про його життя і діяльність. *Relatii Romano-ucrainene. Istorie si contemporaneitate. Romanian-Ukrainian*

relations. History and contemporaneity. Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність. Editory Irina Liuba Horvat. Anastasia Vehesh. Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean – Bucuresti: Editura RCR Editorial, 2021. С. 403–503.

496. Вегеш М. Визначний дослідник історії Центрально-Східної Європи (До 70-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України, Почесного доктора Ужгородського національного університету Степана Васильовича Віднянського). *Політичні перетворення в країнах Центральної та Східної Європи: історико-політичні, етнонаціональні, електоральні та державно-управлінські аспекти.* Матеріали наукової конференції, присвяченої 30-річчю від дня утворення кафедри політології і державного управління ДВНЗ «Ужгородський національний університет». м. Ужгород, 8 грудня 2020 р. Ужгород: ПП «АУТДОР-ШАРК», 2021. С. 71-84.

497. Вегеш М., Іваненко О. До 70-річчя доктора історичних наук, професора, члена-кореспондента НАН України С. Віднянського. *Український історичний журнал.* 2021. № 2. С. 225–231.

498. Вегеш М. Полковник Михайло Колодзінський. Colonelul Mykhailo Kolodzinsky. Colonel Mykhaylo Kolodzinsky. *Relatii Romano-ucrainene. Istorie si contemporaneitate. Romanian-Ukrainian relations. History and contemporaneity. Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність.* Editory Irina Liuba Horvat. Anastasia Vehesh. Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean – Bucuresti: Editura RCR Editorial, 2021. С. 107–146.

499. Вегеш М., Горват Л. Учений європейського рівня. До 70-річчя члена-кореспондента НАН України С. В. Віднянського. *Наш голос.* Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії. 2021. № 320, лютий. С. 16–19.

500. Вегеш М. Культурне життя в Карпатській Україні. *Дукля.* Літературно-мистецький та публіцистичний журнал (Пряшів, Словаччина). 2021. № 5. Рік видання 69. С. 32–51.

501. Вегеш М., Гиря В., Горват Л. Чехословаччина, Румунія і Карпатська Україна під час центральноєвропейської політичної кризи напередодні Другої світової війни. Україна і Центральна Європа: історія, політика, культура. Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції «Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті впливу гібридної війни, виборчих процесів, прав національних меншин та пандемії Covid-19» /

Відповідальні за випуск: В. І. Гиря, М. М. Вегеш. Ужгород: ПП Роман О. І., 2021. С. 150–167.

502. Вегеш М., Чаварга А. До питання про становлення державної служби у Карпатській Україні. Україна і Центральна Європа: історія, політика, культура. Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції «Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті впливу гібридної війни, виборчих процесів, прав національних меншин та пандемії Covid–19» / Відповідальні за випуск: В. І. Гиря., М. М. Вегеш. Ужгород: ПП Роман О. І., 2021. С. 294–309.

ЗМІСТ

ПОЛКОВНИК МИХАЙЛО КОЛОДЗІНСЬКИЙ-ГУЗАР (1902-1939): СТОРІНКИ ЖИТТЯ І ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	3
REFERENCES	39
БІБЛЮГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПРАЦЬ МИКОЛИ ВЕГЕША ПРО КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ	47
АВТОРСЬКІ І КОЛЕКТИВНІ МОНОГРАФІЇ, БРОШУРИ, НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ	47
ПІДРУЧНИКИ, ПОСІБНИКИ, НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ВИДАННЯ	77
СТАТТІ, РОЗДІЛИ У КОЛЕКТИВНИХ МОНОГРАФІЯХ, РЕЦЕНЗІЇ, ЕНЦИКЛОПЕДИЧНІ ГАСЛА	83

Науково-популярне видання

Микола Вегеш

«МОЗОК СІЧІ». ПОЛКОВНИК МИХАЙЛО КОЛОДЗІНСЬКИЙ

B26 Вегеш М. «Мозок Січі». Полковник Михайло Колодзінський: науково-популярний нарис. Ужгород: Видавництво «АУТДОР-ШАРК», 2021. 136 с.

До книги увійшов розширений варіант статті доктора історичних наук, професора Ужгородського національного університету Миколи Вегеша, опублікованої в словацькому літературно-мистецькому та публіцистичному журналі «Дукля» (2020. № 6. С. 64–76).

На основі значної кількості мемуарної та наукової літератури зроблена спроба комплексного і об'єктивного висвітлення життєвого шляху одного з найрадикальніших представників українського інтегрального націоналізму першої половини ХХ століття Михайла Колодзінського. Автор простежує основні віхи в житті людини, яка з юнацьких років стала переконаним революціонером, активним членом заборонених у тодішній Польщі підпільних організацій Українське Військове Об'єднання, а згодом Організація Українських Націоналістів. М. Колодзінський («Кум», «Бурун», «Мішко», «Генерал», «М. Буджак», «Гузар») неодноразово ризикував своїм життям, беручи участь у антипольських акціях, за що кілька разів був заарештований та ув'язнений. Аналізуються ґрунтовні геополітичні наукові розвідки «Воєнна доктрина українських націоналістів», «Воєнне значення і стратегічне положення Закарпаття», «Залізнична комунікація в ССРСР» тощо. Значна увага звертається на військову діяльність М. Колодзінського в Карпатській Україні, де він виконував обов'язки керівника генерального штабу ОНОКС.

Видання розраховане на широкий читацький загал.

УДК 94: 323.1+355.4 (477)

ISBN

Підписано до друку 21.10.2021 р. Формат 60x84/16.

Тираж 150 прим. Ум.друк.арк.8. Зам. № 51

Віддруковано з готового оригінал-макета ПП «АУТДОР-ШАРК»

88000, м.Ужгород, пл. Жупанадська, 15/1.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників,
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія 3т №40 від 29 жовтня 2012 року